Ertan EFEGİL

Radikal Yoruma Dayalı

Dini Terör Örgütlerinin İncelenmesi

Gündoğan Yayınları

Prof. Dr. Ertan EFEGİL

Radikal Yoruma Dayalı
Dini Terör Örgütlerinin İncelenmesi
(Ders Notları)

Gündoğan Yayınları / www.gundogan.com

Prof. Dr. Ertan EFEGİL
(Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi
Uluslar arası İlişkiler Bölümü)

RADİKAL YORUMA DAYALI DİNİ TERÖR ÖRGÜTLERİNİN İNCELENMESİ

(DERS NOTLARI)

GÜNDOĞAN YAYINLARI

Prof. Dr. Ertan EFEGİL
(Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslar arası İlişkiler Böl.)

Radikal Yoruma Dayalı Dini Terör Örgütlerinin İncelenmesi
(Ders Notları)

Gündoğan Yayınları: 18.339
Siyaset / Sosyoloji Dizisi: 03.138
Yayıncı: Eren Gündoğan
Düzelti: Döndü Salman
Teknik hazırlık: Gündoğan Yayınları
(Tuğba Tuğçe Gündoğan)
Kapak Düzenleme: Mehmet Cemal ARPACI
© Gündoğan Yayınları
Birinci Baskı: Şubat 2018
Baskı, Cilt: Mikyas Kitap ve Matb. San. Ve Tic. Ldt. Şti. / İST.

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 16847
ISBN: 978-975-520-342-3

Gündoğan Yayınları / www.gundogan.com
Ticarethane Sok. T. Kuşoğlu işhanı No: 41/30
Cağaloğlu / İSTANBUL – 0 535 542 27 07
Tel: 212 519 94 83 - Belgegeçer: 212. 519 94 83
e-mail: eren.gundogan@gmail.com

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilmeksizin kitabın tamamı veya bir kısmı hiçbir yöntemle kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Giriş	11
İslam, Köktencilik, Selefilik ve Siyasal İslam/İslamcılık	15
Radikal Örgütlerin İdeolojilerini Oluşturan İslam Düşünürleri	31
Cihad Anlayışı	47
El-Kaide	63
İslam Devleti (Irak Şam İslam Devleti, IŞİD, DAEŞ)	91
İntihar Eylemleri veya İstişhadi Eylemler	101
Siber Cihad veya Siber Terör	121
Kadın'ın Terör Örgütlerindeki Rolleri	139
Yabancı Savaşçılar	151
Batı'da Aşırıcılık ve Dini-Söyleme Dayalı Terörizm	159
Türkiye'deki Cihatçılar/Teröristler ve Terörle Mücadele Yöntemleri	167
Yararlanılan Kaynaklar	183

ÖNSÖZ

Aslında bu kitabın macerası, Çatışma Yönetimi dersimde öğrencilerime sadece kısa bir bilgi verdiğim terör konusunda, bir teröristin hayatından kesitler vererek, "nasıl bir insan kendi hayatını hiçe sayarak, kolayca "şehit"olmak veya "ölmek" ister" sorusuna cevap arama çabasıyla başlamıştır. Bu bağlamda, tesadüfi bir şekilde gördüğüm Fuat Hüseyin'in Zerkavi hakkında yazdığı kitabı okudum.[1] Kitap bittikten sonra, terörizm, terörle mücadele, radikal İslami örgütler, silahlı cihad ve intihar eylemleri gibi birçok kavram ve konu hakkında detaylı okuma yapılması gerektiğini anladım.

Çünkü Türkiye'de ve özellikle Türkçe yazılan kaynaklarda, terörle mücadele ve terörizm konusunda çok yüzeysel, bildik beylik lafların ötesinde ciddi anlamda analizlerin yapıldığı eserlerin sayısının çok az olduğunu gördüm. Yazılanların birçoğunda ise, terör örgütlerinin, her ne hikmet ise sadece MOSSAD, CIA gibi Batılı istihbarat örgütleri tarafından kurulduğu, belli amaçları gerçekleştirdikten sonra, yine bu örgütler tarafından görevlerine son verildiği yönünde görüşler savunuluyordu. Sanki örgütü kuranlar ve onlara katılanlar, akılsız birer robot, baştaki adamlar ise (Usame Bin Ladin, Abdullah Azzam, Zerkavi ve Zevahiri gibi) eğitimlerini istihbarat okullarında tamamlamışlar ve görev yerlerine gönderilmişlerdi. Vakti zamanı gelince de, buhar oluyorlar, Batı'nın en mümtaz semtlerinde yaşamlarına farklı yüzlerle ve yüksek maaşlarla devam ediyorlardı. Derslerimde de, öğrencilerimden bu yönde çok fazla görüş dinledim. Ben de, bu görüşlere itiraz edince, birçoğu, bu nedenle derslerime katılma ihtiyacı duymadı.

Ancak bu alana yönelik İngilizce akademik ve Türkçe ve İngilizce birincil kaynakları okumaya başlayınca, işin aslının, amiyane tabir ile kazın ayağının böyle olmadığını görüyorsunuz. Bu işin arkasında, öncelikle çok ciddi dini görüşler, fikirler ve tartışmalar bulunuyordu.

---

[1] Bakınız: Fuad Hüseyin, *Zerkavi: El-Kaide'nin İkinci Kuşağı*, (çev.) Defne Bayrak, İstanbul: Küresel Kitap, 2014.

İnsanlar, belli şartların zorlaması ile bu tür örgütlere katılıyorlardı. Batılı ülkeler, Ortadoğu rejimleri ve diğerleri, bu örgütlerin eylemlerinden ve varlığından endişe ediyorlardı. Literatürde, bu alanda yazılmış binlerce, on binlerce kaynak mevcuttu ve bu kaynaklar, radikal terör, dini terör, intihar eylemleri, motivasyonlar, psikolojik nedenler, terörizmin sosyal boyutları ve terörle mücadele vb. konularda derinlemesine analizler içeriyordu. Bu alanın mutlaka Türkiye'deki mevcut bakış açısıyla (romantik ve/veya ideolojik) değil, yeni bir bakış açısıyla ve objektif bir şekilde irdelenmesi gerekiyor.

İkinci boyut, akademisyenler, özellikle İslami anlayışa sahip olanlar, "el-Kaide, DAEŞ gibi örgütler, İslami değil. O nedenle terör ile İslam kavramları yan yana gelemez." diye görüş ifade ediyorlar. Radikal İslam kelimesi yerine, radikal terör kelimesini kullanmayı tercih ediyorlar. Biz de, dini-söyleme dayalı terörizm kavramını kullanmayı tercih ettik ki sonra yasal sorunlar ile baş etmek zorunda kalmayalım diye. Devlet adamlarımız ve askeri yetkililerimiz, NATO ve benzeri toplantılarda bu konuda yoğun mücadele veriyorlarmış. Belki NATO metinlerine bu tür bilginin girmesini engelliyorlar. Kendilerini belki de başarılı görüyorlar. Bence yukarıdaki görüş gibi bu konuda yanlış/yanlı bir görüş. Birincil kaynakları okuyunca, bu örgütlerin liderlerinin, İslam dini hakkında sıradan insanlardan daha fazla bilgiye sahip olduğunu görüyorsunuz. Bu kişilerin fikirlerinin de, son on yılda değil, yüzyıllar boyunca oluşmaya başladığını anlıyorsunuz. Bu kişiler, Kur'an ayetlerinden ve hadislerden faydalanarak görüşlerini veya diğer ifadeyle örgütün ideolojisini oluşturuyorlar. Bu nedenle bu ideoloji ile mücadele etmeden, bu görüşleri değersizleştirmeden, bu örgütleri bitirmenin mümkün olmadığını anlıyorsunuz. Ayrıca bu örgütler, İslami ilkeleri, kendi inançlarına, görüşlerine göre yorumlayan yapılardır. "İslam, barış dinidir." diyerek, "İslam ile radikal örgütleri aynı kefeye koyamazsınız." gibi sözler, konunun anlaşılmasına engel olmaktadır. Bu sözlerin yerine, "bu örgütlerin ve bunların dayandığı İslam âlimlerinin/düşünürlerinin, yıllardır kendi siyasi görüşlerini meşrulaştırmak için nasıl İslami ilkeleri kullandıklarını ve yorumladıklarını ve bu görüşlerin, İslam âlemi içerisinde çok çok

küçük bir alanı oluşturduğunu, bu nedenle bu kişileri, tüm İslam dünyasına mal etmenin mümkün olmadığını göstermek gerekiyor". Batılı uzmanlar ve siyasetçiler, ancak o zaman sizin dilinizden anlamaya başlar.

İşte bu kitap/ders notu, bir merakın neticesinde ortaya çıkmış bir eserdir. Amaç, lisans ve yüksek lisans öğrencilerine, İslam, terör, radikal terör örgütleri hakkında yazılmış kaynakları bir araya getirerek, faydalı bir ders notu oluşturmaktır. Sonuçta, bu saha, Türkiye'de maalesef ihmal edilmiştir. Bu alanda birçok bilimsel makale, yayın, doktora ve yüksek lisans tezleri yazılmalı, hatta enstitüler kurulmalıdır.

Unutmayalım... Bilimsel araştırma prosedürleri takip edilerek, bilimsel endişelerle bu eserler kaleme alınmalıdır. Yoksa terörü küçümsemeye ve gözden kaçırmaya devam ederiz. Mücadele ettiğimizi zannederiz, ama aslında pek bir şey yapmadığımızı yıllar sonra anlarız.

Ayrıca kitabın hazırlanması esnasında çok değerli zamanlarından ayırarak, kitabın daha iyi bir duruma gelmesi için verdikleri her türlü katkıdan dolayı, öğrencilerim Sinem ve Ömer Gökalp, İbrahim Kerman ve Muhammed Çetin Ak'a çok teşekkür ederim.

NOT:

Kitapta, tartışmalı konulara çok fazla girmemeye gayret ettim. Ancak yine de şunu ifade edebilirim: Filistin, Çeçenistan, Bosna ve (1979-1989 arası dönemde) Afganistan, benim açımdan, savunma cihadı kapsamındaki çatışmalardır. Fakat Hamas ve Çeçen gibi grupların, günümüzde başvurdukları yöntemler (özellikle intihar eylemleri ve sivillere yönelik bombalama gibi) İslami ilkelere uymamaktadır. Ben de bu durumu, "terör" kapsamına almaktayım. El-Kaide, Boko Haram ve DAEŞ gibi örgütler, benim açımdan terör örgütleridir ve kendi iddialarının aksine, terör eylemlerini, savunma cihadı kapsamına almak mümkün değildir. Saldırı cihadı kavramı ise benim açımdan tartışmalı bir kavramdır, ancak İlahiyat uzmanları, bu konuya daha bilimsel şekilde açıklık getirebilir.

Ertan EFEGİL

Kadıköy/Aralık 2018

GİRİŞ

Dünyadaki her din, terör eylemlerini meşrulaştırmak için kullanılmıştır. Sadece İslami öğretiler değil, Hıristiyanlık ve Yahudilikte de, terör eylemlerini meşrulaştırabilecek kutsal metinler (ayetler) bulmak mümkündür. Bu nedenle dini-söyleme dayalı terörizmi, sadece İslam için ifade etmek yanlış olur. Zaten tarihte çok farklı dine mensup kişiler de, terör eylemlerine başvururken, aynen günümüzde olduğu gibi, dini metinlere ve söylemlere başvurmuştur.

Mevcut çalışmanın ana konusunu oluşturan son dönemdeki el-Kaide ve DAEŞ gibi İslami-söyleme dayalı terör örgütlerinin başlangıç noktası, 1967 yılındaki Arap-İsrail savaşı ve 1979 İran İslam Devrimi'dir.

Geleneksel Selefi düşünce, cihad kavramını, "İslami öğretilerin, insanlara tebliğ edilmesi ve Allah'ın rızasını kazanmak için gösterilecek her türlü çaba" olarak yorumlamıştı ve halen daha bu şekilde yorumlamaktadır. Zamanla otoriter baskıcı rejimler ile sömürgeci Batı'nın kontrolü altında yaşamaya başlayan Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki İslam toplumları, General Abdülnasır'ın sosyalist milliyetçi ideolojisine sarıldılar. 1967 yılındaki Arap-İsrail savaşındaki yenilgi, "Nasırcılığın" sonunu getirdi. Derken 1979 İran İslam Devrimi yaşandı. Bu devrim, halk ayaklanması yoluyla, İslami ilkelerin devlete hâkim olabileceğini gösterdi. Böylece siyasal/kamusal alanda daha fazla görülmeye başlayan İslam, zamanla siyasallaştı. Artık İslamcı partiler, siyaset sahnesinde daha fazla görünür hale geldi. Bu partiler, seçimler yoluyla iktidarı ele geçirebileceklerini, ardından da İslam devletinin temellerini iktidar gücüyle atabileceklerini düşünüyorlardı. Ancak bu düşünce, zaman içerisinde hüsranla sonuçlandı. Çünkü iktidarı ele geçiren İslamcı partileri iki sonuçtan birisi bekliyordu: Ya darbe vasıtasıyla iktidardan uzaklaştırılmak ya da iktidarın nimetlerinden fazlasıyla faydalanarak, "davadan" uzaklaşmak. Zaten her ikisi de aynı sonuca çıkıyordu: Başarısızlık.

Bu sonuç, 1990'larda, silahlı cihadçı grupların daha fazla görünür hale gelmesine neden oldu. Müslüman Kardeşler gibi siyasal İslamcı hareketler, dava konusunda fazla itibar edilmemeye başlandı. Seçimler yoluyla iktidarı ele geçirerek, İslam devletinin kurulmasının mümkün olmadığını savunan silahlı Cihadçı gruplara göre, Müslümanların yeniden eski parlak/altın günlerine geri dönmeleri için kurulması gereken İslam devleti, ancak ve sadece silahlı cihad yolu ile mümkün olabilirdi. Yani, tağut rejimler, silah gücüyle yıkılmalıydı, ardından izlenecek stratejik adımlar sayesinde İslam devleti, aşağıdan yukarıya doğru değil, yukarıdan aşağıya, ancak silah zoruyla inşa edilmeliydi.

Afganistan, Bosna ve Çeçenistan gibi savaş alanlarında yetişen silahlı cihadçı teröristler, Usame bin Laden, Abdullah Azzam, el-Zerkavi ve Eymen el-Zevahiri gibi radikal söyleme sahip liderlerin teşvikiyle/etkisiyle, zamanla silahlı cihadçı terör örgütlerini kurdular. 11 Eylül 2001 saldırıları neticesinde dünya çapında tanınır hale gelen el-Kaide ve türevleri, Batılı ülkelerce zamanla İslam'la terörizmi özdeşleştiren bir araç/unsur olarak lanse edildiler. Adam kesme, kafa koparma, diri diri insanları yakma ve sivillerin arasında kendini patlatma gibi çok daha yıkıcı, vahşi ve insanlık-dışı eylemlere başvurdular. Medyanın ve internetin yardımıyla, uluslararası güvenliği tehdit eden temel unsur haline geldiler.

Bu görüntüler karşısında, İslam'ı kötülemek isteyenler, İslam dininin söylemlerinin içerisinde şiddetin (kılıç ayetlerinin) yer aldığını ve teröristlerin de, bu söylemlere uygun şekilde hareket ederek, terör eylemlerini gerçekleştirdiklerini iddia ettiler. Bazıları ise, 11 Eylül saldırılarının sebebi olarak, Müslüman ve Arap dünyasında seslendirilen şikâyetleri gösterdiler ve bu şikâyetlerin sonucu olarak, terör örgütlerinin ortaya çıktığını belirttiler. Zaten bu iddiaya göre, teröristler, Ortadoğu'nun sömürgeleştirilmiş düzenine ilişkin Batılı sömürgeci devletlere karşı duyulan nefretten besleniyordu. Siyasal İslamcılar ise, daha somut olarak, temel sorumlu faktörün, ABD'nin Arap ve Müslüman dünyasına yönelik politikalarının olduğunu düşünüyordu. Çünkü ABD, bölgenin petrolünü ucuza elde etmek, İsrail'i desteklemek ve otoriter Arap rejimlerini korumak için bölgeye

askeri birlikler konuşlandırmakta ve bu yönde dış politikalar gütmekteydi.

Türkiye'de ise, Önsöz'de belirtildiği gibi, iki temel görüş bulunmaktadır. İslami düşünceye sahip kesim, ya el-Kaide gibi örgütleri tümüyle ret etmekte, terörist olarak görmekte ve bu tür örgütlerin "İslam diniyle" hiçbir bağının olmadığını savunmaktadır. Kalemder gibi bir kesim ise, el-Kaide'nin görüşlerine benzer düşünceler seslendirmekte, ama silahlı cihad için zamanın ve koşulların uygun olmadığını belirtmektedir. Laik, Kemalist ve/veya Ulusalcı gruplar ise, el-Kaide gibi örgütleri, "CIA, MOSSAD gibi istihbarat örgütlerinin, kendi bölgesel gizli operasyonları için kullanmak üzere ortaya çıkardığı taşeronlar" olarak tanımlamaktadır. Zaten Türkiye'de bu konuda yazılan kitaplara bakarsanız, bu görüşü görmek mümkündür.

Bu iki yaklaşım da, temelleri çok derinlere giden bu örgütler hakkında ciddi analizler yapılmasını ve sorunun kapsamlı, gerçekçi şekilde anlaşılmasını engellemektedir.

Öncelikle bu örgütler, farklı faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmıştır. İslami öğretileri kullanarak, Ortadoğu'daki İslam toplumlarının tarihten gelen sorunlarına parmak basmakta ve bu sayede temel ideolojilerini oluşturmaktadırlar. Bu ideolojileri sayesinde, hem İslam toplumunda hem de kendi sempatizanları arasında saygınlık kazanmışlardır. Örgütün ideolojisinin temelinde, Ibn-i Teymiyye, Seyyid Kutup, Hasan el-Benna, Mevdudi, Abdülvehhab ve Abdullah Azzam gibi din âlimlerinin/düşünürlerinin görüşleri yer almaktadır ki bu görüşler de, örgütler tarafından kendi siyasi görüşlerine göre seçici bir şekilde işlenmektedir.

Siber alanı mükemmel şekilde kullanan bu örgütler, dünyanın her yerinden kendilerine sempatizan bulabilmektedir. Çok iyi hesaplanmış stratejik planlara sahip olan bu örgütler, kolayca intihar eylemlerine başvurabilmektedir.

Aslında bu tür örgütlerle gerçekçi bir şekilde mücadele edebilmek amacıyla, bunlarla ilgili kapsamlı araştırmalar yapmak zorunludur. Zaten bu kitapta, Türkiye'de yeterli düzeyde incelenmeyen bu konu

hakkında yazılmış İngilizce ve Türkçe eserleri inceleyerek, bu örgütlerin genel çerçevesi ortaya konulmak istenmektedir.

Bu örgütlerin ideolojisi nedir? Dini öğretileri nasıl kullanmaktadır? Cihad anlayışları nedir? İntihar eylemlerine neden başvurulmaktadır? İntihar eylemcisi nasıl bu eylem için ikna edilmektedir? İslam, bu tür eylemlere onay vermekte midir? Kadınların bu örgütlerdeki rolü nedir? Yabancıların durumu nedir? İnternet ortamından nasıl faydalanmaktadırlar? Terör örgütü mensubunu bu tür eylemlere iten nedenler nelerdir? gibi birçok soruya, bu kitapta cevaplar aranmaktadır.

Bu kitap, ders kitabı mahiyetinde hazırlanmıştır. Yeni bir bilimsel bilgiyi üretmeyi amaçlamamaktadır. Var olan mevcut bilgileri derlemeyi ve okuyucuya/öğrencilere, bu tür oluşumlar/örgütler hakkında mevcut bilgiyi sunmayı hedeflemektedir. Diğer tarafta, kitap bölümlerinde tekrarlara izin verilmiştir. Ders notu olarak düşünüldüğü için, dersin hocasına kolaylık olsun ve o bilgi "ortadan kaybolmasın" diye o kısma ilave edilmiştir. Kitabın bütünlüğü dikkate alındığında, konu, daha net bir şekilde anlaşılacaktır.

Kitapta, İslam, köktencilik, Selefilik, Siyasal İslam, radikal İslami düşünürler, cihad, siber terör, el-Kaide, DAEŞ, internet, yabancıların ve kadınların durumu ve intihar eylemleri gibi konular işlenmektedir.

Son bölümde ise, Türkiye'deki cihadçılar/teröristler hakkaında kısa bilgi verilmektedir.

İSLAM, KÖKTENCİLİK, SELEFİLİK VE SİYASAL İSLAM / İSLAMCILIK

İslam: Barışçıl mı? Şiddet Yanlısı mı?

Din âlimlerine göre, İslam, her zaman barışı ve barışçıl ilişkileri esas almaktadır. Hatta Kuran ayetleri, İncil'den daha az şiddet içeren anlatımlar içermektedir. Yahudilik ve Hıristiyanlık gibi, İslam'da sadece meşru müdafaa çerçevesinde şiddet kullanımına izin vermektedir. [2] Savaş zamanında bile, orantılı güç kullanmayı emretmekte ve savaşa başlamadan önce, barış yapılması için güçlü bir öneride bulunmaktadır. Sivillerin, kadınların, çocukların ve din adamlarının öldürülmesini kesin bir dille yasaklamaktadır.[3]

Ancak zamanla din adamları ve yöneticiler, kutsal ve kutsal olmayan savaş, fetih savaşları ve emperyalist yayılmacılık gibi kavramları ortaya atarak, şiddetin kullanımını dini açıdan meşrulaştırdılar. Diğer bir ifadeyle, başka ülkelerin topraklarının işgalini, Allah adına yapılan eylem olarak dini söylemlerle meşru hale getirdiler. Günümüzde de dini aşırıcılar/silahlı cihadçı anlayışı savunanlar, halen daha bu söylemleri, kendi terör eylemlerini meşrulaştırmak için kullanmaktadır.[4]

Silah zoruyla insanların din değiştirmesine karşı çıkan İslam, Allah'ın kurduğu adil düzenin tüm dünyada hâkim olmasını istemektedir. Ancak bunu yaparken, kâfirlerin ve münafıkların, silah zoruyla din değiştirmesine onay vermemektedir.[5]

---

2 Nils Petter Gleditsch ve Ida Rudolfsen, "Are Muslim Countries more prone to violence?", *Research and Politics*, Nisan-Haziran 2016, s. 5.

3 John L. Esposito, "Islam and Political Violence", *Religions*, Sayı 6, 10 Eylül 2015, s. 1068.

4 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1068.

5 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1068.

Din' in Terör Eylemlerine Dayanak Yapılması

Yukarıda da ifade edildiği gibi, bütün büyük dinlerin kutsal kitaplarında, teröre dayanak oluşturabilecek ayetler/cümleler yer almaktadır.[6] Juergensmeyer'in ifade ettiği üzere, din, kendi başına terörü besleyen bir kaynak değildir. Hatta bazı durumlarda, masum bir kurban olarak kullanılmaktadır. Bazı durumlarda ise, ilgisiz bir şekilde, din, terör eylemine alet edilmektedir.[7]

Robert Pape ise, birçok intihar eyleminde, dinin, temel motive edici unsur olmadığını vurgulamaktadır. Pape'e göre, intihar eylemleri, "salt dini söylemler" yerine, "kör dini hırslar/şevkler" ve "hesaplanmış siyasi manevralar" tarafından motive edilmektedir. Temel motivasyon, ulusal ve siyasi-kültürel toprakların savunulmasıdır. 2003 yılına kadar, intihar eylemlerinin çoğunluğunun, seküler gruplar tarafından gerçekleştirilmesini, kendi görüşünü desteklemek amacıyla örnek olarak göstermektedir.[8]

Esposito'ya göre, günümüzdeki silahlı terör örgütleri, dini öğretiden ziyade, siyasi ve tarihi unsurların bir ürünüdür. Zaten çoğu çağdaş din âlimleri, aşırılığı destekleyen kişilerin, İslam'a müracaat ederek, kendi şiddet eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmasına itiraz etmektedir.[9]

Juergensmeyer ve Pane, dinin, çatışmaların temel nedeni olmadığını, ancak teröristler tarafından kendi siyasi hedeflerini hayata geçirmek için bir araç olarak kullanıldığını kabul etmektedir. Bu sayede, dini inançlar, ritüeller ve kurumlar, mümkün olmayan

---

6 Muammer Cengil ve Ali Rıza Aydın, "IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 6, Ekim 2014, s. 58-59.

7 Okoro Kingsley, "Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration", *Journal of Alternative Perspectives in Social Sciences*, Cilt 2, Sayı 2, 2010, s. 558-559.

8 Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 559-560.

9 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1079.

davranışların sonuçlarını kolaylaştıran yardımcı mekanizma görevi üstlenmektedir.[10]

Juergensmeyer, teröristlerin, yerel siyasi bir çatışmayı, kozmik/evrensel savaş boyutuna taşıdığını ve kendi çatışmalarını, siyasi kavramlardan ziyade, dini argümanlar bağlamında tanımladığını söylemektedir. Diğer bir ifadeyle, çatışmanın temelinde, ekonomik ve sosyal temalar bulunmaktadır ve çatışma, sıklıkla bir toprak parçası ve kültürün/kimliğin savunulması ile ilgilidir. Bu toprak parçası da, dış güçlerin işgali altındadır. Genellikle çatışmanın şiddetlendiği aşamada, siyasi tartışmalar, dini içerik kazanmaktadır. Böylece dini söylem ve fikirler, çatışmanın meşrulaştırılmasında belirgin rol oynamaktadır.[11]

Çatışmanın siyasi boyuttan dini boyuta geçiş yapması, teröristlerin şöyle bir düşünceye sahip olmasına yardımcı olmaktadır: "Bireysel çıkarların ötesinde, ruhani öneme sahip bir amaca iştirak etmeliyim."[12] Diğer bir ifadeyle, teröristler, "ilahi bir dönemde, evrensel/kozmik bir savaş için mücadele ettiklerini" düşünmektedir. Kendi mücadelelerini, kesin bir şekilde "ahlaki ikilik" üzerine inşa ederler: Hakka karşı batıl, iyilere karşı kötüler, inananlara karşı kâfirler gibi. Ayrıca din, teröristlere, ödüllerde vaat etmektedir: Cennette bir köşk, anne-babaya şefaat hakkı, 72 huriye sahip olma, kabir azabından kurtulma ve dünyevi günahlardan arınma gibi.[13]

Dinin oynadığı bir başka rol ise, duygusal açıdan çağıran ve yüksek düzeyde hatırlanabilen sembollerin, mitlerin ve ritüellerin, bireyleri, ortak bir dava etrafında birleşmeleri için kullanılmasıdır.[14] Bu sayede dini kavramlar, grup-içi dayanışmayı artırmakta ve davaya olan

---

[10] Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 563.

[11] Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 563.

[12] Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration,* s. 563.

[13] Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 564.

[14] Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 565.

bağlılığı pekiştirmektedir.[15] Sonuçta, din, günümüzde terörizmin temel kaynağı değildir. Ancak din, siyasallaştırılmakta ve siyasal hedefler için temel meşrulaştırıcı unsur olarak kullanılmaktadır.[16]

Köktencilik/Fundamentalizm

Köktencilik kavramını ilk olarak Hıristiyanlar kullanmıştır. Köktencilik hareketi, Hıristiyan dinine sonradan eklenen hususların arındırılmasını, bunun için de yeniden ilk kaynaklara ve orijinal yorumlara başvurulmasını destekliyordu. Köktenciliğin temel anlayışı, "asırların geçmesiyle oluşan farklı yaklaşımlardan uzaklaşılarak, İncilleri anlamaya yeniden yönelmek, bunun için de Havarilerin, İncil Yazarlarının ve Kilise Babalarının anlayışlarını ön plana çıkarmak" görüşüne dayanmaktadır.[17]

Fundamentalist olarak nitelendirilen görüşlerin ortak noktası, "geçmişte yaşamış ve doğru olarak bilinen bir şahsın/şahısların yolundan gitme" düşüncesidir.[18] Zamanla köktencilik, "tutuculukla, kültürel bir gerilikle, bağnazlıkla, hoşgörüsüzlükle, temel insan haklarını yok saymakla ve dışlayıcılıkla" özdeşleştirilmiştir.[19]

Selefilik

Selefilik, aslında 20nci yüzyılın başında, "Islahatçı/modernite hareketi" olarak ortaya çıkmıştır. Selefilik görüşünü oluşturan

---

15 Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 565.

16 Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 566.

17 Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, "Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri", Murat Sever, Hüseyin Cinoğlu ve Oğuzhan Başıbüyük (der.), *Terörün Sosyal Psikolojisi,* Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2010, s. 92.

18 Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 93.

19 Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 93.

Cemaleddin Afgani ve Muhammed Abdu, İslam ile modernitenin uyumsuz olmadığını savunuyorlardı. Muhammed Abdu ve Reşid Rıza gibi Islahatçıların temel kaygısı ise, hayatın her alanını kapsayan söz konusu dönüşüm çağında imanın sahip olduğu rolü korumak ve İslam akaidinin esaslarını ihya etmeye çalışmaktı.[20]

Islahatçı hareket, iki ana alanda faaliyette bulundu: Bir taraftan Islahatçıların tasavvur ettiği İslami düzenler ve değerler sistemi ile modern sistemler ve değerler arasında bir birleşim inşa etmek suretiyle Batılı meydan okumayı göğüslemeye çalıştı. Diğer taraftan hâkim geleneksel din anlayışlarının doğruluğunu ve İslamiliğini sorgulama ve bu anlayışlara meydan okuma çabası içerisinde oldu.[21]

Böylece Selefilik, modernleşme ve İslami liberalleşme hareketi olarak Mısır'da Muhammed Abdu tarafından savunulmaya başlandı. Avrupa hümanizmi ve ilerlemesi yönündeki görüşlerden etkilendi. İslam hukukunun, modern çağın ihtiyaçlarına ve gerçeklerine uyumlu hale getirilerek yeniden uyarlanması görüşü savunuldu. Aynı zamanda Abdu, mezheplere karşı çıktı ve mezhepler üstü, tek bir hukuk sisteminin oluşturulması gerektiğini belirtti.[22]

Ancak Raşid Rida, Batı ülkelerinin sömürgeci tavırlarından ve laik rejimlerin baskıcı politikalarından ötürü hayal kırıklığı yaşamaya başladı. Osmanlı İmparatorluğunun Batılı ülkelerce paylaştırılması ve Müslüman Arap topraklarının, İngiltere, Fransa ve diğer Batılı ülkelerin sömürgesi haline getirilmesi, laik Arap rejimlerinde yolsuzluk ve baskıcı anlayışın hâkim olması, Rida'nın, Ortadoğu'da laik rejimlere

---

20 Beşir M. Nafi, "Selefiliğin Kavram Sorunsalı, Tarihi ve Muhtelif Görünümleri", Beşir Musa Nafi, İzzuddin Abdu'l-Mevla ve El-Hevraj Takiyye (der.), *Arap Dünyasında Selefilik ve Selefi Hareketler; Politik/Cihadi/Davetçi*, (çev.) Nurullah Çakmaktaş, İstanbul: Yarın Yayınları, 2015, s. 24-25.

21 Beşir M. Nafi, *Selefiliğin Kavram Sorunsalı, Tarihi ve Muhtelif Görünümleri*, s. 25.

22 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, a counter-terrorism textbook, 2nci baskı, Combating Terrorism Center, Department of Social Sciences; 2008, s. 44-45.

ve Batının kendi etkisini artırma arayışlarına karşı kızgınlık hissetmesine neden oldu. Bu faktörlerin etkisiyle, Vehhabiliğin katı görüşlerine dönen Rida, Selefiliği, daha tutucu bir hareket haline getirdi.[23] Böylece Raşid Rida, İslam devletinde, İslam hukukunun bireylerin yaşamlarının her alanında uygulanması gerektiğini belirtmeye başladı. Bu sayede, İslam toplumu, Batının seküler değerlerinin etkisinden tümüyle kurtulabilecekti.[24]

Hanbeli mezhebinin takipçileri olarak Selefiler, bazı temel dini akideler (insan aklının rolü, insan davranışı ile kader arasındaki denge, Allah'ın doğası, Kuranın doğası gibi) konusunda ortak görüşleri savunmaktadır. Tevhid kavramı, Selefiliğin temel noktasını oluşturmaktadır ve gerçek Müslümanlar, bu anlayışı kabul etmek zorundadır.[25]

Tevhid kavramı, inanç ile eşitlenmiştir. Birincisi, Allah, evreni yaratan tek yaratıcıdır ve evrenin tek hâkimidir/egemenidir. İkincisi, Allah, yücedir ve tamamıyla tektir. Başka bir yaratıcı bulunmamaktadır. Allah'ın özelliklerine, ne insanlar ne de başka varlıklar sahip olabilir. Zaten Kuran, Allah'ın tek, yüce hâkim olduğunu söylemektedir. Bu anlayıştan ötürü, Selefiler, laikliği ve din ile devlet ayrılığını kabul etmezler çünkü laiklik ve sekülerlik, insan-yapımı yasaların ve kurumların, Allah'ın hâkimiyetinin üstünde olduğunu ifade etmektedir. Bu da, Tevhid ilkesine aykırıdır.[26]

Üçüncüsü, sadece Allah'a tapınılmalıdır. Allah'a başkaları eş tutulmamalı ve şirk koşulmamalıdır. Örneğin, insanlar, Allah'a aracılık etmeleri için önemli dini şahsiyetlere ibadet etmemelidir. Bu nedenle tasavvufa şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Kuran ve Sünnet, insan

---

23 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 45.

24 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 39.

25 Quintan Wiktorowicz, "Anatomy of the Salafi Movement", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 29, 2006, s. 208. Ayrıca bakınız: Ferhat Koca, *İslam Düşüncesinde Selefilik: Genel Karakteristiği ve Günümüzdeki Motivasyonları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2016.

26 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 208-209.

davranışının ve inancının her boyutunu yönetecek tüm kurallara ve ilkelere sahiptir. Bu nedenle başka kurallara ve ilkelere (icmal, kıyas gibi) ihtiyaç bulunmamaktadır. Tevhid inancından ötürü, Müslümanlar, katı bir şekilde, sadece Kuran'a ve Peygamberin döneminde uygulanan İslami modele uymalıdır.[27]

Kuran ve Sünnetin dışındaki kaynakların, Müslümanları, doğru İslam'dan saptıracağını belirten Selefiler, zaten Müslümanların başka kaynaklara yönelmesi sonucunda sapkınlıkların ve mezheplerin görüldüğünü söylemektedir.[28]

Selefilik düşüncesi, İslam'ın günümüzdeki uygulamalarında, din-dışı geleneklerin bulunduğunu belirterek, Peygamber, Sahabe ve Halifeler dönemindeki İslami anlayışa geri dönülmesi gerektiğini savunmaktadır.[29] Selefiler için öncelik, İslam'ın tüm bidatlerden arındırılması ve toplumun, Allah'ın birliğini özümsemesidir. Bu nedenle Şiileri ve tasavvufu, baş düşman olarak görürler.[30]

Selefiler, insan aklının ve mantığının, İslami kaynakların yorumlanması için kullanılmasına da şiddetle karşı çıkmaktadır. Kuran ve Hadis, zaten kendi kendilerini açıklamaktadır. O nedenle Kuran ve Hadisleri açıklamak için insan aklına başvurmaya gerek yoktur. Bu nedenle yorumlayıcı farklılıklara veya dini çoğulculuğa izin verilmemektedir.[31]

---

27 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 209; Ferhat Koca, *İslam Düşüncesinde Selefilik: Genel Karaktristiği ve Günümüzdeki Motivasyonları.*

28 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 209.

29 Selefi düşünce için bakınız: Beşir Musa Nafi, İzzuddin Abdu'l-Mevla ve El-Hevvas Takiyye (der.), *Arap Dünyasında Selefilik ve Selefi Hareketler: Politik/Cihadi/Davetçi*, (Çev. Nurullah Çakmaktaş), İstanbul: Yarın Yayınları, Mart 2016.

30 Muammer Cengil ve Ali Rıza Aydın, *IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme*, s. 51-63. Ayrıca bakınız: Dilaver Demirağ, *Kıyamet Çanı: IŞİD ve Son Savaş*, İstanbul: Hayykitap, Mart 2015.

31 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 210.

Kendilerini korunmuş ümmet olarak gören ve Cennete gideceklerine inanan[32] Selefiler, dini eğitime odaklanmışlardır ve İslam ilkelerini anlayan bir Müslümanın, Allah'a karşı görevini yerine getirmiş olacağını öne sürmektedir.[33]

Temel ilkelerde uzlaşma sağlasalar da, Selefiler zamanla üç farklı gruba ayrılmıştır: Geleneksel/Davetçi, Siyasi ve Cihadi.

Geleneksel Selefiler, Kuran öğretilerinin sadece tebliğ yoluyla diğer insanlara anlatılması, dinin bidatlerden arındırılması ve dini eğitimin şiddet içermeyen metotları gibi konulara odaklanmaktadır.[34] Şiddetin kullanımını ret eden ve Müslüman dünyasındaki yöneticilere sadece tavsiyede bulunulması gerektiğini söyleyen[35] Geleneksel Selefiler, bu noktada Peygamberimizin Mekke dönemini örnek göstermektedir. Geleneksel Selefiler, bu dönemde Sahabiler baskı altında kalsalar da, azınlıkta olmaları ve Müşriklere göre daha güçsüz durumda bulunmaları nedeniyle, Allah tarafından Sahabelere savaşma izni verilmemiştir. Onlar, isyan etmek ve açıktan karşı çıkmak yerine, tebliğ etmeyi ve liderlere tavsiyelerde bulunmayı tercih etmişlerdir. Eğer isyan etselerdi, Müşriklerin şiddetli karşı saldırısına maruz kalabilirlerdi.[36]

Buradaki mantığı, Filistin meselesine uyarlayan Geleneksel Selefiler, Filistin'de yürütülen silahlı cihada bu bağlamda karşı çıkmaktadırlar.[37]

Siyaseti, sapkınlığı teşvik eden saptırma olarak gören Geleneksel Selefiler,[38] din tümüyle arındırılana kadar, herhangi bir siyasi

---

32 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 209.

33 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 212.

34 Assaf Moghadam, "Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks", *International Security*, Cilt 33, Sayı 3, Kış 2008/09, s. 62.

35 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, "An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda", *Journal of Political Studies*, Cilt 20, Sayı 2, 2013, s. 206.

36 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 217.

37 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 218.

38 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 208.

hareketin, yolsuzluğa ve adaletsizliğe neden olacağını öngörmektedir. Çünkü bu kişilere göre, günümüz toplumu, inancın temel ilkelerini anlayamaz.[39]

Geleneksel Selefiler, Batı-tarzı siyasi partilerin kurulmasının ve yöntem üzerine yabancı etkisinin tehlikelerini vurgulamaktadırlar. Siyasi partiler, kendi siyasi güçlerinin mantığını takip etmektedir ve bu da partizanlığa/tarafgirliğe neden olmaktadır. Allah ve Tevhid inancı yerine, partinin liderleri, destekçilerini, partinin çıkarları ve siyasi gücü için harekete geçirmektedir. Bu amaçla, sapkın gruplar ile ittifak bile yapabilmektedir.[40]

Geleneksel Selefiler, Hıristiyanları, Yahudileri ve Batıyı, İslam'ın değerlerini ve kavramlarını kirleterek, bu dini yıkmaya azmetmiş "ebedi düşmanlar" olarak görmektedir. Bu nedenle dini konuları tartışırken, Batılı değerlerin, davranışların ve/veya sistem mantığının kullanılmasına karşı çıkmaktadırlar. Çünkü Batılı terminoloji, İslam'ın alternatifini, rakip sistemi temsil etmektedir. Böylece Batılı değerler üzerinden düşünmeye başlamak, İslam'dan sapmaya neden olmaktadır.[41]

Dinler arası diyaloğa karşı çıkan Geleneksel Selefiler, fiziksel olarak kendilerini inanmayanlardan ayırmaya çalışırlar. Bu nedenle Selefiler, inanmayanlarla temastan kaçınır ve sadece kendilerinin yaşadığı bölgelerde yaşamlarını sürdürürler. Hatta bu durum, diğer Müslümanlar için de geçerlidir.[42]

Bu düşünceden ötürü, Selefiler, inanmayanlar ile tartışma amacıyla diyalog kurulmasına karşı çıkmaktadır. Çünkü diyalog içerisinde olmak, inanmayanlar açısından, Müslümanların düşüncelerini saptırmak için fırsat sunmaktadır. O nedenle sadece tebliğde bulunmak amacıyla diyalog kurulmasına izin verilmektedir.[43]

---

39 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 217.

40 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 220.

41 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 218-219.

42 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 219.

43 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 219.

Geleneksel Selefiler için gerçek Müslüman, hem inanca sahip olmalı hem de ibadetleri yerine getirmelidir.[44]

Siyasi Selefiler, siyasi konuları ve İslami olmayan yöneticileri ve kuralları tartışmanın ahlaki bir sorumluluk olduğunu ifade ederler. Selefi inancın temel ilkelerini savunurlarken, toplumdaki sapkınlıklar ile mücadele ve dini ritüellerin ötesinde konular üzerinde kendi etkilerini oluşturmaya çalışırlar. İslam'ın bidatlerden arındırılmasının gerekli olduğunu savunurlar, fakat gerçek korumanın, siyasi konuları tartışarak olacağını belirtirler.[45] Bu nedenle Siyasi Selefiler, Selefi anlayışın, siyasal alana uygulanmasını istemektedir. Bu durum, sosyal adaleti ve Allah'ın, egemenliğin tek hâkimi olmasını, toplumda/devlet yönetiminde sağlayacaktır.[46]

Siyasi Selefiler, çağdaş sorunları en iyi anlayan kişiler olduklarını düşünmektedir ve bu nedenle Selefi inancı, modern koşullara en iyi şekilde uyarlayabileceklerini/ uyarlayabildiklerini iddia etmektedir. Devrim gibi yöntemlere başvurmayı uygun bulmuyorlar, fakat yine de mevcut rejimleri ağır şekilde eleştirmektedirler.[47]

Daha askeri bir tavır takınan ve mevcut durumların, şiddeti ve devrimi çağırdığını iddia eden[48] *Cihadi Selefiler*, İslam devletinin kurulması için şiddetin kullanımını desteklemektedir.[49]

Cihadi Selefiler, kendi görüşlerinin toplumda benimsenmesi için aktif mücadeleyi savunmaktadır. Bunlara göre, Müslüman dünyasındaki yöneticiler, kâfirdirler ve İslam devleti, ancak bu yöneticilere karşı silahlı mücadeleye başvurulursa kurulabilir.[50]

Cihadi Selefiler, silahlı cihadı, İslam'ın beş temel ilkesi gibi altıncı temel ilke olarak kabul ederler, tekfir yöntemine başvururlar, böylece

---

44 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 219.

45 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 222.

46 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 208.

47 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 221.

48 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 208.

49 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 225.

50 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 206.

diğerlerine karşı mücadelelerini meşrulaştırırlar, sivillerin hedef alınmasını maruz görürler ve intihar eylemlerini desteklerler.[51] Cihadi Selefilere göre, kâfirlere ve mürtetlere karşı intihar eylemleri, Allah'a yönelik fedakârlığın en üst noktasını oluşturmaktadır.[52]

Geleneksel Selefilik ile Cihadi Selefilik arasında farklılıklar bulunmaktadır. Geleneksel Selefiler, inancın saflığına; Cihadi Selefiler ise, eyleme öncelik vermektedir. Geleneksel Selefiler, saç, sakal ve kıyafet gibi bidatlere odaklanırken; Cihadi Selefiler ise, devlet, cihad ve şehadet kavramlarını önemsemektedir. Geleneksel Selefiler, namaz kıldığı sürece, devlet başkanına itaat etmeyi savunurken; Cihadi Selefiler ise, başkanın kararlarının ve icraatlarının İslami olup olmadığına bakmaktadır. İslami değil ise, isyana onay vermektedir.[53]

Geleneksel Selefiler, Siyasi ve Cihadi Selefileri iki konuda eleştirmektedir: Birincisi, bu iki Selefi grup, Selefi inançlar üzerine hareket etmede başarısız kalarak, iman ile ibadet arasında ayrıma gitmektedir. Yani Selefi inancı takip ediyorlar, ama Peygamberin modelini (akidesini, davranışlarını, ibadetini) izlemiyorlar (İslami olmayan yöntemlere başvuruyorlar). İkincisi, bu iki Selefi grup, insan arzusu (nefsi) tarafından yönlendirildiği için akılcılar olarak tanımlanmaktadır. Dini ve siyasi değişimi sağlamak amacıyla, bu gruplar, İslam'ın kaynakları yerine, faydacı hesaplamalara dayalı stratejiler geliştirme eğilimi göstermektedir.[54]

Geleneksel Selefiler, devrim ve gösteri gibi muhalif yöntemleri desteklememektedir çünkü Peygamberin böyle bir eylemi bulunmamaktadır. Siyasi ve Cihadi Selefilik, Batının üretimi olarak görülmektedir çünkü bu tür eylemler, Batının (Batı medeniyetinin) bir parçasıdır. Hatta siyasi partiler veya yapılanmalar arasındaki barışçıl

---

51 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 62.

52 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 62-63.

53 Muammer Cengil ve Ali Rıza Aydın, *IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme*, s. 51-63.

54 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 220.

siyasi yaklaşımlar bile, Batı medeniyetinden türeyen kavramlar olarak görülmektedir.[55]

Siyasal İslam/İslamcılık

İslam, bir dindir. Ancak Siyasal İslam ise bir ideolojidir. Yani Siyasal İslam/İslamcılık, modern toplumun sorunları ile mücadele etme çabası içerisinde, siyasal alana İslam'ın dâhil edilmesini isteyen bir siyasal harekettir.[56]

İslam'ın modern yorumu ve İslami uyanışın bir ifadesi olarak kabul edilen Siyasal İslam/İslamcılık akımının temelleri, sosyal çatışmalara dayanmaktadır.[57]

1950'lerde ve 1960'larda, Batıdan ilham alan liberal milliyetçiliğe ve mevcut baskıcı rejimlere karşı duyulan yaygın memnuniyetsizlik, Arap dünyasında, Arap milliyetçisi ve sosyalist akımların iktidara gelmesine yardımcı oldu. Bu akımlar, milliyetçilik ve sosyalizm ideolojilerinin yanı sıra, Arap-İslami kökenlere, Arap Birliği'ne, liberal milliyetçiliğin başarısızlığına, Batı karşıtlığına ve kapsamlı sosyal reformların yapılmasına vurgu yapıyordu.[58] Ancak zaman geçtikçe, bu sosyalist liderler ve partiler, halkın taleplerini hayata geçirme konusunda başarısız oldular. Hatta daha zorba yönetim haline geldiler

---

55 Quintan Wiktorowicz, *Anatomy of the Salafi Movement*, s. 219-220.

56 Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, New York: Infobase Publishing, 2006, s. 110.

57 Maximilian Lakitsch, "Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam", https://www.e-ir.info/2014/09/12/islamic-state-the-arab-spring-and-the-disenchantment-with-political-islam/, 12 Eylül 2014, s. 6; Bassam Tibi, "Countering Ideological Terrorism", *Defence Against Terrorism Review*, Cilt 1, Sayı 1, Bahar 2008, s. 118.

58 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1071.

ve halkın nezdinde meşruiyetlerini kaybettiler.[59] Zamanla sosyal adalet yönünde taleplerin artmasına neden oldular.[60]

Ancak 1967 yılındaki Arap-İsrail savaşında, Arap milliyetçisi ve sosyalist rejimlerin, İsrail ordusu karşısında yenilmesi, Kudüs'ün kaybedilmesi,[61] bu rejimlerin ekonomi politikalarının başarısızlığı, hükümette görülen yolsuzluk, Müslüman dünyasında modern ulus-devlet modelinin başarısızlığı/yetersizliği ve Arap-Müslüman devletlerinin güçsüzlüğünün ortaya çıkması,[62] Arap dünyasında tam bir dönüm noktasını oluşturdu. Çünkü Siyasal İslam veya İslamcı partiler, o dönemde sosyal ve siyasi memnuniyetsizliği ifade eden tek siyasal aktör olarak ortaya çıktı.[63]

Bu dönemde, İslam Dünyasındaki ahlaki çöküntünün ve ruhani rahatsızlığın nedeni olarak Batının siyasi ve ekonomik modelleri gösterildi. Batı'dan ve özellikle ABD'den duyulan hayal kırıklığı, ABD'nin İsrail yanlısı politikaları ve mevcut otoriter rejimleri desteklemesi, İslam dünyasında, ABD ve Batı-karşıtı görüşleri güçlendirdi. Böylece İslami dini liderler ve eylemciler, önceden ifade ettikleri mesajlarının haklılığının ortaya çıktığını savundular. Müslümanların başarısızlığının ve sorunlarının, Batı'ya güven duymaktan ve Allah'ın yolundan uzaklaşmaktan kaynaklandığını belirttiler. Çoğu İslamcı lider, tarih boyunca Müslüman ülkeleri güçlü kılan İslami ilkelere ve değerlere geri dönülmesini tavsiye ettiler. Diğer bir ifadeyle, bu kişiler, Müslümanların, Arap-İslami kimliklerine, mirasına, tarihine, kültürüne ve değerlerine yeniden sahip çıkması

---

59 Maximilian Lakitsch, *Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam*,s. 7.

60 Maximilian Lakitsch, *Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam*, s. 6-7.

61 Kudüs'ün kaybedilmesi, dünya genelindeki Müslümanlar için hayal kırıklığı oluşturdu. Filistin'in ve Kudüs'ün özgürleştirilmesi, Arap veya Filistin meselesi olmaktan çıkıp, İslami bir boyut kazandı. Bakınız: John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1071.

62 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1071.

63 Maximilian Lakitsch, *Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam*, s. 7.

gerektiğini savundular. Bu tür talepler ve öneriler ise, İslam'ın siyasal hayatta görünür hale gelmesine neden oldu. Böylece 1970lerden itibaren Siyasal İslamcı partiler ve gruplar, kendi ülkelerindeki siyasi hayatı etkileyen bir güce dönüştüler.[64] Bu sayede, İslam, Müslüman dünyasında, siyasi söylemin ve hareketliliğin temel dili oldu. Müslüman yöneticiler, kendi meşruiyetlerini güçlendirmek için İslam'a daha fazla başvurdular. İslamcı hareketler ve siyasi partiler de, aynı şekilde kendi meşruiyetlerini sağlamak ve halkı harekete geçirmek için İslam'a daha fazla atıf yaptılar.[65]

Siyasal İslamcıların temel fikirlerine baktığımızda, aşağıdaki söylemler ile karşılaşılmaktadır.

Öncelikle Siyasal İslamcı hareketler, demokrasi, laiklik, parlamento ve seçim gibi kavramlara karşı çıkmaktadır.[66] İslami değerleri benimsemiş bir toplumun inşasını, siyasi-dini olarak hedefleyen bu akım, İslam'ın ilk dönemdeki öğretilerine geri dönülmesini savunmakta, toplumun kesin bir şekilde İslam hukukuna bağlı kalmasını istemekte ve modernleşmenin tehlikelerine karşı toplumu uyarmaktadır.[67] Bu nedenle İslam dünyasında Batılılaşma çabalarına son verilmesini ve hatta Batılılaşmadan geriye dönülme stratejisinin hayata geçirilmesini istemektedir.[68]

Siyasal İslamcılığın stratejisinde, siyasal düzenin yeniden inşası için iki aşamalı yol bulunmaktadır: 1) İslam ülkelerindeki laik rejimleri (seçimler yoluyla, devrimle veya silahlı cihad ile) devirmek ve İslami

---

64 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1071; Maximilian Lakitsch, *Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam*, s. 7.

65 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1071.

66 Ministry of the Interior and Kingdom Relations, "From Dawa to Jihad: The Various Threats from Radical Islam to the Demographic Legal Order", The Hague, *General Intelligence and Security Service,* Aralık 2004, s. 8.

67 Ministry of the Interior and Kingdom Relations, *From Dawa to Jihad: The Various Threats from Radical Islam to the Demographic Legal Order*, s. 7; Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, s. 111.

68 Bassam Tibi, *Countering Ideological Terrorism*, s. 118.

anlayışı iktidara getirmek ve 2) bu temel üzerinden İslam Birliği'ni (İttihat-ı İslam'ı veya Hilafeti) kurmak.[69]

İslamcı akım, dünya düzeninin seküler karakterine karşı çıkmaktadır. Batı'nın bir gün parçalanacağını ve Westphalia laik düzeninin, İslami düzene doğru evirileceğini iddia etmektedir. Bu nedenle Batı'ya karşı isyan, sekülerlikten uzaklaşma çabası olarak görülmektedir. Dünya siyasetinde temel sorunun, medeniyet temelli çatışma olduğuna da vurgu yapmaktadır.[70]

Siyasal İslamcı ideologlar, kendilerinin, İslami siyasi hareketin temel felsefesini, İslami ahlakiliğe yapılan referanstan türettiklerini iddia etmektedir.[71] Bu hareketler, kendi siyasi meşruiyetlerini, Peygamberimizin geleneği/öğretileri içerisinden sağlamaya çalışırlar. Ancak yine de İslami kavramları ve yaklaşımları uygulayabilmek için birçok rekabetçi ideolojiler (kapitalizm, sosyalizm gibi) ile de mücadele etmek zorunda kaldılar.[72]

Siyasal İslamcıların daha ötesine geçen silahlı cihadçı gruplar, İslam devletinin kurulması için sadece şiddetin kullanılmasını desteklemektedir. Bu gruplar için cihad, "kurulu siyasi düzene karşı doğrudan, şiddet içeren mücadele" anlamına gelmektedir.[73] Bu örgütler, yönetimleri tehdit etmek ve istikrarsız hale getirmek, hükümet

---

69 Bassam Tibi, *Countering Ideological Terrorism*, s. 113.

70 Bassam Tibi, *Countering Ideological Terrorism*, s. 112-113, 118. Seyyid Kutup, uluslararası barışın, ancak evrensel adaleti sağlama becerisinden ötürü, İslamın dünyaya hâkim olması halinde mümkün olacağını iddia etmiştir. Bakınız: Bassam Tibi, *Countering Ideological Terrorism*, s. 119.

71 Juan A. Maciaa-Amoretti, "2: Imamate and Caliphate: Islamic Governance Theory in Moroccan Islamist Discourse", (der.) Timothy Foirson ve Robert Oprisko, *Caliphates and Islamic Global Politics*, Bristol: E-International Relations, Aralık 2014, s. 17.

72 Juan A. Maciaa-Amoretti, *2: Imamate and Caliphate: Islamic Governance Theory in Moroccan Islamist Discourse*, s. 16: Samantha Mahood ve Halim Rane, "Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda", *The Journal of International Communication*, Cilt 23, Sayı 1, 2017, s. 18.

73 Ministry of the Interior and Kingdom Relations, *From Dawa to Jihad: The Various Threats from Radical Islam to the Democratic Legal Order*, s. 43.

kurumlarına saldırmak ve halkı terörize etmek için İslam adına şiddeti ve terörizmi kullanmaktadırlar.[74]

Sonuç olarak, dünya genelindeki Müslümanların ekseriyeti, Siyasal İslamcı görüşü tam olarak desteklememektedir. Yani çoğunun demokrasi rejimi ile bir sorunu bulunmamaktadır ve İslam Devletini, devrim yoluyla veya silah kullanarak kurmak gibi bir hedefi de yoktur. Zaten Selefilerin savunduğu gibi, ilk dönem öğretilere dönülmesi yönünde yoğun bir talep te mevcut değildir. Ayrıca İslamcıların tamamı da, terörist değildir veya meşru araç olarak terörizmi görmemektedir. Siyasal sistem içerisinde kalarak, amaçlarını gerçekleştirmek isteyenlerin sayısı, ekseriyetle çoğunluğu oluşturmaktadır.[75]

Silahlı cihadçı gruplar da, bütün Müslümanlar içerisinde çok çok az bir yüzdeyi oluşturmaktadır. Müslümanların çok büyük bir çoğunluğu da, bu grupların terör eylemlerine de destek vermemektedir, hatta kınamaktadır.[76]

---

74 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1071-1072.

75 Bassam Tibi, *Countering Ideological Terrorism*, s. 113; Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, s. 110.

76 Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, s. 110.

RADİKAL ÖRGÜTLERİN İDEOLOJİLERİNİ OLUŞTURAN İSLAM DÜŞÜNÜRLERİ

El-Kaide, Boko Haram, DAEŞ ve diğer dini-söyleme dayalı terör örgütü mensuplarının düşüncelerini/ideolojilerini anlayabilmek amacıyla, fikirlerini benimsedikleri İslam âlimleri ile düşünürlerinin görüşlerini incelemek gerekmektedir. Ancak bu sayede, bu kişilerin bugünkü ideolojik bakış açılarını anlamak mümkün olabilir.

Bu konuda incelemelerde bulunan araştırmacılar, bu örgütlerin başlangıç noktasına Haricileri koymaktadır. Daha sonra Ibn-i Teymiyye, Hasan el-Benna, Seyyid Kutup, Mevdudi ve Muhammed Kutup gibi âlimleri/düşünürleri sıralamaktadır.

Ancak burada ifade edilmesi gereken nokta şudur: Dini-söyleme dayalı terör örgütleri, bu düşünürlerin fikirlerinden seçici bir şekilde faydalanmaktadır. Yani kendi siyasi görüşlerini destekleyecek olan noktaları aynen veya değiştirerek almakta ve böylece ideolojisine eklemlemektedir.

Haricilik

Hariciler, İslam'ın, Peygamberimizin döneminde yaşandığı gibi yaşanması, sadece Kur'an ve Sünnete bakılması ve Nas, Kıyas ve İcma gibi kaynakların ret edilmesi gerektiğini savunmaktaydı. Kur'an ayetlerini, sosyo-kültürel yapısına ve dönemsel bağlamına bakmaksızın yorumlayan Hariciler, kendi dini görüşlerini, gerçek İslami görüşler olarak kabul ediyorlardı. Bunun dışında kalanları, kolaylıkla kâfir olarak nitelendiriyorlardı ve öldürüyorlardı. Hatta en küçük hata da bile, birbirlerini bile tekfir etmekten çekinmiyorlardı.[77]

---

[77] Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 99-102. Ayrıca bakınız: Ebubasir et-Tartusi, *Haricilik ve Sakınılması Gereken Bazı Özellikleri*, (çev.) Mustafa Öztürk, İstanbul: Guraba Yayıncılık, 2017; Adnan Demircan, *Haricilik Mezhebinin Doğuşu*

İbn-i Teymiyye

Ibn-i Teymiyye, Moğol istilasına karşı Suriye halkını harekete geçirmek üzere bir risale kaleme almıştır. [78] Ibn-i Teymiyye, Risalesinde, Moğollar karşısında alınan büyük yenilginin sebebini, Müslümanların, Kuran ve Sünnet ile bildirilen emirleri yeterince yerine getirmemesine bağlamaktaydı. "Kuran ve sahih hadislerin, toplum tarafından benimsenmesi gerektiğini" söyleyen Ibn-i Teymiyye, Peygamber ve dört Halife dönemine dönülerek İslam'ın bidatlerden arındırılması gerektiği görüşünü de destekliyordu.[79]

Hanbeli mezhebinin tutucu anlayışını benimseyen Ibn-i Teymiyye, ancak mezhebin birçok ilkesini de, kendi siyasi görüşüne göre yeniden yorumlamıştır. Risalesinde, Ibn-i Teymiyye, baskıcı Müslüman yöneticilere karşı Müslümanların isyan etmesini teşvik etmek için radikal fikirler savunmuştur. Bu bağlamda, Ibn-i Teymiyye, Moğolları ve Müslümanların direnişine engel olan kişileri (Müslüman yöneticileri ve âlimleri) kâfir ilan etmiştir. Baskıcı Müslüman yöneticiden ziyade, adil davranan kâfir yöneticinin daha makbul olduğu yönünde fetva yayınlayan Müslüman âlimleri de eleştirmiş ve Onları da kâfir ilan etmiştir.

Yayınladığı fetvasında, Moğollara karşı cihad (savaş) ilan etmenin farz olduğunu söylemiştir. İslam'ı önceden benimsemiş olan Moğolların, doğru bir Müslüman olmadıklarını belirtmiştir. Çünkü Moğollar kendi örflerine göre oluşturdukları ve devlet yasası haline getirdikleri "Yaasiq Yasası"nı uygulamaktaydı. Kısacası Sünni İslam'ı seçmiş olmalarına rağmen, pagan inançlarından dolayı Moğolları,

---

Bağlamında Din-Siyaset İlişkisi, 2nci baskı, İstanbul: Beyan Yayınları, 2015.

78 Bakınız: *Şeyhulislâm İbn Teymiyye'den – Şam Ehline Mektuplar*, (tercüme eden: Eşref Yılmaz), İstanbul: Küresel Kitap, 2014.

79 Ibn-i Teymiyye, *Cihad Hükümleri ve Bunların Çağdaş Uygulamaları*, (Yay. Haz.) Hasan Abdurrahman Vehdan, İstanbul: Takva Yayınları, 2014, s. 41.

kâfirler olarak görmekteydi ve öldürülmelerinin caiz olduğunu söylemekteydi.[80]

Ibn-i Teymiyye'ye göre, cihad, nafile ibadet olan hac, umre ve diğer ibadetlerden daha hayırlıydı. Cihad da, dünya ve ahiretin hayrı vardı, terkinde ise dünya ve ahiretin yitirilmesi söz konusuydu.[81] Cihadı, var olan güç ve enerjiyle Allah yolunda çabalama ve iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma olarak tanımlayan Ibn-i Teymiyye, bir kimsenin, öncelikle kendi nefsine ve arzularına karşı, ardından da kâfirlerle cihad etmesini tavsiye etmekteydi.[82] Cihadın maksadı da, fitnenin (şirkin) kalmaması ve dinin tümünün yalnızca Allah'a ait olmasıydı.[83]

Ibn-i Teymiyye, İslam düşmanlarını, dört farklı kategoride ifade etmekteydi: 1) Kâfir Hıristiyanlar, 2) İslami yaşama tam anlamıyla dönmedikleri sürece, kâfirlerin adetlerini benimseyen Müslümanlar, 3)

---

80 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 206-207.

81 Ibn-i Teymiyye, *Cihad Hükümleri ve Bunların Çağdaş Uygulamaları*, s. 41. Buradaki söylemde kastedilen olay, Endülüs'tür. Başta Endülüs bölgesinde cihada başvuran Müslümanlar, burayı kontrolleri altında aldıktan sonra, kendi İslam devletini kurdular. Daha sonra "cihadı terk ederek", İspanya Hıristiyanları ile uzlaşma arayışı içerisine girdiler ve edindikleri zenginliği kaybetmek istemediler. Sonuçta, Hıristiyanlar karşısında zayıfladılar, zulme uğradılar ve Endülüs İslam devleti ortadan kalktı.

82 Ibn-i Teymiyye, *Cihad Hükümleri ve Bunların Çağdaş Uygulamaları*, s. 55, 57, 59.

83 Ibn-i Teymiyye, *Cihad Hükümleri ve Bunların Çağdaş Uygulamaları*, s. 61. Mustafa Öztürk'e göre, Bakara 2/193 ve Enfal 8/39 ayetlerdeki fitne ortadan kalkıncaya ve din (tamamiyle) Allah'ın oluncaya kadar müşriklerle savaşın ifadesini, küfür ve şirk ortadan kalkıncaya kadar savaşın şeklinde yorumlamak yanlıştır. Bu ayetlerden maksat, Müslümanların tevhide inanmak sebebiyle maruz kaldıkları baskıların ortadan kaldırılması, böylece İslamiyetin özgür bir ortamda yaşanabilir kılınmasıdır. Bakınız: Mustafa Öztürk, "Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleneğine ve Günümüze Yansımaları", (der.) Ahmet Öztürk, *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, İstanbul: Kuramer, Ekim 2016, s. 145.

İslam'ın öğretilerini uygulamayan Müslümanlar ve 4) İslam'ı ret eden ama kendilerini Müslüman kabul eden kişiler.[84]

Pek çok Sufizm okulunu, İslami olmadıklarını söyleyerek ret eden Ibn-i Teymiyye, Şiilerin, kâfir ve İslam şeriatına zarar veren beşinci kol olduklarını ilan ederek, Şii karşıtı tutum sergiledi. İslam inanç sistemine katıldıklarını itiraf etseler bile, İslam hukukunu çiğneyen her Müslüman grupla savaşılması gerektiğini ilan etti.[85]

İbn-i Teymiyye'nin tekfirci anlayışı, daha sonra Abdülvehhab tarafından benimsenmiştir.

Muhammed Ibn-i Abdülvehhab

Abdülvehhab, İslam'da arındırmanın ve yenilenmenin çabası içerisinde olmuştur. Abdülvehhab'ın amacı, Müslüman dünyasının otantik ve saf İslam anlayışına geri dönmesi ve Peygamber zamanı sonrası dönemde İslam'a eklenenlerin ortadan kaldırılmasıydı.[86]

Hariciliğin bir uzantısı olarak kabul edilen Vehhabilik düşüncesi, "temelde diğerine karşı müsamahasızlık, kendi bildiklerinin mutlak doğruluğuna inanma, inandığı değerlere ciddi düzeyde bağlılık" ve "yalın bir düşünce, inanç ve hayatı tercih etme gibi nitelikleriyle de, Haricilerle büyük benzerlik" göstermektedir.[87]

Vehhabiliğin temel felsefesi, Tevhid, yani Allah'ın tekliği ve birliği'dir. Burada esas olan nokta, hâkimiyetin sadece Allah'a ait olması ve Yaratıcının, gücünü, imam veya diğer maddi nesneler ile paylaşmamasıdır. Çoğu Müslüman için, bir kişinin, İslami inancını

---

84 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 207-208.

85 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde*, (çev.) Abdullah Tatlı, İstanbul: Küresel Kitap, 2014, s. 222-223.

86 William F. Shughart II, "An Analytical History of Terrorism, 1945-2000", *Public Choice*, Cilt 128, Sayı 1/2, *The Political Economy of Terrorism*, Temmuz 2006, s. 37.

87 Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 112.

basitçe ifade etmesi, Tevhid inancının yerine getirilmesi için yeterlidir ve bu durum, inananlar ile inanmayanları birbirlerinden ayırmaktadır. Ancak Abdülvehhab, bu görüşü ret etmektedir. Abdülvehhab'a göre, sadece kelimeler ile ifade etmek yetersizdir. Ayrıca Müslümanların, fiilen İslam'ın öğretilerini uygulaması gerekmektedir.[88] Allah'tan başkasına itaat etmek ve saygı duymak, putperestliktir.

Vehhabiliğin diğer bir temel fikri ise, kâfirleri dost edinmeyi ve onlarla işbirliği içine girmeyi haram sayan Vera ve Bera fikridir.[89]

Kitab-al Tawhid isimli kitabında, Müslüman kitleleri, müşrikliğe yakın olduğunu düşündüğü Sufi odaklı İslam anlayışına karşı kışkırtan[90]Abdülvehhab, sadece Kur'an ve Hadisleri dikkate alarak, İslam'ın Ortaçağdaki yorumlarını sorgulamaktadır. Abdülvehhab, yaşadığı dönemde Arap yarımadasında görülen ahlaki çöküntüyü ve siyasi kırılganlığı eleştirmekte[91], putperestliği, kişilerin (din âlimlerinin vb.) yüceltilmesini, tapınak, türbe ve mezarlara yapılan ziyaretleri kınamaktaydı.[92]Ayrıca Abdülvehhab, şeyhle rabıta kurmayı, mürşide bağlanmayı ve resim yapmayı, şirk saymaktaydı. Kandil kutlamalarını, mevlidi, Şiilerin Ehl-i Beyti anma törenlerini bidat ve müzik dinlemeyi ise haram kabul etmektedir. Bu esasları benimsemeyenleri, müşrik ilan

---

88 Samuel Helfont, "The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East", *FPRI Center on Terrorism and Counterterrism*, Kasım 2009, s. 5.

89 Hişam bin Galib, "Suudi Selefilik ve Siyasi Otorite", (der.) Beşir Musa Nafi, İzzuddin Abdu'l-Mevla ve El-Hevraj Takiyye, *Arap Dünyasında Selefilik ve Selefi Hareketler; Politik/Cihadi/Davetçi*, (çev.) Nurullah Çakmaktaş, İstanbul: Yarın Yayınları, 2015, s. 40.

90 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde*, s. 208.

91 Bakınız: Muhammed b. Abdulvehhab, *Cahiliye Toplumunun Özellikleri*, Konya: Neda Yayınları, 2017.

92 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 208.

etmiştir. İnsanları bidatlerden uzaklaştırmak için güç kullanmayı caiz görmüştür.[93] Bu bidatler, tevhid inancını ihlal etmekteydi.[94]

Abdülvehhab, bir Müslüman'ın İslam'dan çıkmasını sağlayan on temel adımı şöyle sıralamaktaydı: 1) Çoktanrıcılık, 2) Yaratıcı karşısında aracılara güvenmek, 3) İslam-dışı kanunlara güvenmek ve bunların İslam'dan üstün olduğunu düşünmek, 4) Peygamberimizin yaptığı uygulamaları hor görmek, 5) İslam veya Peygamber ile alay etmek, 6) Müslümanlara karşı kâfirlere yardımcı olmak veya destek vermek, 7) Uygulamalarını yerine getirmeyerek İslam'dan uzaklaşmak, 8) Sihir, fal gibi şeyleri desteklemek veya başvurmak, 9) Müslüman olmayanların kâfir oldukları konusunda şüpheye düşmek ve 10) İslami uygulamaları ve pratikleri değiştirme konusunda birisinin hakkının olduğuna inanmak.[95]

Son olarak, Vehhabiler, Allah'ın yeryüzündeki temsilcileri oldukları için yöneticilere karşı mutlak itaati savunmaktadır ve yöneticilere karşı her türlü şiddete başvurmayı ret etmektedirler.[96] Sadece yöneticinin açık bir şekilde dinden çıkması ve camilerde namazı yasaklaması durumlarında, isyan edilebilir. Yöneticiye devlet idaresinde dilediği şekilde tasarrufta bulunabilmesi için sınırsız bir alan sağlanmaktadır.[97]

---

93 Ramazan Biçer, "IŞİD Düşünce Yapısının Teolojik Arkaplan", *Kelam Araştırmaları*, Cilt 13, Sayı 1, 2015, s. 1-11. Ayrıca bakınız: Fatih M. Şeker, *Osmanlılar ve Vehhabilik*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2'nci baskı, Nisan 2016.

94 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 5.

95 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 209. Bu bağlamda, Vehhabiler, Osmanlı'nın dini anlayışını ve Sufilerin pratiklerini eleştirmekte ve Osmanlı'nın İslam hukukunu tam anlamıyla uygulamada yanlış yaptığını öngörmektedir. Bakınız: Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 6.

96 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 208.

97 Hişam bin Galib, *Suudi Selefilik ve Siyasi Otorite*, s. 39.

Hasan el-Benna

Müslüman Kardeşlerin kurucusu Hasan el-Benna, gençliğinde, Mısır'da ortaya çıkan milliyetçi duygulardan etkilenmiştir. Benna'ya göre, bir kişinin ülkesine yönelik görevi/sorumluluğu, kaçınılmaz bir yükümlülüktür, yani kutsal bir savaştır. Böylece Benna, hem İslam'ı hem de milliyetçiliği benimsemişti. Benna için "Mısır'ı savunmak, İslam'ı savunmak" veya "İslam'ı savunmak, Mısır'ı savunmak" anlamına geliyordu.[98]

1920'lerde el-Benna, bu dönemde Müslümanların yaşadığı sıkıntıların temel nedeni olarak, "Müslüman toplum içerisinde dindarlığın olmamasını" ve "İslam'ın doğru yolundan, halkın sapmasını" göstermiştir. [99] Batılılaşma politikalarının Mısır'da başarısız olduğunu söyleyen Benna, Mısır'ın Doğu'ya, yani İslami değerlere yeniden yönelmesi gerektiğini savunmuştur. Bu sayede Batılıların, Mısırlıların dinini yıkma ve Müslümanlara boyun eğdirme girişimine karşı Müslümanları korumak mümkün olacaktı. [100] Müslüman Kardeşlerin o dönemdeki amacı, siyasi araçları kullanarak, İslam devletini kurmak ve halifeliği yeniden inşa etmekti. Ancak İslam'ın kesin teolojik anlayışının uygulanmasını savunmuyorlardı. İslam'ı, daha çok siyasal bir kimlik olarak algılıyorlardı.[101]

O dönemde, İslam ülkeleri arasındaki anlaşmazlıklara ve Batılı emperyalist güçler karşısında İslam toplumlarının zayıflığına odaklanan el-Benna, Müslümanlar arasında bireysel/kişisel reformun önemine de vurgu yapmaktaydı. El-Benna'nın mesajı, dini, milli ve sosyal boyutlar içeriyordu. El-Benna, mesajında, şu temel noktalara vurgu yapıyordu: Modern çağda dahi İslam'ın geçerli olduğunun

---

98 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 10.

99 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 45.

100 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 11.

101 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 11.

kabulü; İslam'ın arındırılmasına ve Peygamber dönemindeki temel değerlere yeniden geri dönülmesine yönelik ihtiyaç ve bütün Müslümanların, İslam ümmetinin bir parçası olması.[102]

Bu dönemde Müslüman Kardeşler, emperyalizm karşıtı bir söylemi ve eylem türünü benimsemişti. El-Benna, Müslüman Kardeşlerin söylemlerinde İngiliz sömürgeciliğine karşı duygulara odaklanmıştı. Bu söylem aracılığıyla, Müslüman Kardeşler, Arap milliyetçileri, Arap Birliği'ni savunanlar ve İslam Birliği'ni destekleyenler gibi diğer ideolojik hareketler ile ittifak kurabiliyordu. El-Benna, mevcut anayasal düzeni ve siyasi partileri kabul ediyordu. Hatta Müslüman Kardeşler, Batılı siyasi fikirler ile İslami öğretileri bir araya getirmekte sorun görmüyordu.[103]

1937 yılında Müslüman Kardeşler örgütü, İslam hukukuna dayanan bir İslami siyasi kimliğinin inşasını ve İslam devletinin kurulmasını savunmaya başladı. Bunun üzerine 1940 yılında, Mısır yönetimi, şiddet kullanarak, Müslüman Kardeşlere baskı uyguladı. Müslüman Kardeşler de, gizli bir örgüt kurdu, silahlı cihad anlayışını benimsedi ve İslam adına mücadele etme kararı aldı. Gizlice eğitilen bu kişiler, zamanla hükümet yetkililerine ve polislere yönelik silahlı eylemler düzenledi.[104]

İkinci Dünya Savaşından sonra, Müslüman Kardeşler, Mısır hükümeti ile işbirliği yaptı ve o dönemde Filistin meselesine yöneldi. Filistin'de Hamas'ı kuran Müslüman Kardeşler, bölgedeki çatışmalara fiilen katıldı. Mısır Hükümeti, İsrail ile antlaşma imzalayınca, Müslüman Kardeşler, Kahire'de gösteriler düzenledi ve Enver Sedat'a suikastta bulundu. Ancak burada şunun ifade edilmesi gerekmektedir. Bu dönemde, Hasan el-Benna, Mısır'da siyasi şiddetin ortaya

---

102 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 45.

103 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 11 - 12.

104 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 13.

çıkmasına ve örgütün şiddet eylemlerine başvurmasına karşı çıktı, ancak örgüt üyeleri, kendisini dinlemedi.[105]

Seyyid Kutup

Hasan el-Benna'dan sonra yerine Hasan el-Hudeybi geçti. El-Benna'nın politikalarını sürdüren el-Hudeybi, İslam'ın, siyasi bir kimlik olduğunu söylüyordu.[106]

1940'larda Mısır'da ekonomik durum kötüleşmişti. Müslüman Kardeşler ile birlikte birçok siyasi yapı, milliyetçi politikaları desteklemeye başladı ve Mısır monarşisine ve parlamenter sistemine şüpheyle yaklaştı.[107]

1952'deki askeri darbeden sonra, Müslüman Kardeşler, yabancı emperyalistleri (İngilizleri), İslam'ın ana düşmanı olarak görmelerine rağmen, o günlerde, İngiliz sömürge yönetiminden ziyade, emperyalizm-karşıtı Mısır rejiminden ağır baskılar görmekteydi.[108]

Diğer taraftan 1940'lara kadar, liberal-milliyetçi Wafd Partisine üye olan, laik konular ile ilgilenen ve Batı'ya karşı belli bir sempati duyan Seyyid Kutup, İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'nin Mısır politikasından ve İsrail'in kurulmasından olumsuz yönde etkilendi ve fikirlerini değiştirmeye başladı. Kutup'a göre, Arap ülkeleriyle ilişkilerinde, Batılı ülkeler, liberal demokratik değerlerden ziyade, stratejik çıkarlarına öncelik veriyorlardı. Böylece Batı karşıtı cepheye geçen Seyyid Kutup, daha milliyetçi ve Mısır'daki sosyal sorunlara ilişkin olarak daha eleştirel yazılar kaleme almaya başladı.[109]

---

105 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 13.

106 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 14.

107 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 14.

108 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 15.

109 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 15.

Aynı dönemde, ABD'ye Mısır Milli Eğitim Bakanlığı adına gittiğinde, Seyyid Kutup, bu ülkede, İslam'ı ve İslami değerleri yeniden keşfetti. İslami eserleri okumaya başlayan Kutup, Mısır'a döndüğünde Müslüman Kardeşlere katıldı. Toplumsal sorunlara ilişkin İslami bakış açısıyla yazılar yazmaya başladı. Milliyetçi ve liberal görüşlerini bir kenara bırakan Kutup, İslam'ı, diğer siyasi kimlikler ile mücadele eden siyasal kimlik olarak tanımladı.[110]

Aynı zamanda Müslüman Kardeşlerin İslam'a yönelik görüşlerini yeniden değerlendirmeye alan Kutup, siyaset üzerine dini argümanlar geliştirmeye başladı ve İslam'ın, İslami olmayan uygulamalardan kurtarılması gerektiğini savundu. Modernleşmeye uygun bir şekilde İslam'ın yeniden yorumlanması gerektiği fikrini şiddetle ret eden Kutup, geleneksel İslami değerlerin ve kaynakların, her zaman geçerliliğini koruduğunu belirtti.[111]

İslam'ın, salt İslami değerler üzerinden yeniden yorumlanması gerektiğini savunan Kutup, salt Kuran ve Hadislerin, İslami bir toplumun inşa edilmesi için yeterli bilgiye sahip olduğunu söylemekteydi. Müslümanların, yıllardır İslami olmayan fikirlere ve pratiklere izin vererek, İslam'ı kirlettiklerini ve bu nedenle salt İslam hukukuna uygun olarak Müslümanların İslam'a inanmasını ve uygulamasını istemekteydi. Ancak bu sayede doğru bir şekilde İslam yaşanabilecekti.[112]

Kutup, İslam'ı, diğer modern ideolojik görüşler aracılığıyla değil, salt İslami kavramlar üzerinden anlamaya çalıştı. Kutup'a göre, Müslümanlar, sadece İslam'a, yani Allah'a itaat etmeliydi. Milliyetçiliğe dayalı rejimlerin meşruluğunu ilan etmenin, İslami ilkelere aykırı olduğunu söyleyen Kutup, dünyevi her türlü değerin,

---

110 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 15.

111 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 16.

112 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 17.

normun, anlayışın, insanlara huzur ve mutluluk vermeyeceğini, ancak tek iyinin, Allah'a yönelmek ile sağlanacağını öngörmekteydi.[113]

Allah'ın ilkelerine dayanmayan her türlü rejimi, İslam-dışı (cahiliye) kabul eden Kutup, Mevdudi gibi, İslam devletinde egemenliğin, sadece Allah'a ait olduğunu söylemekteydi. Bu durumda, Abdülnasır gibi laik liderlerin/devletlerin egemenliğini kabul etmek, kişiyi kâfir yapmaktaydı. Böylece Kutup, mevcut dünyevi rejimleri ikiye ayırdı: İslami olan ve İslami olmayan (cahiliye).[114]

Kutup, Cahiliye kavramının, ruhani koşulları tasvir ettiğini ve bu durumun, her zaman ve herhangi bir yerde olabileceğini söyledi. Eğer bir rejim, sadece Allah'ın egemenliğini savunuyor ise, o zaman o rejim, İslami idi. Aksi durumda ise, Cahiliye rejimiydi.[115] Böylece bu kavramı kullanarak, Kutup, Abdülnasır rejimini, kâfir (cahiliye) ilan etti.[116]

Kutup, Cahiliye rejimlerine karşı (gerçek) Müslümanların silahlı cihad ilan etmeleri gerektiğini söylemekteydi.[117] Cihad konusunda, Seyyid Kutup, cihadın gerçek niyetinin/anlamının, saldırı olduğunu belirtmiştir. Silahlı Cihadın, İslam'ın altıncı sütunu olduğunu belirten

---

113 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 16.

114 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 24.

115 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 17.

116 Leornard Weinberg ve William Lee Eubank, "Italian Women Terrorists", *Terrorism: An International Journal*, Cilt 9, Sayı 3, 1987, s. 260.

117 Joseph Kaminski, "Comparing Goals and Aspirations of National vs. Transnational Islamist Movements", (der.) Timothy Foirson ve Robert Oprisko, *Caliphates and Islamic Global Politics*, Bristol: E-International Relations, Aralık 2014, s. 38: Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 17. El-Hudeybi, Müslümanların aforoz edilmesi ve cahiliye hakkındaki Kutup'un görüşlerini ret ediyordu. Bakınız: Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 21.

Kutup, tiran/baskıcı yönetimleri devirmek için cihada başvurulması gerektiğini söylemiştir.[118]

Seyyid Kutup, Tevhide inanan her Müslümanın, beşeri rejimlere ve düzenlere başkaldırmasını, Allah'ın hâkimiyetini yeniden inşa etmek için insan egemenliğine son vermesini istiyordu. Kutup'a göre, en büyük kölelik, insanların, şeriata değil, beşeri sistemlere boyun eğmeleriydi. Bu sistemlere itaat ederek, insanlar da, kâfir olmaktaydı.[119]

İnanmayanlara karşı yapılacak savaşın Müslümanlar için farz olduğunu söyleyen Kutup, ancak inanmayanların zorla Müslüman yapılmasına da karşı çıkmaktaydı. Kutup'a göre, modernite, "İslam öncesi cahiliye döneminin yeni şeklidir. Sonuçta inanan Müslümanlar ile cahil olan diğerleri arasında bir mücadele ve savaş hali mevcuttur."[120]

Seyyid Kutup, içtihadı ret etmiş ve taklit yöntemini benimsemiştir. Kuran ve Hadisin, köktenci bir şekilde kelimesi kelimesine (lafzi şekilde) yorumlanmasını savunmuştur.[121]

Kutup'un fikirleri, Müslüman Kardeşlerde fikir ayrılığına neden oldu. Hasan el-Benna'nın fikirlerini savunanlar, İslam'ın, (dini) eğitim sayesinde daha iyi bir şekilde uygulanabileceğini belirtmekteydiler. Hatta İslam'ı, modern siyasi kimlik olarak gördüler ve demokrasi ve insan hakları çerçevesinde ele aldılar. Seyyid Kutup ise, daha fazla

---

118 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 49-50.

119 Seyyid Kutup, Mevdudi ve Hasan el-Benna, *İslam'da Cihad*, (çev.) H. Hüseyin Yılmaz, İstanbul: Özgü Yayıncılık, Kasım 2016, s. 21-234.

120 Sezai Özçelik, "İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini", *Yeni Türkiye*, Yıl 23, Sayı 98, Kasım - Aralık 2017, s. 465.

121 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 49.

şiddet yanlısı bir tavır takındı ve demokrasiyi, insan haklarını, Batılı ideolojilerin hepsini, İslam-dışı değerler olarak kabul etti.[122]

Daha açık bir ifadeyle, Kutup, Müslüman Kardeşlere göre, daha devrimci fikirler savunuyordu. Müslüman Kardeşler, Mısır'ın siyasal hayatına dâhil olarak, İslam devletinin kurulmasını savunurken; Kutup, silahlı cihada başvurarak, çok hızlı bir şekilde ve şiddet kullanarak, Mısır yönetiminin yıkılmasını istiyordu. Bu amaçla, Mısır yönetimini, cahiliye rejimi ve mürted olarak ilan etmişti. Müslümanların yönetime karşı silahlı cihada başvurmasının farz olduğunu söylüyordu. Silahlı cihada katılmayanları da, kâfir ilan etmişti.[123]

Seyyid Kutup'un takipçilerinin çoğunluğu, zamanla Tekfir wa al-Hajra ve Mısır İslami Cihad örgütü gibi çeşitli radikal gruplar oluşturdular. Bunların amacı, silahlı cihad yoluyla, Mısır yönetimini devirmek ve İslam devletini inşa etmekti.[124]

Mevdudi

Pakistan'da İslami bir hayat tarzının kurulması amacını güden Ebu'l A'la Mevdudi, Batılıların, Müslümanları sömürdüğünü, Müslüman gençlerin Batılı değerleri benimsemeye teşvik edildiğini söylemektedir.[125]

Mevdudi, Batı demokrasisi, sosyalizm ve Batının toplumsal sistemine şiddetle karşı çıktı. İslami hayatın bir bütün olduğunu savunan Mevdudi, İslam'ı uygulamak için şiddete başvurulmasını onaylamadı ve Halifelik kurumunun canlandırılması konusunda ısrarcı olmadı.[126]

---

122 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 17.

123 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 50.

124 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 20.

125 Ebu'l A'la Mevdudi, *Cihad Bilinci*, (Yay. Haz. Abdülkadir Coşkun), İstanbul: Ehil Yayıncılık, 2017, s. 8, 16, 92-93.

126 Seyyid Kutup, Mevdudi ve Hasan el-Benna, *İslam'da Cihad*, s. 235-292.

Bir kısım âlimlerin, İslam'ı, barış ve iyilik dini olarak tanıtmasını eleştiren Mevdudi, bu kişilerin, "İslam daima iyilikle hareket edip, güzel söz tatlı dille hakikatleri anlatmayı emreder" sözüne de karşı çıkmaktadır.[127]

Mevdudi'ye göre, "İslam, din denilince anlaşıldığı gibi soyut olarak ibadetler, sözde kalan inançlar ve gelenekler kuramı değildir. O evrensel bütün bir sistemdir."[128]

İslam'daki tevhid akidesine vurgu yapan Mevdudi, İslam'ın inkılapçı davetinin, insanlara, Allah'ı birlemeye ve O'na kulluğa, hiçbir şeyi O'na ortak koşmamaya, O'ndan başkasını da ilah ve rab edinmemeye çağırmaktadır. Tağut rejimlerin, halkı köleleştirmek ve üzerlerindeki hükümranlıklarını devam ettirebilmek için gizli ve açık her türlü yöntemi kullanarak ulûhiyet taslamak istediklerini belirten Mevdudi, İslam ümmetinin, cihad yaparak tağuti rejimleri yıkıp, yerine İslami nizamı getirmek zorunda olduğunu vurgulamaktadır.[129]

Mevdudi'ye göre, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak, Müslümanın sorumluluğudur. Bu sorumluluğun sonucu da, Müslümanların, Allah'ın hâkimiyetini tesis etmek için çalışmak zorunda olmalarıdır. Müslümanların, Allah'a mutlak şekilde itaat etmesini savunan Mevdudi, aksi takdirde kişinin, salih insan olamayacağını söylemektedir.[130]

Günümüzde, kılıçla cihad devrinin geçersiz olmadığını belirten Mevdudi, İslam'ın, bir inkılap ülküsü, hareketi olduğunu, yeryüzündeki bütün batıl sistemleri ortadan kaldırıp, kendi ülküsüne göre düzenlenmiş, yeniden yepyeni ve evrensel kurumlarını yerleştirmek istediğini iddia etmektedir.[131] Diğer bir ifadeyle, sosyal bir inkılap hareketi olan İslam, insanları köleleştiren, çeşitli yalan ve dolanlarla

---

127 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, (çev.) Harun Özcan, İstanbul: Hilal Yayınları, Mayıs 2018, s. 8.

128 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 22.

129 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 18; Ebu'l A'la Mevdudi, *Cihad Bilinci*, s. 33, 45.

130 Ebu'l A'la Mevdudi, *Cihad Bilinci*, s. 82-84.

131 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 8, 11.

sahte ulûhiyet pozuna girmiş putları (rahip, kral, emir vs.) yıkmak istemektedir.[132]

Mevdudi'ye göre, cihad, kılıç zoruyla, kurulan düzenleri yıkıp, yerine insaf ve adalete dayanan yeni bir düzen getirme çabasıdır.[133] İslam'da cihadın vazgeçilmez koşulu, Allah yolunda olmasıdır. Allah yolunda olmak demek, halkı, İslam inancına boyun eğdirmek ve İslam'ı kabul ettirmek için zorlamak değildir. Aksine genelin faydası, toplumun mutluluğu için geçici dünyalık arzusunda bulunulmadan yapılan her harekettir, yani sadece Allah rızası için yapılan hareketlerdir.[134] Zaten Allah yolunda savaşın gayesi de, Allah'ın kelamını yüceltmektir.[135]

Mevdudi, cihadın, savunma ve saldırı olmak üzere ikiye bölünmesine karşı çıkmaktadır. Cihad, hem savunma hem de saldırı amaçlıdır. Müslüman topluluk, İslami kurallara uymayan her türlü yönetim şeklinin hâkim olduğu topraklara, İslami kuralları getirmek için savaşmak zorundadır. Bu savaşın amacı da, yönetimi, Batıl sistemlere inananların elinden alıp, hak sancağını taşıyan imanlı ellere teslim etmektir.[136]

Şeriatın uygulanması için şiddetin kullanılmasına karşı çıkmıştır. Müslümanların, devlete İslami hukukun hâkim olması için seçimler yoluyla iktidara gelmesini savunmuştur.[137] Mevdudi 'ye göre, savaş, sadece İslam'ın siyasi üstünlüğü için değil, aynı zamanda adil yönetimin inşası için de kullanılabilmektedir. Mevdudi için cihad, özgürlük savaşına benzemektedir ve siyasi olarak bağımsız Müslüman devletlerin kurulması için tasarlanabilmektedir. Böylece cihad

---

132 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 19.

133 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 13.

134 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 13-14.

135 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 15.

136 Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 33.

137 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 210.

kavramı, emperyalizm karşıtlığı ve ulusal kurtuluş hareketleri ile bağlantılı hale gelmiştir.[138]

Mevdudi, "Müslümanı, dünya inkılabı'nı gerçekleştirecek olan, İslam'ın eğitip saflar halinde dizdiği savaşçı"; "Cihadı da, bu gayeye erişmek ve bu inkılabı gerçekleştirmek için yapılan aralıksız çabaya verilen ad" olarak tanımlamaktadır.[139]

Eğer Müslümanlar, cihada başvurmazsa, Müslümanlar, varlıklarının temel hedefini, idealini ve gayesini kaybederler. Zalimlerin kurdukları sisteme karşı çıkmayıp boğun eğmek, insanın iman duygusunda sarsıntıya neden olacaktır.[140]

O nedenle Müslümanlar, önce kendi yaşadıkları topraklarda İslam'ı hâkim hale getirmeli, daha sonra İslam'ın tüm dünyada hâkim hale gelmesine çaba harcamalıdır.[141]

Muhammed Kutup

Muhammed Kutup, Vehhabiliğe yakın olsa da, yine de Vehhabiliğin geleneksel yapısından uzaklaşıp, "siyasi Vehhabiliğin" temelini atmıştır. Modern ideolojileri tümüyle ret eden Kutup ve siyasi Vehhabilik, Allah'ın birliği/tekliği ve İslam'ın bidatlerden arındırılması gibi teolojik konular ile ilgilenmiştir. Bu kişilere göre, Vehhabiliğin tam uygulanması için modern siyasal bağlamın anlaşılmasıda gerekmektedir.[142]

Siyasi Vehhabilere göre, Gelenekselciler, Amerika'nın yayılmacı emellerini tam olarak anlayamamaktadır ve zaten İslam-dışı meselelere yeteri kadar vakıf değildirler.[143]

---

[138] Michael G. Knapp, "The Concept and Practice of Jihad in Islam", *Parameters*, Bahar 2003, http://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/Articles/03spring/Knapp.Pdf, s. 86.

[139] Ebu'l A'la Mevdudi, *Cihad Bilinci*, s. 23.

[140] Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 24-25.

[141] Ebu'l A'La El-Mevdudi ve Seyyid Kutup, *Cihad*, s. 28-29.

[142] Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 19.

[143] Samuel Helfont, *The Sunni Divide: UnderstCanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 19.

CİHAD ANLAYIŞI

Genel anlamda, İslam dini, barışçıl bir anlayışa sahiptir. Yani İslam dininde toplum içindeki bireyler arasındaki ve diğer devletler ile ilişkilerde barışçıl anlayışın esas alınması temel ilkedir. Daha açık bir ifadeyle, hem İslam devletleri/toplumları arasındaki hem de İslami olmayan devletler/toplumlar ile ilişkilerde, mevcut uluslararası hukuka uygun olarak, çatışmalar, barışçıl araçlar kullanılarak çözüme kavuşturulacaktır. O nedenle İslam, şiddet ve güç kullanımına, ancak gerekli ve kalıcı nedenlere (meşru müdafaa kapsamında) bağlı olması halinde izin vermektedir.[144] Ancak bu ilkeye rağmen, tarihten günümüze İslam dünyasında yoğun bir şekilde şiddet, çatışma ve savaşlar yaşanmaktadır.

İslam dünyasında görülen şiddet eylemlerinin ve radikal dini örgütlerin, İslam adına gerçekleştirdikleri saldırıların meşruiyeti konusunda ise, temel rol oynayan kavram, Cihad'dır.[145] Bassam

---

144 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 465. Detaylı bilgi için bakınız: Ahmet Yaman, *İslam Hukukunda Uluslararası İlişkiler*, İstanbul: Fecr Yayınları, 1998.

145 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1069. Cihad hakkında kapsamlı okuma yapmak için bakınız: Muhammed b. Ahmed es-Salim, *İslam Cihadına Katkıda Bulunmanın 39 Yolu*, 2nci baskı, (çev.) Abdurrahman Küçükkayaoğlu, Konya: Şehadet Kitap, Şubat 2013; Cemal Külünkoğlu, *İslam'da Cihad ve Savaş*, İstanbul: Burhan Yayınları, 2017; Cemal Nar, *Cihad ve Zafer Şartları*, İstanbul: Özgü Yayıncılık, 2013; Abdulaziz b. Nasır el-Cüleyyil, *Kur'an ve Sünnetin Işığında Cihad Eğitimi*, 2nci baskı, (çev.) Ahmet İyibildiren, İstanbul: Guraba Yayıncılık, 2012; Abdurrezzak el-Bedr, *Cihad Hüküm ve Hikmetleri*, (çev.) Hüseyin Cinisli, İstanbul: Tevhid ve Sünnet Yayınevi, Temmuz 2017; Ahmet Ertürk (der.), *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, İstanbul: Kuramer, Ekim 2016; Hasan Eker, *Şehadet Bilinci*, İstanbul: Düşün Yayıncılık, Mart 2011; M. Hamdi Yıldırım, *Cihad İlmihali*,

Tibi'nin ifade ettiği gibi, "siyasetin dinileştirilmesi" ve "dinin siyasileştirilmesi" süreci, İslam'ın, salt cihad kavramına indirgenmesine neden olmuştur. Bu durumun sonucu ise, cihadçı anlayışa dayalı dini ideolojinin ortaya çıkmasıdır. Ancak bu ideoloji de, aşağıda görülebileceği üzere, klasik/geleneksel anlamdaki cihad anlayışından farklıdır. Günümüzdeki silahlı cihad anlayışı, terör eylemlerinin ideolojik temelini oluşturmaktadır.[146] Çünkü Shapiro'nun da belirttiği gibi, 20nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, dini düşünce içerisinde, cihad kavramı, küresel bir boyut kazanmıştır. Özellikle dönemin tarihi ve siyasi bağlamları içerisinde çeşitli din âlimleri, Kuran ve Hadislerden faydalanarak, cihadın farklı tanımlarını yapmışlardır.[147]

Geleneksel anlamıyla, Cihad kavramı, 'bütün Müslümanların, kendi nefsiyle mücadele etmesi, Allah'ın emirlerini tam anlamıyla yerine getirmesi' olarak tanımlanmaktadır. Bu da, 'daha erdemli bir hayata imkân tanıyacak, adaletsizlik ve zulüm ile mücadeleyi öngörecek ve adil bir toplumun ortaya çıkmasına neden olacaktır'. Bu geleneksel görüşte, gerekirse silahlı saldırı durumunda, savunma amaçlı[148] (meşru müdafaa kapsamında) silahlı çatışmalara da izin

---

İstanbul: Ravza Yayıncılık, Ocak 2018; Hüseyin K. Ece, *Cihad Bilinci – Mücahede ve İctihad* –, İstanbul: Denge Yayınları, Haziran 2006.

146 Bassam Tibi, *Countering Ideological Terrorism*, s. 102.

147 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1069; Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 102.

148 Savunma cihadına, Müslümanlar, kâfirlerin saldırısı altında ise başvurulmaktadır. Bireysel bir görevdir ve bu nedenle her bir Müslümanın, savunma cihadına katılması bir zorunluluktur. Kâfirler, Müslüman toprağına saldırdığında, önce o yörenin halkı, savunma cihadına katılacaktır. Yetersiz kalırlarsa, komşu Müslüman ülkelerdeki halk, o kişilere yardım etmek zorundadır. Saldırı cihadı ise, dini yaymak amacıyla yapılan bir savaştır. Müşterek sorumluluk olarak görülmektedir ve ancak düşmanlarına karşı Müslümanlar güçlü olduğu zaman başvurulabilir. İslamı veya azınlık olmayı kabul edene kadar Kâfirlerle mücadele devam etmektedir. Bakınız: Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 42-43.

verilmektedir.[149] Savunma amaçlı savaşın yapılabilmesi, ancak halifenin/devlet başkanının onay vermesi ile mümkündür.[150]Sonuçta, geleneksel görüşte esas olan, 'insanın kendi nefsiyle mücadele etmesi'dir.[151]

Diğer taraftan, radikal gruplar ise, cihad kavramını, siyasi direnişlerine ve eylemlerine meşruiyet kazandırmak için kullanmıştır ve halen daha kullanmaktadır. Ayrıca ideolojilerine meşruiyet kazandırmak, eleman devşirmek ve kendilerini destekleyenleri harekete geçirmek amacıyla da bu örgütler, cihad kavramına başvurmuşlardır. Zamanla cihad kavramı, ulusal boyuttan uluslararası ve transnasyonel bir boyuta taşınmıştır.[152] El-Kaide, DAEŞ ve Boko Haram gibi radikal terör örgütleri, "kâfirlere/küffara ve fitneye yönelik koşulsuz mücadelelerini meşrulaştırmak" için Kur'an'daki "kılıç ayetlerine" başvurmuş ve silahlı cihad kavramını, bu ayetleri, tarihsel ve sosyolojik bağlamından kopuk bir şekilde yorumlayarak, bu ayetler üzerinden tanımlamışlardır.[153]

Gallup'un yapmış olduğu bir ankette ise, Müslümanlar, bireysel olarak cihadı şöyle tanımlamaktadır: Sıkı çalışmak için taahhütte bulunma; asil bir amacı hayata geçirmek için mücadele etme; barış, düzen veya işbirliğini güçlendirme ve İslam'ın temel ilkeleri üzerine bir hayat sürdürme.[154]

---

149 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1069; Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 82.

150 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 462.

151 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1072.

152 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1072.

153 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1070.

154 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1070.

Kuran'a göre Cihad Kavramı

Cafer Sadık Yaran, *Dinler ve Cihad* isimli tebliğinde, İslam'da Cihadın, "dini bir işi başarmak için çaba sarf etmek" anlamına geldiğini söylemektedir.[155]

Yaran, tebliğinde, Cihad türlerini şu şekilde ifade etmektedir: Kuran/İlim/Dil ile Cihad (Bir dinin mensubunun, kendi kutsal kitabını kullanarak, onu kabul etmeyenlere karşı, onları savunmak ve inanmayanları da doğruluğuna inandırmak için yaptığı davet faaliyeti ve fikir mücadelesidir.), Can/Beden/Silah ile Cihad (Din adına askeri anlamda silahlı savaşla yapılan cihad).[156]

Yaran, konusuna/muhatabına/engele karşı cihad türlerini de şu şekilde belirtmektedir: Nefse/Hevaya/Şeytana karşı cihad, Fasık/ahlaksız Müslümanlara karşı cihad ve düşmanlık eden Gayrımüslimlere karşı cihad (Cihadın esas itibarıyla karşı tarafın Müslümanlara saldırısı karşısında bir savunma savaşı karakteri taşıyor.).[157]

Mustafa Öztürk ise, *Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleneğine ve Günümüze Yansımaları* isimli tebliğinde, Cihad kavramının tanımını tartışmaktadır. Öztürk, tebliğinde, tasavvuf geleneğinde cihadın "nefis ve şeytanla mücadele" olarak anlaşıldığını söylemektedir. Öztürk, cihadı, "her bir Müslümanın, Allah'a itaat yolunda tüm gayretini ortaya koyması" olarak tanımlamaktadır. Yine de Öztürk, Cihad kavramının, geniş ve dar çerçeveli şekilde tanımlandığını da ifade etmektedir. Geniş çerçeveli tanımda, Cihad, insanın hem kendi nefsiyle hem şeytan ve şeytani güçlerle, hem de dış düşmanlarla mücadele etmesini; dar çerçeveli tanımda ise, dış düşmanlar ya da gayrı Müslimlerle savaşmayı ifade eder.[158]

---

155 Cafer Sadık Yaran, *Dinler ve Cihad*, Ahmet Ertürk (der.), *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, İstanbul: Kuramer, Ekim 2016; s. 97

156 Cafer Sadık Yaran, *Dinler ve Cihad*, s. 155.

157 Cafer Sadık Yaran, *Dinler ve Cihad*, s. 53.

158 Mustafa Öztürk, *Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleceğine ve Günümüze Yansımaları*, Ahmet Ertürk (der.), *İslam Kaynaklarında,*

Öztürk'e göre, Cihad, dini-ahlaki değerleri kavrayıp, bu değerler uyarınca yaşamak, iyiliği emredip kötülükten men etmeye çalışmak, ölçüsüz şehevi arzulara gem vurmak ve dış düşmanlara karşı koymak şeklinde ifade edilebilir. Diğer bir tanımı ise, İslami ilkeler ve değerleri özümseyip, Müslümanca yaşamak uğruna sarf edilen çok boyutlu çabadır.[159] Fıkıhta ise, Cihad, dış düşmanla savaşmak anlamında "kıtale" indirgenerek tanımlanmıştır.[160]

Son olarak, Ibn Kayyım el-Cevziyye, Cihadın, nefis, şeytan, kâfirler ve münafıklarla mücadele olmak üzere dört mertebesinin olduğunu söylemektedir. Öncelikli mertebe, nefis ile cihaddır. Mücahit, Allah'a itaat uğrunda kendi nefsiyle mücadele edip onu ehlileştirmeye çalışan kişidir. El-Cevziyye'ye göre, Allah'a itaat hususunda kendi nefsiyle cihad etmeyen bir müminin dış düşmana karşı mücadele etmesi pek mümkün değildir.[161]

Tarihsel Bağlamda Cihad Kavramı

Önceden de ifade edildiği üzere, cihad anlayışı, değişen sosyo-kültürel ve siyasal koşullara göre zaman içerisinde farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Sezai Özçelik'in de söylediği gibi, geçmiş dönemlerde, dine dayalı (teokratik) devletlerde, Müslüman âlimler, cihad kavramını, devletin görevi olarak nitelendirmişlerdir. Bireysel düzeyde sorumluluğun yüklenmediği cihad anlayışında, İslam dinini yaymak, devletin asli görevleri arasında sayılmıştır. Böylece güç kullanarak İslam'ı dünyaya

---

Geleneğinde ve Günümüzde Cihad, İstanbul: Kuramer, Ekim 2016; s. 100-101.

159 Mustafa Öztürk, *Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleceğine ve Günümüze Yansımaları*, s. 101.

160 Mustafa Öztürk, *Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleceğine ve Günümüze Yansımaları*, s. 102.

161 Mustafa Öztürk, *Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleceğine ve Günümüze Yansımaları*, s. 104.

yaymak, "haklı savaş" olarak yorumlanmıştır.[162] Kısacası, bu devletlerin fetih yoluyla yeni topraklar kazanmalarının hukuki/dini temeli bu sayede sağlanılmıştır. Ancak laik/seküler devletlerin kurulmasıyla, bu anlayış terk edilmiştir.[163] Bir devlet görevi olarak tanımlanan cihad, sonraki İslam âlimleri ve düşünürleri tarafından, bireylerin ve cemaatlerin sorumluluğu olarak kabul edilmiştir. Böylece cemaatler ve bireyler, "iyiliği emretme, kötülükten sakındırma" görevini üstlenerek, bireylerin, İslam dininin kurallarının benimsenmesi için çaba harcamalarının zorunluluk olduğunu kabul etmişlerdir.[164]

Ancak zamanla burada ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Geleneksel Selefi anlayışı benimseyenler ve Sufiler, Tarikatlar vb., cihad kavramını, İslam'ın yayılması amacıyla bizzat dini yaşayarak tebliğ etmek şeklinde, fikir ve kalem ile olabileceğini savunmuşlardır. Bu âlimler, cihadı, birey ve toplumun kendisini ıslaha yönelik çabaları şeklinde okumuşlardır. Kişisel manevi ve ruhsal gelişim yanında, Müslüman toplumları, her türlü İslam-dışı gelişmelerden/akımlardan korumak olarak anlamışlardır. Terör eylemlerine, bu kavram bağlamında izin vermemişler, ancak bir tecavüz karşısında savunma amaçlı silahlı eylemlere, İslami ilkeler bağlamında onay vermişlerdir.[165] Silahlı cihad anlayışını benimseyen Selefi âlimler ise, cihadı, bireysel bir zorunluluk olarak tanımlamış ve ancak silahlı mücadele ile İslami ilkelerin dünya geneline hâkim olabileceğini ileri sürmüşlerdir.[166]

---

[162] Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 462.

[163] Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 102.

[164] Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 102-103.

[165] Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 103-104.

[166] Ramazan Biçer ve Mehmet Dalkılıç, *Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri*, s. 104-105.

İslam'da Savaş ve Şiddet

Sezai Özçelik'in makalesinde ifade ettiği üzere, İslam'da savaşlar, motivasyon ve amaçlar bakımından iyi (haklı) ve kötü (haksız) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Önceden de ifade edildiği üzere, *haklı savaşlar*, "İslami kuralların ve İslam hukukunun başka topraklara yaygınlaştırılması ve İslam'ı yeni topraklara açmak amacıyla yapılan savaşlar"dır. *Kötü savaşlar* ise, "fitne ve Müslümanları günaha sokmak amacıyla yapılan ve İslam toplumunda istikrarsızlık yaratmak, Müslümanlar arasında dayanışmayı yok etmek ve Müslüman devlet içinde İslam hukukunu yok etmek için yapılan savaşlar"dır.[167]

Diğer taraftan, *kıtal (savunma savaşı)* ise, İslam'da katı şekilde kurallara bağlanmıştır. Sadece Müslümanların can, mal ve namus güvenliğine dış saldırılar olduğunda savunma savaşına izin verilmiştir.[168] Müslümanların kendi aralarında yaptıkları savaşlar ise, fitne olarak tanımlanmıştır.[169]

Sezai Özçelik'in de belirttiği gibi, bazı İslam düşünürleri, Mısır eski Devlet Başkanı Enver Sedat'a karşı yapılan suikastı, Filistinlilerin ve Arapların İsrail'e karşı savaşları, İran-Irak Savaşı, 1991 Körfez Savaşı, (1979-1988) Afganistan Savaşı ve Bosna Savaşı gibi savaşları, haklı savaş (savunma savaşı) kategorisine dâhil etmiştir. [170] Günümüzde ise, Çeçenistan, Filistin ve Doğu Türkistan direnişleri, haklı savaş veya kıtal kavramına dâhil edilerek, meşru görülmektedir.

Diğer taraftan, modernist İslami düşünürler, İslami barış, şiddetsizlik ve İslami savaş kavramlarının mevcut koşullara uygun olarak yeniden yorumlanması gerektiğini belirtmektedirler. [171]

---

167 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 462 - 463.

168 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 463.

169 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 463.

170 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 463.

171 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 459.

Gelenekselci anlayışın barış ve savaş yorumlarını ret eden modernistler, İslami uluslararası ilişkileri, Dar-ul İslam ve Dar-ul Harb olarak ikiye ayırmaktadır. Dar-ul İslam, şeriat kurallarının uygulandığı Müslüman ülkelerdir. Dar-ul Harb ise, zulüm, rüşvet, adam kayırma, yozlaşma ve adaletsizliğin olduğu, Müslüman olmayan ülkelerdir. Dar-ul İslam'da, Müslüman olmayanların izleyebileceği iki yol vardır: 1) Din değiştirme yoluyla İslam dinine geçmek ve 2) dinsel azınlık yani zimmi statüsünü kabul etmektir.[172] Teorik olarak, bu düşünürlere göre, Dar-ul İslam ile Dar-ul Harb devamlı savaş durumundadır ve aralarında barış hiçbir zaman mümkün değildir.[173]

Bu kavramlara ilave olarak, iki kavram daha ortaya atılmıştır: Dar-ul Nifaq ve Dar-ul Sulh. Sözde Müslüman yöneticilerin yönetiminde olan İslam ülkeleri, radikal görüşlere sahip modernist düşünürler tarafından, Dar-ul Nifaq kavramı içerisinde ele alınmaktadır. Bu ülkelere karşı silahlı cihadda bulunulmasına izin verilmektedir. [174] Dar-ul Sulh ise, tarafsızlık alanı olarak tanımlanmaktadır. Tarafsızlık alanına, Müslümanlara düşmanlık beslemeyen ve baskı ve zulüm yapmayan laik devletler dâhil edilmektedir.[175]

El-Ezher Üniversitesi öğretim üyelerinin dâhil olduğu bazı düşünürler ise, cihad kavramının, yine de güç kullanımını içermediğini belirtmektedirler.[176] Ancak fundamentalist (radikal modernist) grup üyeleri böyle düşünmemektedir. Radikal/Fundamentalist İslami düşünürler, ulus-devlet egemenliğine karşı şiddet-odaklı sosyal

---

172 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 461.

173 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 462.

174 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 464.

175 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 463.

176 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 464.

değişimi savunmaktadır.[177] Bu kişilere göre, İslami barış, sadece herkesin İslam dini altında birleşmesi halinde mümkündür. Bu kişiler, sadece savunma amaçlı değil, saldırı amaçlı savaşlara da onay vermektedir.[178]

Radikal Grupların Cihad Anlayışının Temel Belgesi: İhmal Edilen Görev Anlayışı (Yitik Farz)

Mısır İslami Cihad örgütünün savunduğu "İhmal Edilen Görev Anlayışı (Yitik Farz)",[179] silahlı cihad kavramını, İslami öğretinin merkezine koymaktadır ve bu görevin unutulmasından ötürü, Müslüman dünyasının, bugünkü "berbat/bunalımlı" durumunu yaşadığını iddia etmektedir. Mısır İslami Cihad Örgütü, Müslüman toprakların, Müslüman olmayan güçlerce (emperyalist Batılı devletlerce) bölündüğünü ve kontrol altına alındığını ve böylece Müslümanların "kurbanlaştırıldığını" söylemektedir. Aynı zamanda bu anlayış, diğer (sözde) Müslüman ülkelere karşı da silahlı cihadın yapılmasına izin vermektedir. Çünkü sözde Müslüman rejimler, modernleşme adı altında, Kâfirler ile işbirliği içerisindedir ve Müslüman yerel halka zulüm etmektedir.[180]

İhmal edilen görev anlayışı, Müslüman dünyasındaki yöneticileri, İslam'ın baş düşmanı olarak tanımlamakta ve her ne kadar bazı İslami ilkelere uysalar da, Batılı yasaları da uyguladıkları için dönekler olarak nitelendirmektedir. Bu nedenle bu tür rejimlerin yıkılmasını desteklemektedir. Bu anlayış, Müslümanların, gerçek İslami

---

177 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 461.

178 Sezai Özçelik, *İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini*, s. 465; Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 83-84.

179 Abdusselam Ferec'in yazdığı Yitik Farz, Müslüman Kardeşlerin manifestosuydu. Mısır'ın İslami kanunlarla yönetilmediğini ve cihadın farz olduğunu savundu. Ibn-i Teymiyye'nin Allah'ın şeriatını uygulamayan Müslüman yöneticilerin öldürülmesi farzdır fetvasını çağa uyarlamıştır.

180 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 88.

yönetimlerin (hilafetin) kurulması için her türlü yöntemi kullanması ve tüm dünyanın Dar-ul İslam'ın bünyesine dâhil edilmesi için mücadele edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu çabaların mutlaka başarıya ulaşacağını da öngörmektedir.[181]

Kurulu yönetimlere karşı halk ayaklanmasını destekleyen bu anlayış, yerel yönetimlerin "kâfirleşmesi" durumunda, halk ayaklanmasının meşru hale geleceğini savunmaktadır. Örneğin, bu yönetimlere önceden verilen biatın kaldırılmasıyla, bunlar, kutsal olarak meşruiyetini kaybedecektir ve böylece Müslümanların bu rejimlere biat etmesi gerekmeyecektir. Bu da, halk ayaklanmasına imkân tanıyacaktır.[182]

Diğer taraftan, bu anlayış, Mısır ve diğer bazı İslam ülkelerini, İslam-dışı rejimler olarak görmektedir. Çünkü Mısır ve diğer ülkelerin anayasalarında hem İslami hem de Batılı ilkeler hâkim durumdadır. Bu nedenle, bu tür rejimler, İslami kabul edilmemektedir.[183]

Şiiliğin Cihad Anlayışı

Sünniler ile Şiiler, haklı savaş kavramı çerçevesinde, silahlı cihadın, ülkenin, inancın, yaşamın ve malların savunulması amacıyla uygulanabileceği yönünde ortak görüşe sahiptir. Yani yabancı işgalini püskürtmek için cihada başvurulabilmektedir. Çünkü İslam'ın yayılması için özgürlüğün garanti altına alınması gerekli görülmektedir.

Şiiler, cihadın ilanı için imamın kararını gerekli görmektedir.[184] Cihada başvururken sahip olunan niyet, Sünniler gibi, Şiiler için de temel bir koşuldur. Ülke fethetmek, şeref veya ganimet için savaşmak, dini anlamda bir ödül (cennete gitmek gibi) içermemektedir. Cihad için sadece geçerli amaç, Allah'ın rızasını kazanmaktır. Cihada başvurmadan önce, düşmana üç seçenek sunulmalıdır ve ilk ikisinden

---

181 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 88.

182 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 88 - 89.

183 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 88 - 89.

184 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 85 - 86.

birini kabul etmezse, o zaman silahlı cihada fiilen başvurulmalıdır: 1) İslami inancı kabul etme, 2) Cizyeyi ödemeyi kabul etme veya 3) savaş.[185]

İran'ın ruhani lideri Ayetullah Humeyni, İslam âlimlerinin iyiyi yaymak ve kötüyü yasaklamak adına despot yönetimleri teşhir etmelerinin ve cihad aracılığıyla yönetimden uzaklaştırılmalarının gerekli olduğunu savunmuştur. Bu âlimler, Müslümanları da bu konuda uyarmalıdır. Bu sayede despotik rejimlerin yerine İslami yönetimlerin kurulması için dünya genelindeki Müslümanlar harekete geçirilebilecektir. İslam'ın mükemmel öğretisi, Müslümanların, birer mücahit haline gelmesine yardımcı olacaktır.[186]

Ayetullah Murteza Mutahhari, cihadın, İslami öğretinin gerekli bir sonucu olduğunu düşünmektedir. Siyasi hedeflerin hayata geçirilmesinde, İslam, silahlı güce onay vermeli ve bu gücün kullanımı için gerekli hukuki ilkeleri sağlamalıdır. Ancak Mutahhari, cihadı, savunma amaçlı bir durum olarak görüyordu ve ancak bir fiili saldırı durumunda cihadın fiiliyata taşınması gerektiğini savunuyordu.[187]

Şeyh Muhammed Hüseyin Fadlallah (Lübnan Hizbullah'ının ruhani lideri), her ne kadar şiddetin, sadece savunma amacıyla ve son çare olarak kabul etse de, Ortadoğu'da mevcut koşulların, şiddeti üreten bir senaryoyu ortaya koyduğunu belirtmektedir. İsrail'in kurulması, Filistinlilerin yerlerinden edilmesi ve ABD'nin bölgedeki gelişmelere müdahaleleri gibi durumlar, Müslümanların bir kısmını, kendi hedeflerini hayata geçirmek için güç/şiddet kullanımının gerekliliğini düşünmeye sevk etmektedir. Bazen bu durum, aşırı güç kullanımına/davranışlara neden olmaktadır.

Fadlallah, terörizmin, İslam'da meşru ve/veya yasal kabul edilmediğini belirtmektedir. Fakat yine de militanlar (özellikle Filistinli ve Lübnanlı), bu tür eylemlere girişirken, aslında İslam'ın izin verdiği bir şiddete başvurmaktadır. Ancak ABD'nin bölgeye yönelik

---

185 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 86.

186 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 89.

187 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 89.

politikalarını iyileştirmesi halinde, bu tür eylemlerinde sona ereceğini ifade etmektedir.[188]

Müslüman Kardeşlerin Cihad Anlayışı

Mısır'da 20nci yüzyılın başında, Raşid Rida ve Muhammed Abdu gibi reformcu düşünürler, modern dönemde, saldırgan amaçlı cihadın (saldırı cihadının) geçerliliğini yitirdiğini söylüyorlardı. Onlara göre, silahlı savunma cihadı, saldırganlığa ve emperyalizme karşı direnişin bir aracıydı. Bu yoruma bağlı olarak, Müslüman olmayanlar (kâfirler) saldırganlardır ve modern mücahitler ise özgürlük savaşçılarıdır.[189]

Müslüman Kardeşler örgütü de, bu anlayışı benimsemiştir. Hasan el-Benna, İslam dünyasının içerisinde bulunduğu rezil hayata/koşullara dikkati çekerek, önceden İslam dünyasının yaşadığı altın dönemleri hatırlatmaktaydı. El-Benna, Müslüman Kardeşleri, "musibetler ile karşı karşıya kalan Mısır halkı adına hareket eden özgürlük ordusu ve kurtuluş taburu" olarak tanımlamıştır.[190]

Bugün de, cihad fikri, Batı emperyalizmine ve saldırganlığına karşı mücadele olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda, Müslüman Kardeşler, İsrail ordusuna ve Batılı emperyalistlere karşı Hamas'ın yürüttüğü/gerçekleştirdiği eylemleri, "savunma cihadı" kavramı içerisinde görmekte ve bunları İslami açıdan meşru kabul etmektedir. Vehhabilerin ve Seyyid Kutup'un aksine, Müslüman Kardeşler, diğer Müslümanları tekfir etmemekte ve silahlı cihadın hedefi olarak görmemektedir. Bu çerçevede, el-Kaide gibi örgütlere karşı eleştirel tavır takınmaktadır. Örneğin 2005 yılında el-Kaide'nin Ürdün'de gerçekleştirdiği saldırıları, Müslüman Kardeşler, gösteriler düzenleyerek protesto etmiştir.[191]

---

188 Michael G. Knapp, *The Concept and Practice of Jihad in Islam*, s. 89.

189 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 44.

190 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 44.

191 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 44.

Sonuçta, Müslüman Kardeşler, silahlı cihadı, savunma amaçlı olmak kaydıyla ve işgale karşı direnmek amacıyla olması halinde desteklemektedir. Filistin ve Irak'taki bombalamalar hariç, İslam ve Arap dünyasında görülen terör eylemlerini onaylamamaktadır. Çünkü Irak ve Filistin, işgal altındadır ve her türlü yöntemler kullanılarak, yabancı işgalciler, bu topraklardan uzaklaştırılmalıdır. Bu bağlamda, Siyonist ve Amerikan güçlerinin bu ülkeleri terk etmeleri için gerçekleştirilen intihar eylemlerini de desteklemektedirler.[192] Aynı mantığı, Çeçenistan ve Keşmir için de yürütmektedirler. Bu topraklar da, yabancı devletler (Rusya ve Hindistan) tarafından işgal altındadır ve silahlı savunma cihadı, bu topraklarda da meşru kabul edilmektedir. Yine de sivillere yönelik eylemlere onay verilmemektedir.[193]

Müslüman Kardeşler, bir gün barışçıl yollarla İslam'ın tebliği edilmesi sayesinde, bu dinin tüm dünyada benimseneceğini düşünmekte ve Müslüman-olmayan ülkelerde yaşayan Müslüman azınlıklara, gayrı-Müslimlerin İslam'ı benimsemesi konusunda büyük görevler düştüğünü söylemektedir.[194]

Vehhabilik ve Cihad

Vehhabiler, Müslüman Kardeşlerin saldırı amaçlı cihad kavramına yönelik yorumunu "nefretle" karşılamaktadır.[195] Çünkü Müslüman Kardeşler, Peygamber döneminde dinen geçerli olan bir uygulamayı/eylemi, günümüzde geçersiz kılmaktaydı. Günümüzde modern Vehhabiler, çağdaş normları önemsememektedir. Bu kişiler, İslam'ın çağdaş normlar ile uyumlaştırılmasını, dine yönelik ağır bir tehdit olarak görmektedir. Bu nedenle siyasi olmayan ve şiddeti

---

192 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 44-45.

193 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 45.

194 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 46.

195 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 47.

desteklemeyen geleneksel Vehhabiler, her ne kadar fiiliyatta başvurmasalar bile, saldırı amaçlı cihad ilkesinin halen daha geçerli olduğunu düşünmektedir. Müslüman Kardeşlerin, modern çağda, bu tür cihadın geçerli olmadığı yönündeki görüşünü de ağır bir şekilde eleştirmektedir.[196]

Diğer bir nokta ise, kimin Müslüman olduğu ile ilgilidir. Abdülvehhab, 18nci yüzyıldaki Müslümanların kahir ekseriyetinin Müslüman olmadığını kabul etmekteydi ve bu kişilere karşı silahlı cihadı savunmaktaydı. Bu nedenle Vehhabiler, Sünni olmayan Müslümanlara karşı daha çatışmacı bir tavır içerisindedir.[197]

El-Kaide'nin Cihad Anlayışı

El-Kaide'nin Cihad anlayışı üzerine "Cihad ve Şüphelerle Savaş" isimli kitap kaleme alan Ebu Yahya el-Libi, şunları söylemektedir:

Cihadı daima birinci sıradaki öncelik olarak gören el-Libi, dünya işleri nedeniyle terk edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. El-Libi'ye göre, kâfirlere karşı cihada Müslümanlar katılmak zorundadır ve cihadı terk etmek açıkça günahtır.[198]

El-Libi, cihadı, "şiddetli ve amansız bir savaş" olarak tanımlamakta ve dinin bekasının ve Müslümanların ibadet edebilmesinin nedeni olmasından ötürü, imanın temellerinden birisi olarak kabul etmektedir.[199] El-Libi'ye göre, cihadı terk etmek, Müslümanları felakete uğratmaktadır: "Cihad ibadetini terk edip dünya işleriyle meşgul olmanın, kâfir düşmanın musallat olmasına, Müslümanların yurtlarını ellerine geçirmelerine, hakka ve hak ehline karşı içlerinde sakladıkları haset, nefret ve düşmanlıkla dine ve şeriata savaş açmalarının yanında kendi hükümlerini onlar üzerinde

---

196 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 47.

197 Samuel Helfont, *The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East*, s. 47.

198 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, (çev.) Mehdi Canbolat, İstanbul: Küresel Kitap, 2015, s. 7-8.

199 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, s. 15.

uygulamalarına neden olacağıdır. Bu, fesadın çoğalmasına, küfrün yayılmasına, dinin zayıflayıp insanların arasından ve kalplerinden çekilmesine sebebiyet verecektir".[200]

El-Libi, kâfirlerle Kuran ve Sünnete göre hüküm vermeleri sağlanana kadar savaşılması gerektiğini ve haramları helal, helalleri haram sayan devletlerin de küfür üzere olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda, Libya, Cezayir, Tunus, Moritanya, Fas, Mısır, Yemen ve/veya diğer ülkelerdeki anayasalar, Kuran ve Sünnet üzerine kurulu anayasalar değildir. Bu yönetimlerde, küfür üzerinedir. El-Libi'ye göre, yöneticiler/liderler, kâfir veya küfür üzere ise, azledilmeli, onlara karşı çıkılmalı, güç yetirildiği anda görevden alınmalıdır. Eğer bu durum belli bir topluluk tarafından yerine getirilmesi mümkün oluyorsa, Onlar, kâfirleri azletmelidir. Aksi takdirde diğer Müslümanlarda, bu kişilere yardım etmelidir. Bu bir vaciptir. Ancak Müslümanlar güçsüz ise o zaman İslam diyarına hicret etmelidirler.[201]

El-Libi, İslam'ın, kâfirlere karşı savaşmayı ve onlardan beri olmayı emrettiğini, onlara karşı düşmanlık ve nefret göstermeyi teşvik ettiğini ve onları alçaltmaya ve onlara karşı katılığa yönlendirdiğini öne sürmektedir.[202]

Kâfir yönetimlere karşı ayaklanmayı, onu köklerinden söküp atmayı ve temellerini yok etmeyi vacip (farz) gören el-Libi, yerel yönetimlerin de, Batılıların yaptığı zulümlerin aynısını yaptığını savunmaktadır.[203]

Müslümanlara karşı kâfirlere destek olan ve onlara karşı kâfirlere yardım edenlerin de, küfür ehli olduğunu vurgulayan el-Libi, düşman, bir Müslüman beldesine saldırdığında, o bölge halkının, düşmana karşı savaşmasının vacip (farz) olduğunu belirtmektedir.[204]

El-Libi, *İlim ve Cihad Risaleleri* isimli eserinde ise, Allah'ın cihadı farz kıldığını ve düşmanların, Müslümanların topraklarından def edilip,

---

200 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, s. 8.

201 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, s. 45.

202 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, s. 46.

203 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, s. 51.

204 Ebu Yahya El-Libi, *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, s. 59.

İslam dininin korunması için başvurulacak yegâne yolun, silahlı cihad olduğunu söylemektedir.[205]

Son olarak, el-Libi'ye göre, (silahlı) cihad, "bizden gasp edilen haklarımızı, onları gasp edenlerden geri almamız için bizlere verilmiş bir meşru haktır. Böylece İslam izzetlenecek, küfür ise zillete düşecektir."[206]

Usame bin Ladin ise, *Cihad Menhecine Dair* isimli kitabında, günümüzde bütün Müslümanların (silahlı) cihada kalkışmasının mümkün olmadığını belirtmekte ve küçük bir Müslüman grubun bunu yapabileceğini ifade etmektedir.[207] Bin Laden'e göre, cihad farzdır ve en öncelikli meseledir. Çünkü iman meselesinden sonra, "dini ve dünyayı ifsat eden saldırgan düşmanın def edilmesinden daha gerekli bir mesele yoktur."[208]

Mevcut yönetimlerin ve cihadı, farz-ı kifaye gören din âlimlerinin, Müslümanları cehenneme sürüklediğini iddia eden Bin Laden, kâfir yerel yöneticilerin devrilmesi için halkın ayaklanmasının vacip olduğunu söylemektedir.[209] Müslümanların görevinin, Allah'ın şeriatının hâkimiyetini kurmak ve İslam devletini oluşturmak olduğunu vurgulayan Bin Laden, kâfirlerin gücünün kırılmasının yolunun ise, Allah yolunda cihad etmek olduğunu öne sürmektedir.[210]

Terör eylemlerine başvurmalarının yegâne nedeninin, Batılıların, Müslümanlara yönelik zulümleri olduğunu söyleyen bin Laden, düşmanlar ile anlaşma yolunun mümkün olmadığını söylemekte ve "hak ile batıl arasındaki mücadelenin, Müslüman toprakları tümüyle kurtulana kadar, kıyamet zamanı gelinceye kadar sürecektir" demektedir.[211]

---

205 Ebu Yahya El-Libi, *İlim ve Cihad Risaleleri*, (çev.) Ahmed İhsan ve Murad Gündoğan, İstanbul: Beyaz Minare Kitap, Aralık 2016, s. 25, 29.

206 Ebu Yahya El-Libi, *İlim ve Cihad Risaleleri*, s. 29.

207 Usame Bin Ladin, *Cihad Menhecine Dair*, 2nci baskı, (çev.) Feridun Dinçer, İstanbul: Küresel Kitap, 2016, s. 17.

208 Usame Bin Ladin, *Cihad Menhecine Dair*, s. 18.

209 Usame Bin Ladin, *Cihad Menhecine Dair*, s. 33-34.

210 Usame Bin Ladin, *Cihad Menhecine Dair*, s. 65-66.

211 Usame Bin Ladin, *Cihad Menhecine Dair*, s. 72, 107-108.

El-Kaide'nin Kuruluş Süreci

İran İslam Devriminin ardından, 1979 Aralık ayında Sovyet ordusunun Afganistan'a girmesi, ABD'nin bölgedeki stratejik çıkarlarını ciddi şekilde tehdit etti. ABD, Suudi Arabistan'ın mali yardımları ile birlikte, CIA ve Pakistan istihbaratının aracılığıyla Afgan mücahitlerine silah/askeri yardım sağladı.[212]

Afgan cihadı esnasında, bu ülkeye giden Usame bin Laden, Filistinli din âlimi Abdullah Azzam'ın da yardımıyla, Afgan mücahitlerine hem Körfez ülkelerinden topladığı mali yardımları ulaştırdı hem de bu ülkeye gelen yabancı mücahitleri dini ve askeri eğitime tabi tuttu. Hatta Abdullah Azzam ve Usame bin Laden, Afgan cihadı için Batılı devletler ve İslam ülkeleri nezdinde propaganda yaptı ve silahlı cihad bilincini yaymaya çalıştı. Afgan mücadelesini anlattı, Körfez ülkelerinden bağış topladı ve gençleri, Afgan cihadına katılmaya davet etti.[213]

1984 yılında, Usame bin Laden, Abdullah Azzam ve Azzam'ın damadı, Hizmet Bürosunu (Mekteb el Hidamat) kurdular. Afgan cihadına gelen Arap gençlerini, burada eğittiler ve daha sonra Afganistan'daki cepheye gönderdiler. Bu büro, ABD, Suudi Arabistan ve Mısır başta olmak üzere, elli ülkede şube açtı. Ayrıca bin Laden ve

---

212 Elisa Giunchi, "From the Afghan Resistance to Abbottabad: Thirty Years of Al-Qaedaism", Hedwig Giusto (der.), *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık 2015, s. 23-25; William F. Shughart II, *An Analytical History of Terrorism, 1945-2000*, s. 39.

213 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 202-203.

Azzam, bilgisayar ortamında el-Kaide adıyla 20bin yabancı mücahit hakkında kişisel bilgiler içeren bir veri tabanı oluşturdular.[214]

Afganistan'daki savaş, dolaylı yoldan silahlı cihadçı terör örgütlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulundu. Bu savaş sayesinde, Afgan olmayan savaşçılar, terör eylemleri için yetkinlik kazandı. Usame bin Laden, Abdullah Azzam ve Eymen el Zevahiri sayesinde silahlı cihadçı Selefiliği benimsediler.[215] Son olarak Afgan savaşı, büyük bir "imanla", büyük devletlerin de yenilgiye uğratılabileceğini İslam dünyasına göstermiş oldu.[216]

Afgan savaşının ardından, ülkede savaşan mücahitler, iki sonuçla karşılaştılar. Bir kısmı, ülkelerine geri dönemedi, çünkü kendi ülkeleri artık onları güvenlik tehdidi olarak görüyordu. Bir kısmı da, ülkelerine geri döndüler, ama ülkelerindeki İslami yaşamdan memnun olmadılar. Bunların içerisinde Usame bin Laden'de vardı.[217]

1988-89 yılından itibaren, Azzam ve Zevahiri'nin teşvikiyle, Bin Laden, İslam Hilafetini kurmak üzere (işgal altındaki bütün Müslüman toprakları, Batı varlığından ve/veya etkisinden tümüyle kurtarmak için) küresel cihadı başlattı. Afganistan'da bir askeri üs kuran bin Laden, burada yabancı teröristleri eğitti, ancak Afgan iç savaşına hiç karışmadı. Fakat zamanla Taliban'ın desteğini almayı başardı. Çeşitli ülkelerdeki İslamcı gruplarla, silahlı cihadına destek olmaları için küresel çapta bağlantılar kurdu. Kendi ideolojisini de, bu örgütlere

---

214 Bilgesam, "Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği", *Bilge Adamlar Kurulu Raporu*, No 47, Haziran 2015, s. 13; Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, (çev.) Abdullah Tatlı, İstanbul: Küresel Kitap, 2016, s. 93-94.

215 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda,* St. Martin's Griffin, 15 Aralık 2008, s. 195.

216 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 218; William F. Shughart II, *An Analytical History of Terrorism, 1945-2000*, s. 39.

217 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 205.

yaymaya gayret etti. Bu amaçla internet ortamından ve kitle iletişim araçlarından ziyadesiyle yararlandı.[218]

1991 yılında Irak'ın işgali üzerine, bin Laden, kendi militanları/teröristleri ile birlikte, Suudi Arabistan'a yardımda bulunma çağrısı yaptı. Bu çağrıyı ret eden Suudi Arabistan, Amerikan askerlerinin kendi ülkesine konuşlandırılmasına izin verdi. Usame bin Laden, bunun üzerine, Suudi Arabistan rejimine "silahlı cihad" ilan etti. Böylece stratejisine, Suudi Arabistan ve Amerikan askerlerini de ekledi.[219]

Kısa süreliğine Sudan'a giden Usame bin Laden, bu ülkede hem ticari işletmeler kurdu hem de örgüt mensupları için kamplar inşa etti. Sudan yönetimi ile anlaşamayan bin Laden, yeniden Afganistan'a giderek, Taliban'ın desteğiyle, bu ülkede sekiz askeri kamp kurdu. Azzam'ın suikast sonucu öldürülmesinin ardından, Eymen el Zevahiri'nin yardımı ve teşvikiyle, el-Kaide, küresel düzeyde etkili olabilen bir terör örgütü haline geldi.[220]

El-Kaide'nin İdeolojisi

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından bu yana, İslam dünyasının bir aşağılanma ve zillet altında yaşadığını[221] belirten

---

218 Elisa Giunchi, *From the Afghan Resistance to Abbottabad: Thirty Years of Al-Qaedaism*, s. 28; Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 203; Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde*, s. 194; Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 123.

219 Michael Scheuer, *Düşmanlarımızın Gözüyle Usame bin Ladin, Radikal İslam ve Amerika'nın Geleceği*, (çev.) Abdullah Tatlı, İstanbul: Küresel Kitap, 2015, s. 189-234.

220 Michael Scheuer, *Düşmanlarımızın Gözüyle Usame bin Ladin, Radikal İslam ve Amerika'nın Geleceği*, s. 189-234.

221 Peter Bergen, "The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations", *The Princeton Project on National Security, Working Papers*, https://www.princeton.edu/~ppns/papers/bergen.pdf,

el-Kaide, günümüz dünyasında Allah'ın dininin hâkimiyetinin zayi edildiğini/yitirildiğini düşünmektedir. Bu nedenle İslam dininin yeniden yüceltilmesi için çalışılması ve bu amaçla Müslümanlar arasında dayanışmanın arttırılması gerektiğini savunmaktadır.[222] Küfür dini ile İslam, Hak ile Batıl arasında bir mücadelenin yaşandığını ifade eden el-Kaide, Allah'ın vaadi olan ve tüm yeryüzünü kapsayan bir İslam devletinin kurulmasını, İslami olmayan (Tağut/mürted) bölge devletlerinin yıkılmasını ve işgalci Batılı ülkelerin İslam topraklarından kovulmasını hedeflemektedir.[223] El-Kaide'ye göre, İslam, toplumun tüm sorunlarını çözen kapsamlı bir çözüm önermektedir.[224]

El-Zevahiri, Müslüman dünyası üzerindeki Batı etkisi yok edilmeden ve Müslüman ülkelerdeki yönetimler, Batılıların etkisinden kurtarılmadan, İslam'ın yeniden hâkim hale gelemeyeceğine inanmaktadır.[225] Diğer taraftan, Usame bin Laden, İslam'ın, kâfirlere karşı zaferinin, sadece Kuran ve Sünnetten gelen dine geri dönmeye ve Müslümanların sadece Allah'a güvenmeye başlamasına bağlı olduğunu düşünmekteydi.[226] Yine de Usame bin Laden, Müslüman gençliğin, İslam'ı yaymak ve Ümmetin eski parlak günlerini geri getirmek için ne yapılması gerektiğini önemsemediğini, daha çok eğlence ile meşgul olduğunu söylemekteydi.[227]

---

s. 24; Yusuf el-Iyeyri, *Gerilla Savaşı ve Düşmanla Savaşta Kadının Rolü*, 2'nci baskı, (çev.) Muhammed Atta, İstanbul: Küresel Kitap, 2017, s. 22.

222 Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, s. 90-91.

223 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 182; Audrey Kurth Cronin, "How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups", *International Security*, Cilt 31, Sayı 1, Yaz 2006, s. 41; Joseph Kaminski, *Comparing Goals and Aspirations of National vs. Transnational Islamist Movements*, s. 41; Bilgesam, *Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği*, s. 14.

224 Peter Bergen, *The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations*, s. 24-25.

225 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 182-183.

226 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 81.

227 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 71.

El-Kaide, İslam'ın saldırı altında olduğunu ve İslam dünyasının, Yahudi-Hıristiyan ittifakı tarafından gerçekleştirilen baskı, düşmanlık ve adaletsizlik ile boğuştuğunu düşünmektedir.[228] Daha açık bir ifadeyle, iki taraf arasında çatışma yaşanmaktadır: ABD, İngiltere ve İsrail'in liderlik ettiği Yahudi Siyonistlerin müttefiki olan dünya Haçlıları ile İslam dünyası.[229] Haçlılar, İslam dünyasına saldırı başlattılar, Müslüman topraklarına, mülklerine ve kutsal mekânlarına girdiler, Müslümanların petrolünü yağmalayarak, zenginleştiler.[230] Müslümanlar (silahlı Selefi cihadçı gruplar) da, buna "direniş" göstermektedir.[231] Bu zihniyet temelinde, el-Kaide, "işgale karşı direnmenin ve Haçlıların araçlarını kullanarak, onları cezalandırmanın, şeri/dini bir vazife" olduğunu söylemektedir.[232] Batılıların, ikiyüzlü tavırlarına da işaret eden el-Kaide, Batı'nın insan hakları ve eşitlik söylemlerinin, Müslümanlar söz konusu olunca anlamsız kaldığını ve yine Batılı ülkelerin, Müslümanlara yönelik katliamlara izin verdiğini vurgulamaktadır. El-Kaide, bu zihniyetinden ötürü, Batılı emperyalist

---

228 Anne Speckhard, "De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism", *Democracy and Security*, 2007, Cilt 3, Sayı 3, s. 251-277.

229 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 187; Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 19; Fuad Hüseyin, *Zerkavi: El-Kaide'nin İkinci Kuşağı*.

230 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, (çev.) Defne Bayrak, İstanbul: Küresel Kitap, 2015, s. 156; Maximilian Lakitsch, *Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam*, s. 11; Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, Santa Barbara, California, Praeger Security International, 2009, s. 13. Ayrıca bakınız: Eymen ez-Zevahiri, *Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler*, (çev.) Bilal Hicazlı ve Melike Ayşe Hicazlı, İstanbul: Küresel Kitap, 2018.

231 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 18.

232 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 197.

devletlerle uzlaşmanın hiçbir zaman mümkün olmadığını belirtmektedir.[233]

Yukarıda da ifade edildiği üzere, el-Kaide'ye göre, İslam ümmeti, silahlı cihadı terk ettiği için, Haçlılar, Müslümanlara karşı güç kazandı ve İslam dünyası, aşağılanma ve zilletin her çeşidine maruz kaldı. İslam ümmetini mahveden illet ise, dünya sevgisi ve ölüm korkusudur.[234] Bu nedenle İslam dünyasının aşağılanma ve zilletten kurtulmasının yegâne yolu, silahlı cihaddır; yani "Allah yolunda savaşı sevmek, dünyayı ve onun süslerini terk etmektir". Müslüman toprakları işgal altında olduğu için cihad, farz-ı ayndır. Bu nedenle Müslümanlar silahlı cihada katılmalı, maddi destek vermelidir.[235]

El-Kaide, Kuran ve Sünnete aykırı olan her dini söylemi ret etmektedir. Bireylerin (âlimlerin) görüşlerinden ziyade, sadece Kuran ayetlerine ve Resulün Hadislerine bakılması taraftarıdır. Ancak bu sayede İslam dünyasının eski altın günlerine geri döneceğini düşünmektedir. Çünkü günümüzde İslam dünyasında bir mezhepçi taassup yaşanmaktadır. Bu da, İslam dünyasının sıkıntılarının temelini oluşturmaktadır.[236]

Tevhid kavramını benimseyen el-Kaide, ilah kavramının, otorite ile eş anlamlı olduğuna ve İslam'ın tek otorite olması gerektiğine işaret

---

233 Peter Bergen, *The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations*, s. 26; Elisa Giunchi, *From the Afghan Resistance to Abbottabad: Thirty Years of Al-Qaedaism*, s. 28.

234 Yusuf el-Iyeyri, *Gerilla Savaşı ve Düşmanla Savaşta Kadının Rolü*, s. 84-85.

235 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 99, 104; Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 213.

236 Süleyman el-Ulvan, *"Kitap ve Sünnet'e Sarılmanın Vücubiyetine Dair" Ümmet'e Uyarı*, (çev. Abdurrahman İslamoğlu), İstanbul: Küresel Kitap, 2016, s. 12-14.

etmektedir.[237] Sadece Allah'ın kurallarının hâkim olmadığı tüm rejimlerin şirk olduğunu belirten el-Kaide, bu bağlamda demokratik rejimi, insan yapımı yasaları üstün tuttuğu için modern bidat ve küfür dini olarak tanımlamaktadır.[238] Demokratik rejimleri benimseyen Müslüman ülkeleri de, tağut/mürted rejimler olarak görmektedir. Yasa yapma gücünü kendilerine veren ve kendi arzularına uygun yasalar koyan bu rejimler, kâfir olarak tasvir edilmektedir.[239] Bu bağlamda, İslam ülkelerini, Batılı güçlere bağımlı olan kukla yönetimler olarak gören el-Kaide, bu rejimleri devirip, İslami hükümlerin hâkim olması için çalıştıklarını söylemektedir. Ayrıca bu rejimler, el-Kaide'ye göre, İslam'ın düşmanlarını dost edinip, Ümmete yapılan zulümleri maruz görmektedir ve hatta bu zulümlere yardımcı olmaktadır.[240] Aynı zamanda bu ülkelerin silahlı güçlerinin (Genelkurmay Başkanlıklarının), Batılı ülkelerin çıkarlarını koruduğunu ve ülkenin İslami ilkeleri benimsemesine engel olduğunu öne sürmektedir.

Tekfirci anlayışı benimsemediğini ifade etse de, el-Kaide, Batılı ülkeler ile işbirliği yapan, seçimlere katılan, kâfirler ile antlaşma imzalayan ve Taliban gibi örgütlere karşı mücadele eden herkesi, kâfir olmakla itham etmektedir.[241]

Birleşmiş Milletleri, İslam'ın ve Müslümanların düşmanı ve "İslam ümmetinin davasını yok etme de, Haçlıların planlarını hayata geçirmek için bir araç"[242] olarak gören[243] el-Kaide, Filistin'in tek karış

---

237 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 76-77; Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 18.

238 Ebu Muhammed el-Makdisi, *Büyük Ortadoğu Projesi,* 2'nci baskı, (çev.) Müslim Kılıç, İstanbul: Küresel Kitap, 2015, s. 12-16.

239 Fuad Hüseyin, *Zerkavi: El-Kaide'nin İkinci Kuşağı*.

240 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 20.

241 Umbreen Javaid ve Nighat Noureen, *An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda*, s. 211, 214; Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 255.

242 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 22.

243 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 160.

toprağının Yahudilere terk edilmeyeceğini ve Filistin topraklarında kurulan Yahudi devletinin de asla tanınmayacağını açıklamaktadır.[244]

El-Kaide'nin İslam Devletinin Kurulmasına Yönelik Sekiz Aşamalı Stratejisi

El-Kaide'nin nihai amacı, Hilafet devletini kurmak ve Batılı uluslararası düzeni yıkmaktır. Bu amacı hayata geçirmek için el-Kaide, uzun vadeli bir silahlı cihad stratejisi izlemektedir.[245] Bu stratejinin sekiz aşaması bulunmaktadır: 1) Halkın Uyanışı, 2) uzun-vadeli yıpratma savaşı, 3) Batılı ülkeler ile Müslüman devletlerarasındaki ittifakı sona erdirmek, 4) Mevcut Rejimleri Tasfiye Etmek (Settling Scores), 5) Vahşetin Yönetimi, 6) Şeriat Hukukunu hâkim hale getirmek, 7) Bölge üzerinde Batılıların her türlü etkisini ortadan kaldırmak ve 8) Hilafeti kurmak.

Halkın Uyanışı aşamasında, el-Kaide, Müslüman ülkelerdeki algıyı kendi ideolojisine uygun olarak etkilemek/değiştirmek istemektedir. Bu amaçla Batılıların İslam'a ve Müslümanlara yönelik düşmanlık beslediği fikri işlenmektedir. Bu aşamada amaç, el-Kaide'ye desteği artırmak ve yeni elemanlar kazanmaktır. Sözde ve tağut İslam ülkelerinin, Batılı kâfir rejimlerle işbirliği içerisinde oldukları vurgulanmaktadır. Bu aşamada, internet ortamında yoğun bir propaganda kampanyası başlatılmıştır. Bu kampanyada, Batı şeytanlaştırılmış, Batılı hedeflere ve Batılı ülkelerin çıkarlarına saldırılmıştır. Bu saldırılar (terör eylemleri) sonucu, Batılı ülkeler, Müslümanlara (Selefi Cihadçı gruplara) karşı saldırılar düzenleyecektir ve yerel işbirlikçi rejimlerde bir ikilem içerisinde kalacaktır. Bu da, Batılı ülkeler veya kendi kamuoyu nezdinde, yerel rejimlerin durumlarını zora sokacaktır.[246]

---

244 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 31, 70-71.

245 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 271.

246 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 271-273.

Uzun-vadeli Yıpratma Savaşı aşamasında, saldırılar düzenleyerek, el-Kaide, ABD'nin ve müttefiklerinin, terör saldırılarından korunmak için yoğun şekilde para harcamasını ve bu sayede mali ve askeri kaynaklarını aşırı şekilde kullanmasını öngörmektedir. Böylece ABD, ekonomik anlamda zayıflayacaktı.[247] Aynı zamanda ABD, askeri, siyasi ve ekonomik kaynaklarını/yapılanmalarını, Müslüman dünyasından çekmek zorunda kalacaktı.[248]

Batılı Ülkeler ile Müslüman Devletlerarasındaki İttifakları Sona Erdirme aşamasında, el Kaide, Amerikan ve Batılı askeri güçlerin, Müslüman ülkelerden geri çekilmesini ve Batılı ülkelerin, bölge ülkelerine yaptıkları ekonomik ve askeri yardımları kesmesini öngörmektedir. Böylece iki taraf arasındaki ittifak ilişkileri sona erecektir ve mürted rejimlerde yıkılmaya başlayacaktır.[249]

Mevcut Rejimleri Tasfiye Etme (Tasfiyat Hisabat - Settling Scores) aşamasında, el-Kaide, mürted Müslüman rejimlerin, geçmişte İslamcı eylemcilere ve düşünürlere yaptıkları zulümleri hatırlatmakta ve bu yönde intikamın alınması gerektiğini vurgulamaktadır. El-Kaide'nin propaganda yayınlarında, düzenli olarak Merun Hadid ve Seyyid Kutup gibi geçmişteki şehitlere atıflar yapılmaktadır. Böylece el-Kaide, bu rejimler tarafından gerçekleştirilen tarihsel adaletsizliklere yönelik intikam alma hissini harekete geçirmeyi arzulamaktadır. Bu amaçla, mevcut rejimleri yıkarak, bu intikamı almış olacaktır.[250]

Vahşetin Yönetimi aşamasında, el-Kaide, Ürdün, Mağrip ülkeleri, Pakistan, Yemen, Nijerya ve Suudi Arabistan'da bir karışıklık ortamı oluşturmayı ve mevcut rejimleri iyice zayıflatmayı hedeflemektedir.[251]

---

247 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 273.

248 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 274.

249 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 274-275.

250 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 277.

251 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 279.

Kaos ve hukuksuzluğun, aniden bu bölgeyi içine alması beklenmemektedir. Ancak yavaş bir şekilde tüm bölgeye yayılması istenmektedir. Bu bölgelerdeki devlet kontrolünün iyice zayıflamasının ardından, cihadçı hücreler (terör unsurları), bu kaotik bölgelere yerleştirilecektir. Güvenlik güçlerine yönelik saldırılar, devletin daha fazla geri çekilmesini tetikleyecek, kaotik bölgenin alanı genişleyecektir.

Kaos bölgesinde cihadçı yönetim grupları kurulacaktır. Bu grupların ilk amacı, temel insan ihtiyaçlarını ve güvenliğini temin etmek, dışarıdan saldırılara yönelik bölgeyi savunmak ve savunma istihkâmları kurmaktır. Ayrıca bu yönetimler, kontrolü altındaki topraklarda şeri adaleti tesis edecek ve her düzeyde mücadeleci bir toplum oluşturacak, dini ve bilimsel bilgiyi yaygınlaştıracak, iç güvenlik/istihbarat birimlerini kuracak, iç tepkiyi bastıracak ve İslam devletinin kurulması için yönetici grupları oluşturacaktır. Bu görevleri yerine getirmek için yönetim, farklı ihtisas komiteleri de kuracaktır. Bu komiteler, lider/yönetici/emir tarafından yönetilecektir.[252]

Bu aşama, karışıklık bölgelerinin birleşmesi ve İslam Devletinin kurulması ile sonuçlanacaktır. Örgüt, terör eylemlerini karışıklık bölgesinin dışına doğru devam ettirecektir. Bu saldırılar, bütün dünya Halifenin emri altına girene kadar devam edecektir.[253]

Şeriat Hukukunu Hâkim Hale Getirmek aşamasında, el Kaide, kontrolü altındaki bölgelerde sadece İslami ilkeleri uygulayacaktır. Diğer hukuk sistemleri ise herhangi bir etkiye sahip olmayacaktır.[254]

Bölge üzerinde Batılıların Her Türlü Etkisini Ortadan Kaldırmak aşamasında, el-Kaide, kendi kontrolü altındaki bölgelerde, Batının kültürel, sosyal ve siyasi alanlardaki tüm etkilerini ortadan kaldıracaktır. 2004 yılında yayınladığı bildirisinde, el-Kaide, amacını,

---

252 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 280.

253 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 281.

254 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 282-283.

Kudüs ve Keşmir dâhil olmak üzere, bütün Müslüman topraklarını, Yahudi, Amerikan ve Hint "pisliklerinden" tümüyle arındırmak olarak açıklamıştır.[255]

Son aşama olan *Hilafeti Kurma* aşamasında, bütün Arap ve Müslüman devletlerde İslami yönetim kurulduktan ve tarihi Müslüman toprakları tümüyle özgürleştirildikten ve geri alındıktan sonra, Halifelik yönetimi yeniden kurulacaktır.[256]

Yukarıdaki stratejiyi fiiliyata taşıma konusunda, el-Kaide somut adımlar atmayı arzuluyordu. Örneğin, 2005 yılında Irak el-Kaidesi'nin lideri Ebu Musab el Zerkavi'ye mektup gönderen Eymen el-Zevahiri, Amerikalıların, Irak'tan geri çekilmesinin ardından, el-Kaide'nin bu ülkede İslam emirliği kurmasını, geliştirmesini ve genişletmesini istiyordu. Mayıs 2007'de, el-Zevahiri, Afganistan'ı, gelecekteki Hilafetin kurulması için diğer bir karışıklık bölgesi olarak görüyordu. Böylece Irak ve Afganistan'da birer Emirlik kurulmuş olacaktı. Bu Emirlikler, bütün İslam ülkelerinde, İslam'ın hâkimiyetini kurana ve mürted rejimler ortadan kaldırana kadar silahlı mücadelelerini sürdürecekti. Zevahiri'ye göre, Hilafet yayılırken/güçlenirken, ABD'nin güdümündeki uluslararası sistem de düşüşe geçecekti. İslam'ın hegemonyası altında yeni bir dünya düzeni ortaya çıkacaktı. Nihayetinde, Halifenin kontrolünde bir dünya düzeni kurulmuş olacaktı.[257]

El-Kaide'nin Stratejisi

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Afgan işgalinden sonra, küresel silahlı cihad başlatan Usame bin Laden, örgütün stratejisini belirlerken, "Ahir zaman savaşlarına" yönelik inançtan/düşünceden faydalandı. Bin Laden'in inancına göre, Müslüman orduları (el-Kaide öncülüğündeki

---

255 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 284.

256 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 285.

257 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 285-286.

silahlı cihadçı gruplar), Ahir Zaman savaşlarının ilki olan Horasan ve Hindistan savaşını kazandıktan sonra, vaat edilen Mehdi'nin silahlı kuvvetlerine katılmak üzere Ortadoğu'ya yöneleceklerdi. Filistin'in kurtuluşu için Deccal ve Onun Batılı müttefiklerine karşı savaşacaklardı.[258]

Bu düşünceye dayanarak, 1990ların ortalarından itibaren, el-Kaide'nin ilk amacı, Afganistan'da Batı'ya karşı savaşı kazanmaktı. Bu nedenle Usame bin Laden, ABD'yi Afganistan'ın yaşanılması ve ulaşılması imkânsız çorak arazisine çekebilmek için planlar yapmaya başladı. Amacı, Batı'ya karşı savaş sahnesini Orta Asya'dan (Horasan'dan) Bangladeş'e yaymadan önce, ABD'nin gücünü bu bölgede tüketmek idi.[259] ABD'nin gücünü zayıflattıktan sonra, Horasan'dan Bangladeş'e kadar alandaki[260] tüm şehirlerde silahlı cihadçı savaşın yayılmasını sağlamayı hedefliyordu. Son savaşı da, Ortadoğu'da, yine Batılı ülkeler ile yapacaktı. Sonuçta, hilafeti kurup, tüm Müslümanların kurtuluşunu sağlayacaktı.[261] Bu amaçla el-Kaide, 2008'deki Mumbai saldırılarını gerçekleştirmişti.

Bin Laden, Müslümanlara üç hedefi gözetmeleri halinde Allah'ın zafer vaadinin gerçekleşeceğini belirtiyordu: a) ABD'yi mümkün olduğunca Müslüman dünyasından çıkarıp atmak, b) İsrail'i ve Müslüman baskıcı tiranları yok etmek ve c) Bağnaz Şiilerle hesaplaşmak. Bu amaç sırasıyla izlenmeliydi.[262] Bin Laden'e göre,

---

258 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 20; Michael Scheuer, *Düşmanlarımızın Gözüyle Usame Bin Ladin, Radikal İslam ve Amerika'nın Geleceği*.

259 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 15; Michael Scheuer, *Düşmanlarımızın Gözüyle Usame Bin Ladin, Radikal İslam ve Amerika'nın Geleceği*.

260 Ana odağı, Özbekistan, Tacikistan, Çeçenistan ve Doğu Türkistan idi. Bakınız: Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 20; Michael Scheuer, *Düşmanlarımızın Gözüyle Usame Bin Ladin, Radikal İslam ve Amerika'nın Geleceği*.

261 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 14.

262 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 183.

İsrail'den ziyade, ABD, daha zayıf olan halkaydı. Amerika'yı askeri anlamda değil, ekonomik anlamda zayıflatmanın mümkün olduğunu öngörüyordu. Ekonomik açıdan ABD zayıflayınca, Amerikan yönetimi de, İsrail'i desteklemeyi bırakacaktı. O zaman İsrail de, daha savunmasız hale gelecekti.[263]

Yukarıdaki düşüncesinden ötürü, Bin Laden, stratejisinin temeline, Uzak Düşman olan ABD'yi yerleştirdi. ABD, Yakın Düşman olan yerel otoriter rejimlerin ayakta kalmasını sağlayan hami ülkeydi. ABD'yi zayıflatınca, bölgesel rejimler de otomatikman zayıflayacaktı.[264] Bin Laden, bu amacını gerçekleştirebilmek için ABD'ne yönelik gerilla savaşının sürdürülmesi gerektiğini savunuyordu.[265]

El-Zevahiri ise, Usame bin Laden'in aksine, Yakın Düşman olan otoriter Ortadoğu rejimleri yıkıldığı takdirde, Uzak Düşman olan ABD'nin de uzun vadede yıkılmasının/zayıflatılmasının mümkün olacağını düşünüyordu.[266] Ayrıca el-Zevahiri, el-Kaide'nin uzun süreli olarak transnasyonel saldırıları gerçekleştirmesinin mümkün olmadığını öngörüyordu. Bu nedenle el-Kaide, Müslümanları dünya çapında cihada teşvik etmeliydi, yerel İslamcı gruplara destek verilerek, İslamcı isyan, öncelikle yerel halk tarafından başlatılmalıydı ve Arap ve İslam dünyasının farklı yerlerinde güvenli bölgelere sahip olunmalıydı.[267] Bu amaçla, 2010'dan itibaren el-Kaide, Suriye,

---

263 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 183.

264 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 183; Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 58.

265 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 117.

266 Sajjan M. Gohel, "Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives", *Perspectives on Terrorism*, Cilt 11, Sayı 1, Şubat 2017, s. 57.

267 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 63; Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 125-126; Mary Habeck ve diğerleri, "A Global Strategy for Combating al-Qaeda and the Islamic State", *American Enterprise Institute*, Aralık 2015,

Filistin, Sina Yarımadası, Ürdün ve Arap Yarımadasında güvenli sığınaklar elde etmeye gayret etti. Hatta el-Kaide, özellikle Irak yoluyla Levant devletlerine ve Filistin'e Selefi silahlı teröristlerin geçmesi için bir yol edinmiş oldu.[268] Laik-Haçlı-Safevi[269]-Çin-Hint kampanyasına yönelik mücadelelerini sürdürebilmek için, el-Zevahiri, 11 maddelik bir eylem planı hazırladı:

1. El-Kaide teröristleri, doğru yöntem üzerinde hareket edebilmek için tavsiyeleri dinlemelidir.
2. ABD karşıtı cihada özel önem verilmelidir.
3. Tevhid anlayışı etrafında İslam ümmetini birleştirmeli ve şeriata riayet edilmelidir.
4. Kâfirlerden ve tağut rejimlerden, Müslüman toprakları özgürleştirilmelidir.
5. Müslüman mahkûmlar özgürleştirilmelidir.
6. Müslümanların zenginliğinin sistematik şekilde yağmalatılmasına son verilmelidir.
7. Yozlaşmış baskıcı rejimlere karşı ayaklanan yerel gruplar desteklenmelidir.
8. Farklı cihatçı gruplar birleştirilmeli ve aralarında işbirliği, koordinasyon güçlendirilmelidir.
9. Hilafetin kurulması için çabaya devam edilmelidir.
10. Müslüman halkın, bombalama, öldürme veya adam kaçırma gibi eylemler sırasında zarar görmelerinden kaçınılmalıdır.
11. Baskı altındaki ve zayıf Müslümanlara zafer kazandırılmalıdır.[270]

---

https://www.aei.org/wp-content/uploads/2015/12/A-Global-Strategy-for-Combating-al-Qaeda -and-the-Islamic-State-online.pdf, s. 6.

268 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 247.

269 İran'ı yayılmacı devlet olarak nitelendirmek için bu kavramı kullanmıştır.

270 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 62.

ABD'ye yönelik tehditlerini yineleyen el-Zevahiri, Ortadoğu'daki tüm sorunların sebebi olarak bu ülkeyi görmektedir.[271]

Örgüt mensuplarının ve yerel grupların, Amerikan, Siyonist ve Müslümanlara karşı düşmanlıkta bu ülkeler ile müttefik olan bölgesel devletlere ait hedeflere yönelik eylemler düzenlemeleri önerilmekteydi.[272] El-Zevahiri, el-Kaide mensuplarına, Arap ve İslam dünyasındaki Batılı sivillerin ve askerlerin kaçırılması yönünde çağrılarda bulunuyordu. Böylece kaçırılan kişiler, hapisteki terör mensuplarına karşılık pazarlık unsuru olarak kullanılabilecekti.[273]

El-Zevahiri, ABD ile mücadeleyi yavaş yavaş kendi topraklarına doğru yaymayı hedefliyordu ve bu amacın, silahlı cihadın öncelikli hedefi olduğunu açıklıyordu.[274]

Yukarıda ele alınan bin Laden'in stratejisi dikkate alındığında, el-Zevahiri'nin aksine, bin Laden, Afganistan'a çekebilmek amacıyla ABD'nin kendi evinde terör eylemlerinin gerçekleştirilmesini savunuyordu. Bu bağlamda, el-Kaide, 11 Eylül saldırılarını düzenledi. Çünkü bu saldırılar, ABD'yi kışkırtacaktı ve ABD'nin savaşmak için insanların taş devrini yaşadığı, yüksek teknolojinin hiçbir anlam ifade etmediği bir bölgeye gelmesini teşvik edecekti.[275] Zaten Afganistan gibi bir ülkede, Amerikan askerlerine zayiat verdirmek daha kolaydı. Amerika'nın zayiatlarındaki artış, yönetime yönelik muhalefeti harekete geçirecek, Washington'ın savaşma arzusunu kıracaktı.[276] Böylece İslam Dünyasında el-Kaide'ye destek; ABD'ye de tepkiler artacaktı. Batı ile Müslüman ülkeler arasında sürtüşmeler yaşanacaktı. Batılı ülkeler ile olan siyasi ittifaklarının doğasında çelişkiler meydana

---

271 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 62.

272 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 57.

273 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 55.

274 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 55.

275 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 13.

276 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 190.

getirerek, mevcut Müslüman rejimleri gözden düşürecekti.[277] Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerine yönelik saldırılar da, bu amacı taşıyordu.[278]

El-Kaide, 2002 yılından itibaren, Yahudileri de hedef alan saldırılar düzenlemeye başlamıştır. Karaçi'de gazeteci Daniel Pearl'ün öldürülmesi, Tunus'ta bir sinagogun bombalanması ve İstanbul'daki iki sinagoga yönelik saldırılar, bu duruma örnek verilebilir.[279] Zaten bin Laden, "Batılı işgalcileri Irak'tan çıkardıktan sonra yollarının Kudüs olacağını" söylüyordu.[280]

El-Kaide, Lübnan'ı, Haçlılar ve Yahudilerle gerçekleşecek savaşlarda merkezi rol oynayacak cephelerden birisi olarak görüyordu. Bu nedenle Lübnan'daki Selefi cihadçı grupların, Filistin'e ve Irak'a yardımcı olmalarını ve BM Barışı Koruma Gücü isimli "haçlı kuvvetlerini kovmalarını" istiyordu.[281]

El Zevahiri, Mursi'nin liderliğindeki Müslüman Kardeşlere olumlu bakmıyordu. 2016'da açıklama yapan el-Zevahiri'ye göre, Arap Baharının avantajlarını elde etme konusunda Müslüman Kardeşlerin başarısızlığı, Mısır'da İslam devletinin kurulması yönündeki beceriksizliğini sembolize ediyordu. Zaten Müslüman Kardeşler, Mısır'da başarısız olmuştu. Çünkü Mısır'ın devlet kurumları ile işbirliği yapmıştı ve el-Benna'nın İslam devletinin kurulmasına ilişkin düşüncesini ret ederek, seçimlere iştirak etmişti. Zaten seçimlere katılmasından ötürü, Müslüman Kardeşler örgütü, tekfir ediliyordu.[282]

İran'a yönelik olarak el-Kaide'nin yaklaşımı, döneme göre değişmekteydi. 2007 yılında, bin Laden, el-Kaide mensuplarının, İran'ı

---

277 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 210.

278 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 191.

279 Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu, "DAİŞ'in Temel Felsefesi ve Dini Referansları Raporu", Ankara, 2015, s. 17.

280 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 20.

281 Eymen Ez-Zevahiri, *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, s. 134.

282 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 58.

tehdit etmemesi gerektiğini söylüyordu, çünkü İran, mali kaynaklar, personel ve lojistik anlamda el-Kaide'nin yararlandığı bir güzergâh idi.[283] 2009 yılında, el Zevahiri, Irak'ta Batılıların işgalini kınayan fetva yayımlamalarından ötürü Şii âlimleri ve İran yönetimini eleştirse de, İran ile belli düzeyde iletişime sahipti.[284] Ancak İran'ın, Irak'ta el-Kaideye saldırması üzerine, örgüt mensuplarına, İran yanlısı gruplara saldırma emri verdi. Yine de Şii sivillere saldırılmasını onaylamadı.[285]

Irak'ta, Irak el-Kaide lideri Zerkavi ile Afganistan'daki el-Kaide liderliği arasında ciddi görüş ayrılıkları bulunuyordu. Zerkavi, Sünnilerin desteğini almak ve mezhep savaşını başlatmak için, koalisyon güçlerine ve Irak rejimine ait hedeflere ve savaşmayan Şiilere yönelik saldırılar düzenledi. Camileri bombaladı, yerel din adamlarını ve aşiret şeflerini öldürdü, esirlerin kafasını kesti.[286]

2005 yılında Zerkavi'ye mektup gönderen el-Zevahiri, sivillere yönelik saldırılarını şiddetle eleştirdi ve bu saldırıları hemen durdurmasını istedi. Çünkü bu saldırılar, Irak el-Kaidesine yönelik toplumsal desteği azaltıyordu.[287] Bu nedenle Zerkavi'nin ABD'li güçler tarafından öldürülmesi, el-Zevahiri'nin amacına hizmet etmiştir. Zerkavi sonrası dönemde, Irak el-Kaidesi, toplumsal desteği yeniden elde etme yönünde daha dikkatli strateji izlemiştir.

2014 yılından itibaren, el-Kaide, kendisinden izin almadan "Halifeliğini" ilan eden Suriye'deki İslam devletiyle sürtüşme içerisinde olmuştur. Ancak iki taraf arasındaki sürtüşmenin temelinde,

---

283 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 60.

284 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 60.

285 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 59.

286 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 231; Fuad Hüseyin, *Zerkavi: El-Kaide'nin İkinci Kuşağı*.

287 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 279; Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 61.

ideolojik görüş ayrılıkları değil, stratejik öncelikler yatıyordu. İslam devletinin Şiilere ve diğer dini azınlıklara yönelik hesapsız şiddet kullanımı ve Arap rejimlere ve Batıya yönelik mücadelede önceliği hilafetin kurulmasına vermesini eleştiriyordu.[288]

El-Zevahiri'ye göre, İslam Devletinin hilafetini ilan etmesi, Suriye'deki "cihatçılar" arasında ayrılıklara ve ayrışmalara neden olmuştu. İslam Devleti mensuplarını, "yeni Hariciler" olarak tanımlayan el Zevahiri, bu kişilerin öldürülmesini istiyordu.[289]

El-Kaide, Keşmir meselesinde, Pakistan'ı destekledi ve Hindistan'a karşı silahlı cihada başvurmanın, tüm Müslümanların görevi olduğunu belirtti. Çünkü el-Kaide, Pakistan'ı, "terörün yayılması gereken bir alan olarak değil, stratejik üssünün temel bir bileşeni ve yeni üye kazanmak için bir zemin" olarak gördü.[290]

Son olarak, el-Kaide, Taliban yönetimiyle her zaman işbirliği içerisinde olmuştur. Hatta Taliban'ın önünü açmak için, İran, Rusya, ABD, Hindistan ve Özbekistan gibi ülkeler tarafından desteklenen muhalif Şah Mesud'a suikast düzenlemiştir. Bin Laden, Taliban lideri Molla Ömer'e biat etmiştir.[291]

El-Kaide, halen daha Afganistan ve Pakistan'da korunma ve barınma elde etmek için Taliban'ın desteğine muhtaçtır.[292] 2015 yılında, el-Zevahiri, Talibanın lideri Molla Mansur'u, Müminlerin Emiri olarak kabul etmiştir. Molla Mansur'da, el Zevahiri'nin biatını kabul etmiş ve kendisini "uluslararası cihadçı örgütün lideri" olarak

---

288 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 61; John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1076.

289 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 61.

290 Seyyid Saleem Şahzad, *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, s. 42.

291 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 206.

292 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 58.

tanımlamıştır.[293] 2016 yılında, el Zevahiri, Taliban'ın yeni liderine de bağlılığını bildirmiştir.[294]

El-Kaide'nin Talibanla iyi ilişkiler içerisinde olmasının iki nedeni daha bulunmaktadır. Öncelikle Afganistan Taliban'ı, Afganistan'daki İslam Devleti (DAEŞ) yanlıları ile mücadele etmektedir. Diğer nedeni ise, Hindistan alt-kıtasındaki el-Kaide mensuplarıyla ilişkilerini güçlendirebilmek için Taliban'a ihtiyaç duymaktadır. Hindistan alt-kıtasındaki el-Kaide yapılanması, Karaçi'de ve Helmand bölgesinde kamplara sahiptir ve bu sayede savaşçılarını, mali kaynaklarını ve direktiflerini bu bölgeye iletebilmektedir.[295]

Saldırı için Seçtiği Hedefler

El-Kaide'nin saldırmak için hedef seçiminin temel mantığı şudur: Batı ve Müslüman dünyasında dikkat çekici hedefleri seçerek, ABD ve Batılı güçlerin ekonomilerine ağır zarar vermektir. Bu sayede, ABD ile Müslüman müttefikleri arasındaki ilişkileri koparmayı ve Batılı ülkelerin Ortadoğu ülkeleri üzerindeki etkisini ortadan kaldırarak, mevcut otoriter rejimleri devirmeyi hedeflemektedir.[296]

El-Kaide'nin stratejik amacı, Amerikan yönetimini, çeşitli ekonomik sektörlerini ve tesislerini korumak amacıyla aşırı miktarda para harcamaya zorlayarak, bu ülkenin ekonomik ve askeri açıdan kan kaybetmesini sağlamaktır. Çünkü el-Kaide'ye göre, ABD, askeri üstünlüğünü ve siyasi etkisini, güçlü ekonomik alt yapısına borçludur. Bu nedenle, eğer Amerikan ekonomisi raydan çıkartılabilirse, bu

---

293 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 59.

294 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 59.

295 Sajjan M. Gohel, *Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives*, s. 59.

296 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 291.

durumda, ABD parçalanacak, deniz aşırı üslerini kapatacak ve askeri üstünlüğünü sürdüremeyecektir.[297]

11 Eylül saldırılarının askeri ve ekonomik sembolleri hedef alması, yukarıdaki hedefinden ötürüdür. ABD Savunma Bakanlığını vurmak, sembolik bir anlam içeriyordu. Bu saldırı ile ABD'ye şu mesaj verilmeye çalışılıyordu: "Askeri tesisleri, bir avuç insan tarafından yıkılabilir". Bu da, Amerikalıların moralini çökertirken; ABD'nin yıkılmasını bekleyen Müslümanlar için şeref/gurur kaynağı oluyordu.[298]

El-Kaide'nin diğer bir hedefi ise, Batılı işadamlarının, Arap ve İslam ülkelerinde ticaret yapmalarını engellemektir. Çünkü Batılı ülkeler, bu tür ticari faaliyetlerinden ötürü, yozlaşmış ve otoriter bölge ülkelerine (özellikle Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün ve Fas) askeri destek sağlamaktadır. Bu durum aynı zamanda kendi değerlerini aşılayarak Müslüman toplumlarının yozlaşmasına ve Müslümanların doğal kaynaklarının çalınmasına katkıda bulunmaktadır.[299]

İnsani hedefler bakımından, el-Kaide, Müslüman ülkelerin rejimleri ile resmi ilişkileri olan Yahudiler ve Hıristiyanları seçmektedir.[300] Amerika'nın Irak'ı işgali, el-Kaide'nin Amerikan askerlerine yönelik saldırılarda bulunmasına neden olmuştur. Irak'ın yanı sıra, Körfez devletlerindeki Amerikan varlığı, el-Kaide'nin Irak, Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, BAE, Umman, Yemen ve Ürdün'de saldırılar düzenlemesini meşrulaştırmıştır.[301]

El-Kaide, genellikle şu tesisleri hedef almıştır: Havaalanları, tren istasyonları, otobüs terminalleri, metrolar, limanlar, mali kurumlar,

---

297 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 291-292.

298 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 293.

299 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 295.

300 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 296.

301 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 298.

mali binalar, alışveriş merkezleri, pazar alanları, tatil beldeleri, uçaklar, gemiler, petrol rafinerileri, oteller, spor alanları, tiyatrolar, dini mekânlar, okullar, sinema, eğlence merkezleri, hükümet binaları, diskolar, büyükelçilikler ve benzeri.[302]

Sonuçta, el-Kaide liderliği, ABD ile Arap ve Müslüman ülkeler arasındaki askeri ve ekonomik ittifak ilişkilerinin ortadan kaldırılmasının, bölgedeki otoriter rejimlerin yıkılmasına ve yerine İslami rejimlerin kurulmasına yardımcı olacağını düşünmektedir. O nedenle el-Kaide, ABD topraklarında saldırılar düzenlemek yerine, genellikle Ortadoğu bölgesinde Yakın Düşmanlara yönelik saldırılar düzenlemektedir. Doğrudan ABD ve Avrupa topraklarındaki hedeflere yönelik saldırılar ise, Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerini daha da sıkılaştırmalarına neden olacaktır.[303]

Eleman Edinme Yöntemi ve Eğitim Programı

Çok farklı gruplar ile ilişki kurma arayışında olan el-Kaide'nin resmi yeni eleman kazanma stratejisi bulunmamaktadır. Ailevi bağlar sayesinde kurulan kişisel ilişkilere ve camilerdeki elemanlarına, bu konuda daha fazla güvenmektedir. Bu kişiler, muhtemel adayları tespit etmektedir. Birçok yeni eleman da, gönüllü olarak, kendi istekleriyle örgüte katılabilmektedir. El-Kaide üyeleri, kendi aile ve sosyal gruplarından kişileri ikna etmeye çalışmakta ve "daveti" kabul edenler ise, doktrinleştirilmektedir. Çoğunlukla yeni üyeler, radikalleşme sonrasında eski toplumlarına yeniden entegre olmaktadır ki bu sayede "tebliğ" faaliyetini sürdürmektedir.[304]

Bilindiği üzere, İslam Dünyasında ailevi bağlar, her şeyin üstünde gelmektedir. El-Kaide üyeleri de, örgütü, kendilerinin geniş ailesi

---

302 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 294.

303 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 299.

304 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 205.

olarak görmektedir.[305] Bu nedenle örgüte bağlılık, örgüt üyeleri için her şeyin ötesinde bir anlam içermektedir.

Radikalleşme sürecinde belirleyici rol oynayan el-Kaide'nin eğitim kampları, üç farklı eğitim modeli içermektedir. Temel eğitimde, gerilla savaşı ve İslami bilgiler öğretilmektedir. İleri düzey modelde, patlayıcıların kullanımı, suikast düzenleme yöntemleri ve ağır silahların kullanımı gösterilmektedir. İhtisas eğitiminde ise, gözetleme ve karşı-gözetleme teknikleri, kimlik belgelerini hazırlama ve intihar eylemi düzenleme becerileri anlatılmaktadır.[306]

Bu eğitim programları için kapsamlı materyaller hazırlayan el-Kaide, paramiliter eğitimin yanı sıra, İslami çalışmalara (İslam Hukuku, tarihi) ve güncel politik gelişmelere de ayrı bir önem vermektedir.[307]

El-Kaide'nin eğitim programının iki amacı bulunmaktadır: Askeri ve dini konularda yeni ve mevcut elemanları doktrinleştirmek.[308]

Finansal Kaynakları

El-Kaide'nin kendisinin kontrol ettiği özerk şirketleri bulunmaktadır. Bu şirketler, meşru yollarla, ticari faaliyetlerini sürdürmektedir.[309] Aynı zamanda el-Kaide, yardımlar alabilmek için hayır kurumlarından faydalanmaktadır.[310] Yerel alanda faaliyet

---

305 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 205.

306 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 205.

307 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 205.

308 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 205. Detaylı bilgi için bakınız: Devin R. Springer, James L. Regens ve David N. Edger, *Islamic Radicalism and Global Jihad*, Washington: Georgetown University Press, 2009.

309 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 37.

310 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 37.

gösteren el-Kaide hücrelerine de, yerel yardım kurumları üzerinden hibeler sağlanmaktadır. Yasadışı işlerden (uyuşturucu, tarih eser kaçakçılığı gibi) de gelir eden el-Kaide, özellikle Körfez şeyhlerinden ve bazı Arap zenginlerinden, zekât adı altında yardımlar da almaktadır. Zaten el-Kaide, bir çatı yapı olduğundan ve yerel yapılar, el-Kaide adına terör eylemleri düzenlediğinden, merkezdeki el-Kaide yapılanması, çok az düzeyde mali gelire ihtiyaç duymaktadır.[311]

Örgüt Yapısı

El-Kaide, hiyerarşik bir yapılanmaya sahip değildir. Daha çok yarı-özerk yerel terörist grupların ve yapılanmaların gevşek şemsiyesi/çatısı olarak ortaya çıkmaktadır. El-Kaide, bu örgütlere, rehberlik, koordinasyon, mali-lojistik kolaylıklar ve kapsayıcı bir ideoloji sağlamaktadır.[312] Askeri hiyerarşik şemadan ziyade, el-Kaide, kişisel ilişkiler etrafında hareket eden gevşek ağlar oluşturmaktadır.[313] Kısacası el-Kaide, dünya genelinde, birbirlerine bağlı grupların, artan bir şekilde, dağınık ağından oluşturmaktadır.[314]

Diğer örgütlere nazaran, sadece el-Kaide, karmaşık, çevik ve küresel düzeye ulaşan bir örgüttür. Bunun da nedeni, standart davranış

---

311 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 37.

312 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 202, 224.

313 Peter R. Neuman, "Prisons and Terrorism: Radicalisation and De-radicalisation in 15 countries", *International Centre* for the *Study* of *Radicalisation* and *Political Violence* (ICSR), King's College, Londra, 2010
(http://icsr.info/publications/papers/1277699166
Prisons and Terrorism Radicalisationan Deradicalisationin 15 Countries. pdf), s. 16.

314 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 32. Detaylı bilgi için bakınız: Devin R. Springer, James L. Regens ve David N. Edger, *Islamic Radicalism and Global Jihad.*

prosedürlerinden ve örgütsel yapıdan ziyade, el-Kaide'nin ortak görev tanımına ve hedeflerine sahip olmasıdır.[315]

Mevcut yapısından ötürü, el-Kaide, lider kültürü etrafında hareket etmemektedir. O nedenle el-Kaide, liderlikten daha öte bir anlam içermektedir. Yine de, yerel yapılanmalar ve örgüt mensupları, lidere bağlılığını deklere etmek zorundadır.[316] Ancak yerel yapılanmalar ve örgüt mensupları, Batılı düşmanlara karşı terör eylemi düzenlemede gerekli kişisel inisiyatife sahiptir. El Kaide liderliği, bu tür sorumluluğu, yerel aktörlere devretmektedir.[317] Usame bin Laden'de, kişisel alışkanlıklarını sadece özel hayatına saklamış, teröristlerin kendisine ait alışkanlıklarını benimsemelerini engellemiş ve kendisi için "davası uğruna ölmeyi hedefleyen mütevazı bir insan" imajı çizmiştir.[318]

El-Kaide'nin dört temel birimi bulunmaktadır: Askeri eğitim birimi; fetvalar yayımlamak, örgüt üyelerinin dini eğitimleri için kurslar geliştirmek ve eğitim kampları açmak için dini meseleler ile ilgili birim; medya/propaganda ve mali işler birimleri.[319]

Cihad Anlayışı

El-Kaide'ye göre, silahlı cihad, "dine karşı çalışan güçlere karşı koymada dinini ve çıkarlarını korumak için İslam ümmetine kalan tek yol"dur.[320] Usame bin Laden, İslam'ın, dış saldırılardan, sadece silahlı

---

315 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 33.

316 Jytte Klausen, "The Myth of Homegrown Terrorism", *Georgetown Security Studies Review, Special Issue: What the New Administration Needs to Know About Terrorism and Counterterrorism*, 2017, http://georgetownsecuritystudiesreview.org/wp-content/uploads/2017/02/Klausen-The-Myth -of-Homegrown-Terrorism.pdf, s. 6.

317 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 221.

318 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 40.

319 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 124-125.

320 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s.118.

Cihad yoluyla ayakta kalabileceğini/korunabileceğini belirtmekteydi. Bin Laden, şöyle söylemektedir:

> Bugün Müslüman devletlerin içinde bulunduğu duruma bakan herkes, en büyük talihsizliğin, (silahlı) cihadın terk edilmesi olduğunu anlayacaktır. Kâfir işgalcilerle bir diyalog söz konusu değildir. Çünkü onlar, Müslümanları ve İslam kimliğini ortadan kaldırmak istiyorlar. Cihadın dışında onları bu konudan caydıracak diğer şeyler aynı yerde dönüp durmak gibidir. Filistin'i geri almanın yegâne yolu, (silahlı) Cihaddır.[321]

> Bu çağda insanların unutmuş olduğu dini bir vazifedir. Uzun yıllar süren ihmalkârlık, İslami kutsal mekânlar elimizden alındıktan, Müslüman kadınlar esir edildikten, Müslümanların toprakları ve onurları çiğnendikten sonra biz Cihada geri dönüyoruz.[322]

Müslümanların, silahlı cihadı unutmasının tek sorumlusu olarak, Müslüman dünyanın düşmanları (Sovyetler, Yahudiler, Siyonistler, Batılı Hıristiyanlar ve Arap diktatörleri) görülmüştür. Çünkü bu düşmanlar, sömürgecilik, emperyalizm, ekonomik istismar ve baskıcı yönetim ile kendi yönetim yapılarını, kurumlarını ve hayat prensiplerini, Müslümanlara zorla dayatmışlardır.[323]

Bin Laden, İslam düşmanları tarafından işgal edilen kutsal mekânları, toprakları ve Müslümanları kurtarmak için silahlı cihada katılmanın ve katkıda bulunmanın, tüm Müslümanlar için farz-ı ayn olduğunu söylemektedir.[324] Sonuçta Bin Laden, Müslümanları, ABD karşıtı savunma cihadına çağırıyordu. Bunun için de altı temel neden sıralamaktaydı: 1) Arap yarımadasındaki Amerikan askeri ve sivil varlığı, 2) Zorba (otoriter) Müslüman ülkelere verdiği destek, 3) Müslümanların baskı altında tutuldukları ülkelere sağladığı imkânlar,

---

321 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s.120-121.

322 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 129.

323 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 129.

324 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 130.

4) İsrail'e verdiği koşulsuz destek, 5) ABD ve Batılı ülkelerin, Müslümanların enerji kaynaklarını çok ucuz fiyata satın alarak istismar etmesi ve 6) Diğer Müslüman ülkelerdeki askeri mevcudiyeti.[325]

Diğer taraftan, el-Kaide, silahlı saldırılarda, sivillerin öldürülmesini maruz görmektedir. El-Kaide'ye göre, düşman yönetime yardım eden siviller, zaten "düşman" kategorisinde görülmektedir. Bu nedenle sivillerin saldırılarda hedef alınması sıkıntı oluşturmamaktadır. Hatta el-Kaide'ye göre, terör eylemlerinde masum siviller öldürülüyorsa, bunlar da cennete giderek mükâfat kazanacaktır.[326]

İntihar Eylemlerine Yaklaşımı

El-Kaide'nin taktikleri arasında intihar saldırıları önemli rol oynamaktadır. El-Kaide, bütün savaşçılarının/teröristlerinin ortak ruh yapısına, kendi kendine fedakârlık yapma bilincini aşılamaktadır ve böylece şehitlik kültürünü örgüt üyelerinin bilincine yerleştirmektedir.[327] Bu konuda el-Kaide'nin dini lideri Abdullah Azzam, şehitlik ve fedakârlık kavramlarını, gelecekteki el-Kaide üyelerini biçimlendiren bir kültür haline getirmeyi başarmıştır. Bu sayede fedakârlık anlayışı, düşmana karşı intihar eylemlerinin gerçekleştirilmesi için ahlaki meşrulaştırıcı unsur haline gelmiştir.[328]

Abdullah Azzam'ın fetvasına uygun olarak, Ağustos 1996'da, Usame bin Laden, ABD'ye savaş ilan ederek, örgüt mensuplarının kendilerini "feda etmelerini" istemişti. Bin Laden, bu eylemleri

---

325 Michael Scheuer, *Usame Bin Ladin*, s. 184.

326 Bilgesam, *Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği*, s. 14; John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1073.

327 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 59.

328 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 59.

meşrulaştırmak için Kuran ayetlerine, hadislere ve Sahabenin hayatına atıflarda bulunmuştur.[329]

Eymen el-Zevahiri'ye göre, intihar saldırılarını gerçekleştirenler, kendi çıkarları için değil, Allah'ın rızasını kazanmak için bu eylemi gerçekleştirmektedir. Bu nedenle bu kişiler, intihar etmemekte, şehit olmaktadır.[330]

El Zevahiri'ye göre, düşmanın güçlü silahları bulunmaktadır ve örgütün silahlı yapısı ise düşmana göre oldukça zayıftır. Bu nedenle düşmanın askeri gücünü dengeleyecek bir araca ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araçta, intihar eylemleridir. Çünkü intihar eylemleri hem maddi açıdan oldukça az masraflıdır hem de gerilla savaşına nazaran daha fazla etkilidir, ölümcüldür ve başarılıdır. Bu nedenle bu tür eylemler, düşmana daha fazla zarar vermekte, daha fazla korku salmaktadır.[331]

İslam'da Şehadet Operasyonları adıyla bir kitapçık yayınlayan el-Kaide Fıkıh Heyeti, ansızın saldırı düzenlemek ve pusu kurmak gibi, düşmana karşı savaşta şeri esaslar üzerinden hileler uygulanabileceğini ve İslam'ın, savaş için gereken tedbirleri almaya ve kâfirleri oyuna getirmeye teşvik ettiğini belirtmektedir. Heyet, aynı zamanda düşmana karşı meşru hile yollarından birisinin de, "şehadet operasyonları (intihar eylemleri)" olduğunu öne sürmektedir.[332] Müslümanların, küfre karşı ölümü tercih edebileceğini, dinin menfaati için canını feda edebileceğini ve dinin ortaya çıkması için kendi iradeleriyle kendilerini öldürebileceklerini ifade eden Heyet, ancak bu durumun, kâfirlere açık bir zarar verebilmesi şartı ile geçerli olabileceğini ve dinin menfaati ve şeriatın yüceltilmesi için yapılabileceğini söylemektedir.[333] Heyet, Allah'a itaat etmek için kendi canını feda eden kişinin, zalim veya aşırıya gitmiş olmadığını vurgulamaktadır.[334]

---

329 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 60.

330 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 60.

331 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 62.

332 İlmi Heyet, *İslam'da Şehadet Operasyonları*, (çev.) Davet ve Cihad, İstanbul: Küresel Kitap, 2015, s. 6.

333 İlmi Heyet, *İslam'da Şehadet Operasyonları*, s. 20, 27, 33, 39.

334 İlmi Heyet, *İslam'da Şehadet Operasyonları*, s. 40.

İSLAM DEVLETİ
(IRAK ŞAM İSLAM DEVLETİ, IŞİD, DAEŞ)

Kurulma Nedenleri

İdeolojisinde de ifade edileceği üzere, DAEŞ liderleri, örgütün kurulma nedenleri olarak, siyasi, tarihsel, sosyal ve kültürel faktörleri sıralamışlardır.

John L. Esposito'nun da ifade ettiği üzere, Suriye ve Irak'taki olumsuz siyasi koşullar, bölgedeki etnik-dini-mezhepsel ayrılıklar ve ABD ve Batılı güçlerin bölge ülkelerine yönelik askeri müdahaleleri, DAEŞ ve benzeri örgütlerin kurulmasına zemin hazırlamıştır.

İç muhalefete yönelik Beşar Esad'ın acımasız askeri müdahalesi ve Arap Baharı neticesinde bölge ülkelerindeki iç istikrarsızlık, bu örgütlerin Irak ve Suriye'ye gelmesini teşvik etmiştir. Irak'ta Maliki hükümetinin mezhepçi politikası ve Sünni grupların marjinalleştirilmesi, toplumda kutuplaşmayı artırmış ve mezhepsel şiddeti gün yüzüne çıkarmıştır. Irak'ta ayrımcılığa uğrayan Sünnilerin, DAEŞ ile işbirliği yapmasına zemin hazırlamıştır.[335]

Amerikan ve Avrupalı ülkelerin, Ortadoğu'daki otoriter rejimler ile DAEŞ'e karşı işbirliği içerisine girmeleri, bölge halkının ve DAEŞ sempatizanlarının gözünde Batının çifte standartlı politika izlemesini görünür kılmıştır. Batılı ülkelerin yardımıyla otoriter rejimlerin, demokrasi talep eden muhalefeti bastırmaları, bölge halkının, DAEŞ'i müttefikleri olarak görmelerine yardımcı olmuştur.[336]

---

335 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1074. Ayrıca bakınız: Loretta Napoleoni, *İslam ve Modern Cihat: İslam Devleti ve Ortadoğu'nun Yeniden Çizilmesi*, (çev.) Fulya Çeçen ve Ahmet Faruk Çeçen, İstanbul: Altın Bilek Yayınları, 2014; Patrick Cockburn, *İslam Devleti'nin Yükselişi: IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması*, (çev.) Osman Akınbay, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2014.

336 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1079.

İdeolojisi

Öncelikle DAEŞ, el-Kaide ve Boko Haram gibi, silahlı/askeri cihadçı Selefi ideolojiyi savunmaktadır.[337] El-Kaide gibi, DAEŞ'te, dünyayı iki gruba ayırmaktadır: Dar-ul İslam ve Dar-ul Harp (Küfür). Dar-ul Harp, yanlışlığı, günahı ve kötüyü içermektedir. Bu bağlamda, DAEŞ, Batı medeniyetini, şirk ve küfür medeniyeti olarak tasvir etmektedir. Dar-ul İslam ise, doğrunun ve iyinin tarafıdır. Müslümanların, Dar-ul Harp'teki toplumsal yapıları ret etmelerini ve Dar-ul İslam kampına geçmelerini önermektedir.[338]

Bu bakış açısından ötürü, DAEŞ, Batılı liberal ve seküler demokratik toplumlar ile Müslümanlar arasında devrimci ayrışmayı sağlamayı arzulamaktadır. DAEŞ'e göre, Batının küfür ideolojileri, Müslümanların birliğine ve inancına zarar vermektedir çünkü bu ideolojiler, Müslümanların gerçek/doğru inançtan uzaklaşmalarına neden olmaktadır. O nedenle Batının küfür ideolojileri/değerleri, DAEŞ tarafından tehdit olarak algılanmaktadır.[339]

Doğal olarak, sekülerleşmeye karşı çıkan DAEŞ, modern anlamda, bu fikrin, Müslümanların İslam dinine bağlanmalarına/riayet etmelerine karşı çıktığını/engel olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, İslam dininin, seküler politikalar neticesinde değiştirilmesi sonucunda, insanlar, Kuranı, yönetimin ve yasamanın kaynağı yerine, ilahi ve ezberden okunan bir kitap gibi algılamaktadır. Böylece insanların dini inançları ve Allah'a itaat etmeleri zayıflatılmaktadır. Allah'ın egemenliğini ret ederek, insanlar, günahkâr olmaktadır.[340]

DAEŞ, Sykes-Picot antlaşmasını, Müslümanları bölmek ve yönetmek isteyen Batılı ülkelerin bir taktiği olarak görmektedir. Milliyetçilik ise, Ümmetin, "Allah'ın arzu ettiği şekilde düzenlenmesini engelleyen bir tehdit" olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle, ulus-devlet yapılanmalarının yıkılmasını ve yerine Hilafetin

---

337 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

338 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, Yüksek Lisans Tezi, Norwegian University of Life Sciences, 2015, s. 27, 30.

339 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 26-27.

340 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 27.

kurulmasını savunmaktadır. Bu sayede, Müslümanların, gururu, haysiyeti, gücü ve hakları yeniden onarılmış olacaktır.[341]

Batılı devletlerin hukuk-dışı askeri müdahalelerine işaret eden DAEŞ, Müslüman ülkelerin de, Batılı devletler tarafından sömürüldüğünü belirtmektedir.[342] Çünkü Batılı ülkelerin kapitalist ekonomi politikalarının teşvikiyle, İslam ülkeleri ile Batılı devletlerarasında tek taraflı bağımlılık ilişkisi kurulmuştur. Bu sistem, Müslüman devletlerin kendi aralarında yerel ve bölgesel ekonomik işbirliği ortamının kurulmasını da engellemektedir.[343]

DAEŞ'in temel hedefi, belli bir toprak parçası üzerinde, 20nci yüzyılda Batılı güçler tarafından oluşturulan Ortadoğu'daki siyasi sınırları ortadan kaldırma kabiliyetine sahip saf dini devleti (hilafeti) kurmaktır. Bu bağlamda, Westphalia ulus-devlet modeline ve Sykes-Picot Antlaşmasına karşı çıkmaktadır.[344]

DAEŞ'e göre, Hilafetin kurulması, Müslümanların, dini, siyasi ve kültürel açılardan yeniden altın çağını yaşamasını sağlayacaktır. Halifelik, ümmetin birliğini, adil yönetimi ve sosyal adaleti temsil etmektedir. Çünkü Hilafetin kurulması, yakın zamandaki Batılı ilhaklara, işgallere ve sömürgeciliğe karşı İslam tarihinin ihtişamlı dönemini canlandıracaktır.[345] Kendisini Batı hegemonyasının İslami

---

341 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 27-28.

342 Anne Speckhard, "The Emergence of Female Suicide Terrorists", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 31, Sayı 1, 2008, s. 995-1023.

343 Anne Speckhard, *The Emergence of Female Suicide Terrorists*, s. 995-1023.

344 Andrea Manciulli, "Introduction", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık 2015, s. 13-14; John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075; Matt Gordner, "'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'", Marc Woons and Sebastian Weier (der.), *Critical Epistemologies of Global Politics*, Bristol, England: e-international relations publishing, 2017, http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/2017/06/Critical-Epistemologies-of-Global-Politics-E-IR.pdf, s. 159.

345 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

alternatifi olarak sunan DAEŞ, öncelikle Müslümanlar arasındaki münafıkları ve kâfirleri ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.[346]

DAEŞ bakımından, Halife, bütün Müslümanlar üzerinde tek ve kesin bir otoritedir. Bütün Müslümanlar, tüm dünyaya hâkim olacak olan Halifeye biat etmek/bağlılığını bildirmek zorundadır.[347] Böyle ifade ederek, DAEŞ, kendisini, siyasi, dini ve askeri anlamda tüm Müslümanların lideri olarak konuşlandırmaktadır.[348]

DAEŞ, kendisiyle savaşanları da, "Allah'a ve doğru İslam'a karşı mücadele edenler" olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle, mensuplarının, "Haçlılara karşı eylemlerde" bulunmalarını, DAEŞ, savunma cihadı olarak görmektedir.[349]

DAEŞli liderler, DAEŞ'in toprakları işgal etmesine ve İslami yorumuna karşı çıkan Sünni din âlimlerini de "ezik" olarak tanımlamaktadır.[350] Şiileri ve kendisiyle hemfikir olmayan Sünnileri, doğru Müslümanlar olarak kabul etmeyen DAEŞ, Müslüman ümmetinin, maddi ilerleme ve kentleşme açılarından maddiyatçı Batı medeniyeti ile karşılaştırılmasına da karşı çıkmaktadır. Medine ümmetinin, çok basit bir hayat yaşadığını vurgulayan DAEŞ, yine de inanç yönünden çok güçlü bir toplum olduğunu belirtmektedir.[351]

---

346 Matt Gordner, *'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'*, s. 162: Muammer Cengil ve Ali Rıza Aydın, *IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme*, s. 57.

347 Aymenn Jawad al-Tamimi, "The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham", *Current Trends in Islamist Ideology*, Cilt 16, 27 Ocak 2014, s. 8, 12; John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

348 Andrea Manciulli, *Introduction*, s. 13-14.

349 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 62.

350 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

351 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 13; John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

DAEŞ açısından, İslam yasaları, mevcut (sözde) İslam devletleri tarafından uygulanmamaktadır.[352] Hatta Arap yarımadası, aldatıcı bir İslami model içermektedir.[353] İslam'ın tek ve gerçek yorumunu, İslam Devleti (DAEŞ) yaşamaktadır. Diğer İslam ülkeleri, gerçek İslam'ı temsil etmemektedir.[354] Gerçek Müslümanlar (DAEŞ mensupları), dünyada Tevhid inancını (Allah'ın Bir'liğini) gerçekleştirmek için gayret etmektedir ve dünyevi nimetlerden de vazgeçmektedir.[355]

İslam Devleti içerisinde yaşayanları, gerçek Müslüman olarak nitelendiren DAEŞ, tüm Müslümanları, kendi yönetimi altında birleştirmeyi hedeflemektedir. DAEŞ, İslam Devletini, şeriatın tümüyle uygulandığı, dünyadaki tek yapılanma olarak lanse etmektedir. Diğer taraftan DAEŞ, cihadı, "Allah'ın dünya üzerindeki hâkimiyetini sağlamak amacıyla atılacak her türlü adım" olarak tanımlamaktadır. Bu cihad türü, "en büyük cihad" olarak görülmektedir.[356]

DAEŞ'e göre, Arap rejimleri ve onların destekçileri, din düşmanları olan Batılı güçler tarafından desteklenmektedir.[357] Askeri, ekonomik ve entelektüel açıdan Müslüman medeniyeti, Batının maddiyatçı değerleri tarafından işgal altındadır. Bu nedenle salt Kuran ve hadisten türetilen İslami düşünce, Müslümanların hayatından uzaklaşmış bulunmaktadır ve Batı sömürgeci güçleri, saf olmayan kültürlerini ve inançsızlıklarını Müslümanlar arasında yaymaktadır. Hilafetin kurulmasıyla birlikte, İslam ülkeleri üzerindeki Batı

---

352 Muammer Cengil ve Ali Rıza Aydın, *IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme*, s. 57.

353 İsmail Saymaz, *Türkiye'de IŞİD*. İstanbul, İletişim Yayınları, 2017, s. 12.

354 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

355 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*. s. 13.

356 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 35, 38, 41.

357 Anne Speckhard, *The Emergence of Female Suicide Terrorists*, s. 995-1023.

hâkimiyeti dönemi ve Müslümanların yaşantılarına olan etkileri sona ermiş olacaktır.[358]

Ayrıca Arap rejimleri ise, mürted rejimler olarak nitelendirilmektedir. Çünkü bu rejimler, Batılı ülkeler ile ittifak ilişkisi içerisindedir, insan-yapımı yasalar ile yönetilmektedir ve dinsizdirler. Bu rejimler, Batılı ülkelerin kuklasıdır.[359]

İslam'ı, bütün sorunların çözümü olarak gören[360] DAEŞ, İslam'ın barışçıl bir inanç olmadığını, kılıç dini olduğunu söylemektedir. Kurandaki kılıç ayetlerine atıf yaparak, DAEŞ, kendisinin terör eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır.[361]

DAEŞ, toplumdaki inanç eksikliğinin giderilmesi için atılması gereken adımları da sıralamaktadır. Öncelikle insanlar, yaşadıkları toplumdan kendilerini tümüyle soyutlayacaklardır ve İslam Devletine göç edeceklerdir. İnançsızların arasında yaşamaya devam ederlerse, şeytan ve şeytanın askerleri tarafından, yanlış ve küfür değerleri bireylere aşılanmaya çalışılacaktır.[362]

Batıda yükselen İslam düşmanlığını ve aşırı ırkçılığı, DAEŞ, kendi çıkarları için kullanmaktadır. Bu gelişmeyi, Batı'nın, Müslümanlar ile savaşı olarak lanse eden DAEŞ, bu sayede Batılı ülkelerdeki Müslümanların kendisine destek vermesini istemektedir.[363]

---

358 Alex P. Schmid, "Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review", *International Center for Counter-Terrorism Hague, ICCT Research Paper*, Mayıs, https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-RadicalisationCounter-Radicalisation-March-2013.pdf (erişim tarihi. 01 Ağustos 2018), s. 11.

359 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 55.

360 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 43.

361 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 60.

362 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 28.

363 Marius Steindal, *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, s. 62.

Stratejisi

El-Kaide'nin aksine, DAEŞ, hükümeti, merkezi idaresi ve askeri kurumları vb. olan bir İslam Devleti (Hilafet) kurma stratejisini benimsemiştir.[364] Hatta DAEŞ, Hilafetin kurulmasını temel hedef olarak belirlediğini ifade ederek, bütün Müslümanların Hilafeti desteklemesi gerektiği yönünde mesajlar vermiştir.[365] Bu nedenle öncelikle Yakın Düşmana (Suriye ve Irak rejimlerine, Ortadoğu ülkelerine) yönelen DAEŞ, Uzak Düşman (Batılı ülkeleri ve ABD) ikinci dereceye düşürmüştür.[366] Bu hedef doğrultusunda, öncelikle DAEŞ, Irak ve Suriye topraklarında bir alanı kontrol etmek ve İslam Devletini kurmak için mücadele etmiştir. İkinci olarak, küresel düzeyde medyada bir savaş başlatmıştır. Üçüncü olarak, DAEŞ, gerilla savaşı yürütmüştür ve terör eylemlerine başvurmuştur.[367]

Bu temel amacını gerçekleştirmek için DAEŞ, sınırlı olmayan toptan bir savaş stratejisi benimsemiştir. Aşırı şiddet unsurlarını, korku altına alınan halkı boyun eğmeye zorlama ve cezalandırma yöntemlerini ve uluslararası medyanın dikkatini çekme stratejilerini kullanmıştır.[368]

Son olarak DAEŞ, Şiileri, Hıristiyanları, Yezidileri ve Batılıları, düşman gruplar olarak tanımlamış, bu kişilerden yüzlercesini öldürmüş ve köylerinden sürmüştür veya din değiştirmeye zorlamıştır. Bu gruba mensup kişiler arasında savaşçı-sivil ayrımı yapmamış, hepsini düşman kategorisine dâhil etmiştir.[369]

Eleman Devşirme Stratejisi

DAEŞ, eski Iraklı üst düzey Sünni askeri yetkilileri, Sünni kabile liderlerini ve Irak Şii hükümetinin politikaları nedeniyle yabancılaşan

---

364 Matt Gordner, *'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'*, s. 157.

365 Andrea Manciulli, *Introduction*, s. 15.

366 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075.

367 Andrea Manciulli, *Introduction*, s. 15.

368 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1076.

369 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1076.

ve radikalleşen Amerika karşıtı grupları, Tunus, Mısır, Kafkas ve Batı ülkelerinden gelenler olmak üzere çok farklı yabancı savaşçıları/teröristleri bünyesine katmıştır. DAEŞ'in, kardeşlik, topluluk/ümmet, amaç/dava ve hayatın anlamı, diktatörlere karşı mücadele gibi mesajları, özellikle Batılı ve Avrupalı gençleri ki kendilerini dışlanmış ve yabancılaşmış hissetmektedir, kendisine çekmiştir. DAEŞ, mensuplarına, güçlü bir kimlik, ümmet, güç, macera ve hayatın anlamı gibi kavramları benimsetmiş ve maaş ödemiş, evlenmelerine imkân tanımıştır.[370]

Ayrıca örgüt mensupları, askeri eğitimin yanı sıra, Selefi-silahlı Cihadçı ideolojiyi öğreten eğitim seminerlerine katılmıştır. Rakip örgütlerden katılanlar da, aynı şekilde yeniden ideolojik eğitim seminerlerine katılma zorundadır.[371]

Yönetim Sistemi

DAEŞ, "geniş bir coğrafi alanı kontrol etmesi, sözde devlet yapısına sahip olması, askeri gücünü strateji ve taktik esaslar çerçevesinde kullanarak muhasım askeri kuvvetlerle çatışmalara girmesi ve kendi kendini finanse etmesi gibi özellikleri" nedeniyle, el-Kaide gibi terör örgütlerinden farklılık göstermektedir.[372] İş, gıda, mal, hizmet, mazot ve elektrik sağlayarak etkili devlet gibi hareket etmeye gayret eden DAEŞ, Suriye rejimi ile faydacı ilişkiler kurmuş, çevrimiçi propaganda sisteminden yararlanmış ve merkezi askeri yapıları inşa etmiştir.[373]Halka ekonomik yardımda bulunan ve yerel unsurlar ile yönetimi paylaşan[374], askeri, dış istihbarat, devlet güvenlik

---

370 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1078.

371 Matt Gordner, *'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'*, s. 159.

372 Bilgesam, *Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği*, s. 29.

373 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1075; Matt Gordner, *'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'*, s. 158.

374 Aymenn Jawad al-Tamimi, *The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham*, s. 8-9.

ve iç güvenlik bakanlığı gibi kurumlardan oluşan güvenlik birimlerini kurmuştur.[375]

Halk arasında otoritesini pekiştirmek için "dava toplantıları" düzenledi. Bu toplantılar, yerel Müslüman halkın, örgütün ideolojisine olan bağlılığını pekiştirmeyi ve bu sayede siyasi gücünü yaygınlaştırmayı hedefliyordu. Yerel bölgelerde dava büroları kurdu ve halka ideolojisini anlatan belgeler/dokümanlar dağıttı. Özellikle bu çabalar, çocukları hedef aldı. Çocuklara, kendi ideolojisini benimsetme konusunda yoğun çaba harcadı.[376] Şeri hükümleri (İslam fıkhını), tek yasal dayanak kabul eden DAEŞ, sadece İslami mahkemeler kurdu.[377]

DAEŞ, Hıristiyan azınlıklar ile ilişkilerinde "himme sistemini"[378] uyguladı. Himme sistemi sayesinde, Hıristiyan azınlıklar, güvence altına alınıyordu. Hıristiyanlar, bu koşulları ihlal ederse, bu güvence kalkıyordu.[379]

Kendi ideolojik anlayışına göre, İslami eğitim kurumlarını faal hale getiren DAEŞ, yeni eğitim müfredatı hazırladı.[380]

Son olarak, DAEŞ, halktan toplanan paralar, şirketlerden alınan ücretler, kaçakçılık, uyuşturucu, silah ticareti, fidye alımı, yurtdışından gelen zekât paralarından ve petrol satışından olmak üzere yıllık 2

---

375 Matt Gordner, *'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'*, s. 158.

376 Aymenn Jawad al-Tamimi, *The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham*, s. 9-10; John G. Horgan, Max Taylor, Mia Bloom ve Charlie Winter, "From Cubs to Lions: A Six Stage Model of Child Socialization into the Islamic States", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 0, No 0, 2016, s. 1-20.

377 Aymenn Jawad al-Tamimi, *The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham*, s. 10.

378 Azınlıklardan belli bir miktar ücret alınması, karşılığında İslam Devletinde yaşamalarına izin verilmesi durumudur.

379 Aymenn Jawad al-Tamimi, *The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham*, s. 11.

380 Matt Gordner, *'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'*, s. 159.

milyar dolar civarında gelir elde ediyordu. Bu sayede yukarıdaki hizmetleri verebiliyordu.[381]

Sosyal Medyayı Kullanması

Siber Cihad/Terör bölümünde daha detaylı şekilde tartışılacağı üzere, DAEŞ, sosyal medyayı, ideolojisini yayma ve yeni eleman kazanma yönünde kapsamlı şekilde kullanmıştır. Hızlı bir şekilde karmaşık medya platformlarını inşa eden DAEŞ, güçlü bir şekilde sosyal medyada varlığını göstermiştir.[382]

Özellikle ideolojik görüşlerini yaymak ve yeni takipçilerini ikna etmek üzere internet, sosyal medya (Facebook ve Twitter gibi), video oyunları ve İslam Devleti Haberleri gibi çevrimiçi magazinlerden faydalanmıştır. Bu yolla, Tunus'tan Filipinler'e, Avrupa'dan ABD'ye kadar geniş bir coğrafyadaki insanlara, kendi görüşlerini aktarmıştır. Görüşlerinde, DAEŞ, kendi misyonunu, gaddarlığını ve aşırı güç kullanmasını romantikleştirmiş ve hatta meşrulaştırmıştır. Diğer bir ifadeyle, DAEŞ mensuplarının katliamlarını ve vahşetini, "kahraman cihatçı savaşçılar" imajıyla, "dava söylemiyle" normalleştirmiştir.[383] Aynı zamanda örgüt, yaptığı propaganda da, Haçlı ve Şii saldırılarına karşı direnişi temsil ettiği yönünde mesajlar vermiştir.[384] Bu tür faaliyetlerinde, DAEŞ, yerel kişilerin desteğini almaya da gayret etmiştir.[385]

---

381 Aymenn Jawad al-Tamimi, *The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham*, s. 9; Bilgesam, *Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği*, s. 31.

382 Andrea Manciulli, *Introduction*, s. 14.

383 John L. Esposito, *Islam and Political Violence*, s. 1078.

384 Bilgesam, *Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği*, s. 19.

385 Aymenn Jawad al-Tamimi, *The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham*, s. 8.

İNTİHAR EYLEMLERİ VEYA İSTİŞHADİ EYLEMLER

İntihar Eylemlerinin Tanımı ve Amaçları

Terör örgütleri için, "tercihin zorlayıcı aracı" haline gelen intihar eylemleri, bencilce ve kaderci anlayışla yapılan bir eylem değildir. İntihar eylemleri, zamanla organize ve tutarlı stratejiler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. [386] Thomas Schelling, intihar eylemini, "mantıksızlığın rasyonalitesi" olarak tanımlamaktadır. Yani, eylem, "bireysel saldırgan için mantıksızdır, ancak hedef kitleye daha büyük zararda bulunma yönünde güvence vermesi nedeniyle güvenilir" bir durumdur. Magnus Ranstorp, intihar eylemini, "nihai asimetrik güç" olarak tanımlamaktadır.[387]

İntihar eyleminin amacı, hedef topluma, doğrudan (sivilleri hedef alarak) ve/veya dolaylı (askeri hedefler) saldırılar ile yeterli acıyı vererek, teröristlerin taleplerine gösterilen direnci kırmaktır.[388] Diğer bir ifadeyle, intihar eylemi, hedef ülkeye baskı yaparak, örgütün hedefleri doğrultusunda ülke yöneticilerinin mevcut politikasını değiştirmeyi amaçlamaktadır.[389] O nedenle intihar eylemi, bir zorlama stratejisidir.[390]

---

386 Robert A. Pape, "The Strategic Logic of Suicide Terrorism", *American Political Science Review*, Cilt 97, Sayı 3, Ağustos 2003, s. 1-19; Daniel Pipes, "The Scourge of Suicide Terrorism", *The National Interest*, Yaz 1986, Sayı 4, s. 95-99.

387 Debra D. Zedalis, "Female Suicide Bombers", *Strategic Studies Institute*, Haziran 2014,
www.carlisle.army.mil/ssi, s. 7;
Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99; Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

388 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

389 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

390 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

Terör örgütleri, intihar eylemini yapanın, "topluma (ve dine) katkıda bulunduğunu gösteren semboller ve ritüeller içeren kurban edici mitler" geliştirmiştir.[391] Böylece örgüt, "şehitlik (kahramanlık) kültürü" oluşturmaktadır. Şehitlik kültürü, toplumun eyleme yönelik desteğini ortaya çıkarır, eylemin ahlaki boşluğunu doldurur ve daha fazla saldırının gerçekleştirileceği yönünde güvenilir sinyaller verir.[392]

O nedenle intihar eylemleri, mantıksız bireylerin başvurduğu bir yöntem değildir. Aksine belli siyasi amaçları elde etmek amacıyla gerçekleştirilen stratejik çabalardır. Bu nedenle siyasi olarak motive edilen saldırılardır.[393]

Her ne kadar örgütler, bu eylemleri, dini ve/veya ideolojik ilkeler ile meşrulaştırsalar da, bu eylemler, sadece dini amaçlar için yapılmamaktadır. Laik, Marksist gruplar da, bu eylemlere başvurmaktadır.[394]

İntihar eylemlerine, genellikle güçlü düşmana karşı daha zayıf olan örgütler başvurmaktadır.[395] Çünkü intihar eylemi, düşük maliyet, düşük teknoloji ve düşük risk içermektedir.[396] Ancak orantısız korku oluşturmaktadır ve en üst düzeyde zararı, en düşük kayıpla vermeyi

---

391 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

392 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

393 Nicholas W. Bakken, "The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis", *International Foundation for Protection Officers*, Ağustos 2007, s. 1; Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

394 Randy Borum, *Psychology of Terrorism*, University of South Florida Scholar Commons, Mental Health Law and Policy Faculty Publications, 2004, s. 34; Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

395 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19; Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 7; Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 227.

396 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 8; Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 417.

garanti etmektedir. Örneğin intihar eylemi sonucunda ölenlerin sayısı, diğer terör eylemlerinde ölenlerin sayısının 12 katıdır.[397]

İntihar eylemcisinin ölme konusundaki istekliliği, görevi başarma ve en üst düzeyde hedefe zarar verme konusunda daha istekli davranmasına neden olmaktadır. O nedenle saldırıyı gerçekleştireni, kendisine daha fazla zarar vermekle tehdit etmek söz konusu değildir. Zaten operasyon sonrasında bu kişiyi sorguya çekmekte mümkün değildir. Çünkü hem saldırgan hem de kurbanlar ölmektedir.[398] İntihar eylemleri, medya tarafından da yakından izlenmektedir. Böylece etkisi, toplumun diğer katmanlarına da yayılmaktadır.[399]

Sonuçta intihar eylemlerine ilişkin varılan beş temel sonuç bulunmaktadır:

1. İntihar eylemi, stratejiktir. Bu eylemler, terör örgütü tarafından kendi siyasi hedeflerini hayata geçirme konusunda gerçekleştirdikleri tüm eylemlerinin bir parçasıdır.
2. İntihar eyleminin stratejik mantığı, özellikle hedefteki devletleri, örgütün amaçları doğrultusunda tavizler vermeye zorlamaktır.
3. Son yirmi yıldır, intihar eylemleri sürekli artmaktadır. Çünkü bu eylemler, işe yaramaktadır. Örneğin, intihar eylemleri neticesinde, 1983 yılında Amerikan ve Fransız askerleri, Lübnan'dan geri çekilmek zorunda kalmıştır. 1985 yılında, İsrail, Güney Lübnan'daki işgalini sona erdirmiştir. 1994 ve

---

397 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, "Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis", *Social Issues and Policy Review*, Cilt 3, Sayı 1, 2009, s. 27; Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 53; Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 2.

398 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19; Rik Coolsaet (der.), *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge: European and American Experiences*, 2nci baskı, Routledge, 2012,s. 7.

399 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 7.

1995 yıllarında İsrail askerleri, Gazze ve Batı Şeria'dan geri çekilmiştir.

4. Her ne kadar bu eylemler, bazı tavizlerin elde edilmesini sağlamış olsalar da, yine de büyük çaplı tavizler elde etme konusunda başarısız olmuştur.
5. Bu tür eylemleri engellemenin yolu, bu eylemlerin başarısına yönelik güveni azaltmaktır/sarsmaktır.[400]

Tarihsel Arka Planı

Tarihe bakınca, ilk intihar eylemleri, Yahudilerin Sicarii örgütü tarafından gerçekleştirilmiştir.[401] Daha sonra Haşhaşiler, suikastçı ve intihar eylemcisi olarak karşımıza çıkmaktadır.[402]

İkinci Dünya Savaşı esnasında Japon Kamikaze pilotlarını da bu kategoriye koymak mümkündür.[403] 1945 - 1980 yılları arasında, intihar eylemlerine başvuran örgüt ise, Tamil Özgürlük Kaplanları'dır. Daha sonra, Filistinli sosyalist gruplar ve PKK gibi terör örgütleri de, intihar eylemlerine başvurmuştur. Ancak toplumun tepkisi üzerine PKK, bu eylemlerden vazgeçmiştir.[404]

---

400 Robert A. Pape, The Strategic Logic of Suicide Terrorism, s. 1-19.

401 Sicarii, Hz. İsa döneminde Yahudi suikastçilerden oluşan gizli bir cemiyetti. Diğer suikastçi grupları gibi Sicarii de dini fanatizm ve delilik ölçüsünde siyasi tarafgirlik karışımıyla üyelerinin körü körüne sadakatini sağlıyordu. "Hançer" sözcüğünün Latincesi, "sicarus"tur ve Sicarii, basitçe "hançerli adam" anlamına gelir. Sicarii tarikatı, MS 68 yılında, Romalılara karşı kanlı bir isyan başlattı ve "Helenleşmiş", yani Romalı derebeylerinin etkisi altına girmiş ya da onlara olumlu bakan herkesi öldürerek bunu bir ölçüde başardılar. Bakınız: https://www.dunyadinleri.com/tr-TR/gizli-ilimler/gizli-orgut-ve-cemiyetler/ oku_yahudi-suikastcilar-sicarii-gizli-orgutu

402 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 1.

403 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

404 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99; Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

1983 yılında Lübnan'daki Hizbullah örgütünün, Beyrut'taki Amerikan büyükelçiliğine yönelik intihar eylemi gerçekleştirmesiyle birlikte, dini-söyleme dayalı terör örgütleri, bu eylem çeşidine başvurmaya başlamıştır.[405] Her ne kadar tarihe baktığımızda, 1983 yılına kadar dini-söyleme dayalı terör örgütleri, bu tür eylemlere başvurmamış olsalar da, 1990lardan itibaren çok sık başvurmalarından ötürü, bu örgütler, intihar eylemleriyle birlikte anılır olmuştur.[406]

İstatistiki verilere baktığımızda, 1981-1990 yılları arasında ortalama 1,6 örgüt, intihar eylemi gerçekleştirmiştir. 1991-2000 yılları arasında bu oran, 4,8 örgüte ve 2001-2007 yılları arasında ise, 14,3 örgüte yükselmiştir.[407] Aralık 1981 ile Mart 2008 tarihleri arasında, 1,857 intihar eylemi gerçekleştirilmiştir. 1980 ile 1990 yılları arasında gerçekleştirilen eylem, yıllık 7'den az idi. Yıllara göre baktığımızda, 2001 yılında, 54; 2002 yılında, 71; 2003 yılında, 83; 2004 yılında, 104; 2005 yılında, 348; 2006 yılında, 353 ve 2007 yılında 535 eylem gerçekleştirilmiştir.[408] Ülkelere göre yapılan başka bir araştırmada ise rakamlar şöyledir: Irak (1,020 eylem), Afganistan (235), İsrail (188), Sri Lanka (107), Pakistan (88), Lübnan (41), Rusya (31) ve diğer yirmi ülke (141).[409]

İntihar Eylemcilerinin Özellikleri

Adam Lankford gibi araştırmacılar, intihar eylemcilerinin, genellikle normal insanlar olduğunu, herhangi bir psikolojik rahatsızlıklarının bulunmadığını ve hatta eylemi gerçekleştirmesi için

---

405 Randy Borum, *Psychology of Terrorism*, s. 32-33; Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

406 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19; Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

407 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 48-49.

408 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 48.

409 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 50.

dini öğretinin beklendiği gibi ciddi rol oynamadığını belirtmektedir.[410] İntihar eylemcilerine özgü bir profilin varlığını tespit edemeyen araştırmacılar, yine de bu eylemcilerin kişilik özelliklerini anlamaya gayret etmişlerdir. İntihar eylemcilerinin psikolojik özelliklerini belirlemeye çalışan akademisyenler, son zamana kadar, bu kişilerin, eğitimsiz, işsiz, sosyal olarak yalnızlaşmış, bekâr ve 20li yaşlarının başında olduğunu kabul ederlerdi.[411] Fakat günümüzde bu görüş de değişmiştir. Araştırmacıların vardığı sonuç şudur: İntihar eylemcileri, eğitimli olabilir olmayabilir, evli olabilir, bekâr olabilir, kadın veya erkek olabilir, sosyal olarak yalnızlaşmış olabilir veya toplum içerisinde gayet normal ilişkilere sahip olabilir, yaşları 13 ila 47 arasında değişebilir.[412] Yapılan bir araştırmada, intihar eylemcilerinin, yüzde 65'inin yüksekokul mezunu olduğu, yüzde 11'inin de, kolejde okuduğu tespit edilmiştir.[413]

Hamas ve İslami Cihad üyesi intihar eylemcilerinin yaş aralığı, 17 ila 22'dir. 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren kişilerin yaş oranları, 28 ila 33'tür.[414] Başka bir araştırmada ise, eylemcilerin, 15 ila 52 yaşları arasında olduğu görülmüştür. [415] Pape, Lübnan Hizbullah'ı ve Filistinliler için yaptığı araştırmada, yaş ortalamalarını 21,1; Çeçenler için 29,8 olarak gözlemlemiştir.[416]

---

410 A. J. Caschetta, "Does Islam Have a Role in Suicide Bombings?", *Middle East Quarterly*, Yaz 2015, Cilt 22, No 3, s. 9-10.

411 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

412 Robert A. Pape, *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, s. 1-19.

413 Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, "Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists", (der.) Yaram Schweitzer, *Female Suicide Terrorists,* Tel Aviv: Jaffe Center Publication, 2006, s. 63-80.

414 Jerrold M. Post, "The socio-cultural underpinnings of terrorist psychology: 'when hatred is bred in the bone'", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 64.

415 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

416 Mohsina Sakharkar, "Chapter 1: What is Terrorism? Terrorism: Origin of the Word", https://www.academia.edu/4820699/What_Is_Terrorism_TERRORISM_ORIGIN_OF_THE_WORD?auto=download, s. 23.

Başka bir araştırmada, intihar eylemcilerinin, eğitimli oldukları, fakir olmadıkları ve daha çok akrabalarını veya arkadaşlarını kaybetmelerinden ötürü intikam almak için bu eylemi yaptıkları tespit edilmiştir.[417]

Sonuçta, intihar eylemcilerine ilişkin ortak bir kişiliği/profili ortaya koymak söz konusu değildir. Bu kişilerin çok azı, intihar eğilimine sahiptir. Çok farklı sebeplerle bu eylemi gerçekleştirmektedirler.[418]

İntihar Eylemcilerinin Motivasyonları

Yukarıda da ifade edildiği üzere, yapılan araştırmalar, intihar eylemi gerçekleştirenlerin, psikolojik açıdan normal kişiler olduğunu tespit etmiştir.[419] Ancak intihar eylemcileri, çok farklı sebeplerden ötürü, bu eylemleri gerçekleştirmektedirler. Bu nedenlere kısaca baktığımızda, aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Öncelikle çatışma bölgesinde yaşayanlar, katlanmak zorunda kaldıkları çevreden/koşullardan fazlasıyla etkilenmektedir. Bu koşullardan psikolojik açıdan kurtulma ve böylece farkındalık oluşturma isteği ortaya çıkabilmektedir.[420]

Pape gibi araştırmacıların raporlarında/yazılarında, intihar eyleminin temel nedeni olarak yabancı işgali gösterilmektedir. Toplumdaki şiddetli milliyetçi isyanlar, zorla yerinden edilme ve toplumun aşırı acımasızlaştırılması gibi nedenler de, kişileri, bu tür eylemlere itmektedir.[421]

---

417 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 8.

418 Fehim Taştekin, *Karanlık Çöktüğünde IŞİD: Din Adına Şiddetin Dünü ve Bugünü*, İstanbul: Doğan Kitap, Aralık 2016, s. 39.

419 Randy Borum, *Psychology of Terrorism*, s. 33: Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 419: Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

420 Anne Speckhard, *De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism*, s. 251-277.

421 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

Fakirlik, yoğun düzeyde işsizlik, sosyal aşağılanma, dini totaliter anlayış, baskıcı rejimin varlığı ve buna bağlı olarak siyasi özgürlüğü ve ekonomik fırsatçılığı kısıtlama, dini ve milliyetçi fanatiklik[422] gibi nedenlerde ifade edilmektedir.[423]

Terör örgütünün de, bireylerin bu tür eylemleri gerçekleştirmesine katkısı da bulunmaktadır. Özellikle örgüt, bireylerin sosyalleşmesine, kimlik inşa edip, edinmesine ve kendi ideolojisini benimsetip, bireyin davaya hizmet etmesine[424] yardımcı olmaktadır.[425]

Son olarak, heves, kişisel sıkıntılar, intikam isteği, ölümden sonra kazanç elde etme beklentisi, travmatik stres, kuşatılmış zihniyet, sosyal

---

422 Milliyetçi fanatiklik, kurbanlaştırma duygusunu, düşmandan nefreti ve vatanseverlik duygularını birbirine karıştıran söylemler kullanmaktadır. Bakınız Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 9; Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

423 Ariel Merari, "Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 79; Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 9; Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99; Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 4.

424 İdeoloji, bireyin, dava için bir kahraman haline gelebileceğini ve daha iyi koşulların yaşanması için kendini feda edebilmesi gerektiğini söylemektedir. Bakınız: Anne Speckhard, *De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism*, s. 251-277.

425 Anne Speckhard, *De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism*, s. 251-277; A. J. Caschetta, *Does Islam Have a Role in Suicide Bombings?*, s. 10; Dipak K. Gupta, "Exploring Roots of Terrorism", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 23; Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 52, 76-77; Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 7; Mark Harrison, "The Logic of Suicide Terrorism", *Royal United Services Institute Security Monitor*, Cilt 2, Sayı 1, 2003, s. 13.

marjinalleştirilme, yabancılaştırılma, talihsizlik, depresyon, kızgınlık, ansızın işini kaybetme ve yakın bir arkadaşını/aile efradını kaybetme gibi psikolojik faktörler, kişinin, sosyal bağlarının kopmasına ve hayata ilişkin amacını kaybetmesine neden olabilir. Böylece hayatı anlamsızlaşır, gelecekten beklentisini kaybeder ve radikal görüşlere açık hale gelir.[426] Bazen de bireyler, sadece maddi kazanç elde etmek için de örgüt üyesi olabilmektedir.[427]

İntihar Eylemlerinin Nedenleri

İntihar eylemlerinin çok farklı nedenleri bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: Eylemcilerin kişisel dürtüleri/nedenleri, örgütlerin stratejik hedefleri, toplumsal ve yapısal faktörler ve grup-içi dinamikler.[428]

Her ne kadar örgütler, intihar eylemleri için dini söylemleri dayanak olarak ifade etseler de, yapılan araştırmalarda, dinin çok az oranda etkisi olduğu gözlemlenmiştir.[429] Robert A. Pape, 1980 ile 2003 yılları arasında gerçekleştirilen 315 saldırıyı incelemiştir. Verilere

---

426 Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, "Talking to Terrorists", *Journal of Psychohistory*, Güz 2005, Sayı 33, s. 126-156; Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99; Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The psychology of terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 236; Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 52; Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 8.

427 Mark Harrison, *The Logic of Suicide Terrorism*, s. 13; Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 9; Dipak K. Gupta, *Exploring Roots of Terrorism*, s. 20.

428 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 76. El-Kaide, savunma cihadına başvurduğunu ve bunu da, Haçlı-Siyonist İttifakına karşı yaptığını belirtmektedir. Çünkü bu ittifak, Allah'a ve Peygamberine karşı savaş halindedir. Müslüman toprakları da, bu ittifakın işgali altındadır. Bakınız: Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 55-56.

429 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

baktığımızda, Pape, intihar eylemi ile dini köktencilik arasında çok az bir bağlantının olduğunu tespit etmiştir.[430]

Ancak el-Kaide'nin açıklamalarına baktığımızda, din (ideoloji), eylemlerin gerçekleştirilmesinde temel nedendir/dayanaktır. Ama bu ideolojik anlayışta, sadece din değil, siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri boyutlar içermektedir.[431]

Pape, "*Dying to Win (Kazanmak için Ölen)*" isimli kitabında, intihar eylemlerinin temelinde, yabancı işgaline karşı tepkinin yattığını söylemektedir.[432] Ancak üç nedenden ötürü, Pape'ın bu görüşüne katılmak söz konusu değildir. Birincisi, eylemler, artan oranda fiili işgalin olmadığı topraklarda gerçekleştirilmektedir. İkincisi, Irak gibi ülkelerde, intihar eylemleri, işgalci konumundaki Amerikan askerlerinin yanı sıra, ağırlıklı olarak Kürt, Şii ve Sufilere yönelik yapılmıştır. Üçüncüsü, Irak ve Suriye'deki eylemleri yapanlar, bu işgalden doğrudan etkilenmeyen kişilerdir. Daha çok Kuveyt, Libya, Suudi Arabistan ve Suriye gibi ülkelerden gelen yabancı eylemcilerdir.[433]

Öte yandan, intihar eylemlerinin temelinde, stratejik, siyasi hedeflerin yattığını söyleyenler de bulunmaktadır. Diğer terör eylemleri gibi, intihar eylemcileri de, cezalandırma tehdidini kullanarak, hedefteki hükümetin mevcut politikalarını değiştirmesini talep etmekte, yabancı topraklarda bulunan askerlerini geri çekmelerini istemektedir.[434]

Yukarıda da ifade edildiği üzere, intihar eylemleri, izole edilmiş veya fanatik bireyler tarafından gelişigüzel yapılmış eylemler değildir.

---

430 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

431 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 55-56.

432 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 54.

433 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 55.

434 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

Belli siyasi amaçları elde etmek amacıyla örgütler tarafından gerçekleştirilen eylemlerin bir parçasıdır.[435]

Diğer bir neden ise, sosyal yapının desteğini almaktır. Toplum içerisinde desteğini artırmak isteyen terör örgütleri, intihar eylemlerine başvurarak, "yabancı işgalinden toprakları kurtarmak için yoğun çaba sarf eden (yegâne veya ağırlıklı olarak) oluşum görüntüsü" vermeye çalışırlar. Böylece toplumdan en üst seviyede destek almak isterler. Bu da, rakip örgütleri saf dışı bırakma taktiği olarak görülmektedir.[436]

Eylemlerin Gerçekleştirilmesinde Toplumsal Destek

İntihar eylemlerine yönelik olarak toplumun desteği, hem örgütlerin bu eylemleri kullanmaya devam etmelerinde hem de bu eylemler için gönüllü bulmalarında büyük önem arz etmektedir. Ancak yabancı işgaline maruz kalan toplumlar, intihar eylemlerine daha fazla eğilimlidir.[437] Örneğin, 1995 yılındaki görüşmelerden ötürü, Hamas, intihar eyleminde bulunmaktan sakınmıştır. Çünkü toplumun bu tür eylemlere destek vermeyeceğini düşünmüştür. Bu da, örgütün popülaritesini zedeleyecekti. Zaten 1993 Oslo Antlaşmasından itibaren, terör eylemlerine verilen toplumsal destek, yüzde 20'lerin altına düşmüştü. Fakat görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine, bu destek, 2002 yılında yüzde 70lere (80lere) çıkmıştır.[438] Aynı dönemde Filistinli gençler, gönüllü olarak bu eylemlere iştirak etmiştir. O

---

435 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

436 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99; Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 56-57; Mark Harrison, *The Logic of Suicide Terrorism*, s. 13.

437 Cindy D. Ness, "In the Name of the Cause: Women's Work in Secular and Religious Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism,* Cilt 28, Sayı 5, 2005, s. 353-373.

438 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 20; Anne Speckhard, *De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism*, s. 251-277.

dönemde Filistin halkı da, "şehitlik" eylemlerini "kutsamıştır". [439] Toplumdaki şehitlik kültürü, gençleri ve hatta çocukları, intihar eylemlerinde bulunmaya teşvik etmiştir ve halen daha etmektedir. Örneğin, Jessica Stern, Gazze'de çocukların, sokakta "şüheda" ismiyle bir oyun oynadıklarını ve intihar eylemcisi için sahte cenaze töreni düzenlediklerini gözlemlemiştir. Müzik grupları, şarkılarında şehitleri övmekte ve gençler için bu kişiler birer kahraman haline getirilmektedir.[440]

Filistin'deki durumun aksine, Çeçenistan'da, toplumun intihar eylemlerine desteği çok azdır. Her ne kadar toplumun geneli savaştan olumsuz yönde etkilense de, Çeçenlerin çoğu, sorunun çözümü konusunda sivil toplumun girişimlerine daha fazla inanmaktadır. Terör eylemlerinden iyi sonuçlar alınacağına inanmayan Çeçenler, terör gruplarını ve intihar eylemcilerini kınamaktadır.[441] Çeçenler arasında yapılan ankette, katılımcıların yüzde 21'i, intihar eylemcileri için acıma hissettiğini; yüzde 23'ünün ise, aynı duyguyu hissetmediğini; yüzde 44'ü, eylemcilerin, örgütler veya Rus gizli servisi tarafından kullanıldığını belirtmekte ve yüzde 12'si, doğrudan bu eylemleri kınamaktadır. Yaklaşık yüzde 60'ı da, eylemlerden zarar gören kişilere karşı acıma duygusu hissettiklerini söylemektedir.[442] Ama toplumsal itiraza rağmen, "karadullar", eylemlerini gerçekleştirmiştir.

Her şeye rağmen, üç nedenden ötürü, intihar eylemlerinin başarısı için toplumun desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Birincisi, toplumsal destek, yeni intihar eylemcilerinin, örgüte katılımını kolaylaştırmaktadır. İkincisi, toplumsal destek, intihar eylemcisinin takip edilmesini, yakalanmasını ve eylemden önce etkisiz hale

---

439 Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 54; Ariel Merari, *Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism*, s. 80-81.

440 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 12.

441 Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*, s. 63-80; Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 236.

442 Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*, s. 63-80.

getirilmesini engellemektedir. Üçüncüsü, terör örgütleri, eylemcilerin şehit olarak toplum tarafından kabul edilmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu da, bireylerin örgüte katılımını teşvik etmektedir.[443]

İntihar Eylemcilerinin Radikalleşme Süreci

Elemanı örgüte kazandırma ve intihar eylemcisini seçme süreci, terör örgütü için aşırı derecede önemlidir. Bu aşamada, muhtemel intihar eylemcisi, dini sadakatini ve bağlılığını, dürüstlüğünü ve örgütün ideolojisine ilişkin kabulünü ispatlamak zorundadır. Ancak bu durumda olan aday, eylem hakkında gizliliği koruyabilmektedir. Örgüt mensupları, muhtemel adayları, cami, okul, üniversite veya hapishane çevrelerinden tespit etmektedir. Ayrıca adayın önceden herhangi bir suça karışmamış (adli sicilinin temiz) olmasına dikkat edilmektedir, çünkü kişinin polis gözetiminde olmaması gerekmektedir. Aynı zamanda adayın, düşük profilli olması, yani ön plana çıkan bir görüntüsünün olmamasına dikkat edilir. Bu özellikte, adayın, eylemi sorumsuz şekilde gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır. Örgüt mensupları, muhtemel adaya, "Allah için hayatının önemi" gibi konularda ideolojik görüşlerini aktarır ve adayın tepkisini ölçer. Tatmin olurlarsa, adayın, doktrinleştirilme ve eğitilme sürecine geçerler.[444] Örgüt mensupları, genellikle kendiliğinden gönüllü olan adayları pek tercih etmemektedir.[445]

Seçildikten sonra, örgütün yetkili kişileri tarafından aday, doktrinleştirilme ve eğitilme sürecine tabi tutulmaktadır. Doktrinleştirilme süreci, adayın, motivasyonunu güçlendirerek, eyleme ilişkin kararlılığının azalmasına engel olmaktadır. Filistinli gruplarda bu süreç, iki temayı içermektedir: Milliyetçi tema (İsrail tarafından Filistinlilerin kurbanlaştırılması, Peygamber döneminde Arapların kahramanlık hikâyeleri, İslam savaşlarında kahramanlık eylemleri

---

443 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

444 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 4-5.

445 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 7-8.

örnekleri) ve Dini tema (fedakârlık eylemi, Allah'ın talebinin olması, cennette şehitlere verilen ödüller vb.).[446]

Bu eğitimin süresi, operasyonun aciliyetine, karmaşıklığına ve giriftliğine bağlı olarak değişmektedir. Ancak aylarca sürebilir. Dini eğitimde, adaylara, düzenli olarak şehitliği yücelten Kuran ayetleri ve hadisler anlatılır[447] ve ahiretteki kazançlarından bahsedilir. Adayın, şehitlik eyleminden sonra yeniden dirileceği cennet ortamı kendisine benimsetilir.[448] Bu adaya, özgürlük savaşçısı veya terörist olduğu gibi kelimeler söylenmez. Bu kişinin, doğrudan ve sadece şehit olacağı anlatılır. Eylem öncesinde kendisine "yaşayan şehit" muamelesi yapılır.[449] Hatta asıl eylem öncesinde, adayın, örgütün emirlerine sadakat gösterip göstermeyeceğine yönelik deneme görevleri verilir. Aday, doktrinleştirilme ve grubun ideolojisi içerisinde toplumsallaştırılma süreçlerini başarıyla tamamladıktan sonra ortadan kaybolur ve gizli bir şekilde intihar eyleminin gerçekleştirilmesine yönelik eğitimler alır.[450]

Hamas ve Filistin İslami Cihad örgütlerinde, intihar eylemleri için hazırlıklar, küçük hücreler içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu hücrelerde, üç ila beş kişi bulunmaktadır. Bu hücrelere, "şehitlik hücreleri" ismi verilmektedir. Erkek ve kadın intihar eylemcileri, "Kara Kaplanlar" ve "Özgürlük Kuşları" gibi adlandırılan özel birimler de

---

446 Ariel Merari, *Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism*, s. 79.

447 İntihar eylemcileri için en ilgi çekici ödül, şehitliktir. Çoğu eylemci için şehitlik, dini bir emrin yerine getirilmesi anlamına gelmektedir. Bakınız: Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 5.

448 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 20.

449 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 21.

450 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 8.

eğitilir. Bu hücrelerdeki eylemciler arasında sıkı kardeşlik bağı oluşturulmaya çalışılır ki, eylemden vazgeçmeleri engellenebilsin.[451]

Eylemden hemen önce, eylemciye, bir video doldurtulur. Videoda, aday, eyleminin amacını belirtir, kendi toplumuna ve Batılı ülkelere mesajını verir.[452] Mesajında, aday, diğerlerinin kendi yolunu takip etmesini ister. Davanın, hayattan daha değerli olduğunu söyler. Ölümden ziyade aşağılanmanın daha kötü bir durum olduğunu anlatır. Düşmanın gelişmiş silahlarından korkmadığını ifade eder.[453] Bu video, örgüt tarafından eylem sonrasında ailesine gösterilir. Burada amaç, propaganda yapmak değildir. Adayın, eylemi gerçekleştirme konusunda geri dönülemez bir yola girmesini sağlamaktır.[454] Bu esnada artık aday, kendisini yaşayan şehit olarak görmektedir.[455]

Eylemin ardından, şehidin, cennette huriler ile evlendiğini gösteren ve efsanevi kahramanlık statüsünü belirten ilanlar, yerel basında yer alır.[456] Caddelere ve okullara, onların isimleri verilir. Anıtlar, onların

---

451 Ariel Merari, *Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism*, s. 80.

452 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 8.

453 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 5.

454 Ariel Merari, *Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism*, s. 80. Bu videoların hazırlanmasında üç amaç bulunmaktadır. Birincisi, eylemcinin statüsünü yükseltmek ve örgüte olan mutlak sadakatini göstermektir. Ikincisi, videolar, gelecekteki muhtemel eylemcileri ikna etmek için kullanılır. Üçüncüsü, video, sosyalleşme ve bütünleşme sürecinin sonlandırılması anlamına gelmektedir. Bakınız: Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 6.

455 Bu videoyu doldurarak, aday artık geri dönülemez bir yola girmiştir. Eyleminden vazgeçerse, hem örgüte ve davaya ihanet etmiş olacaktır, hem de korkunç bir utanç içerisinde yaşamak zorunda kalacaktır. Sayısız defa videoyu izleyerek, eylemi yapma gerekçelerini kendi düşünce dünyasında sık sık hatırlamaktadır. Bakınız: Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 6.

456 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of*

isimlerini sıralar. Bu kişiler adına yüksek düzeyli cenaze törenleri düzenlenir, şehitlik videoları hazırlanır, karikatürler ve duvar yazıları yazılır.[457] Taziye çadırları kurularak, ailesine ayrı bir önem gösterilir. Törenler düzenlenerek, eylemin yüceliği anlatılır.[458]Şehitlik anlayışı sayesinde, aile, yaşadığı kayıp ile baş etme imkânı bulur. Ayrıca aile, öldükleri zaman, şehit(ler)iyle, cennette bir araya geleceğini düşünmeye başlar. Aynı zamanda aileye, nakit para (bin ila 25bin dolar) ödemesi yapılır, kendilerine yeni ev verilir.[459]

İntihar Eylemlerine Yönelik Din Âlimlerinin Görüşleri

Terör örgütlerinin dini liderlerinin söylemlerine baktığımızda, intihar eylemleri, "en son başvurulan çare" olarak görülmekte ve "şehitlik eylemi" olarak nitelendirilmektedir.[460] Hatta bu kişiler, intihar eylemini, "cihadın en yüksek düzeyi" veya "en değerli tekniği" olarak tanımlayarak, dini açıdan meşruiyet kazandırmaktadır.[461] Kadınların da, bu eylemleri gerçekleştirmelerini onaylayan dini âlimler, intihar ile şehitlik arasındaki ayrımı, "kişinin niyetine" dayandırmaktadır. Bu düşünceye göre, kişi,"kendi çıkarları için bu eylemi yapıyorsa, bu intihar eylemidir". Ancak aynı eylem, "Allah rızası için yapılıyorsa, o

---

Analysis, s. 21. Ayrıca bakınız: Ariel Merari, *Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism*, s. 70-86.

457 Daniel Pipes, *The Scourge of Suicide Terrorism*, s. 95-99.

458 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 7.

459 Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 5; Okoro Kingsley, *Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration*, s. 565; Assaf Moghadam, *Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks*, s. 53-54.

460 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 11.

461 Jerrold M. Post, *The socio-cultural underpinnings of terrorist psychology: 'when hatred is bred in the bone'*, s. 63-64; Nicholas W. Bakken, *The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis*, s. 3.

zaman şehitlik eylemidir."[462] Hatta eğitim esnasında, örgütler/devletler, çocuklara bu düşünceyi aşılamaktadır.[463]

Modern dönemde, intihar eylemini meşrulaştıran kişi, Ayetullah Humeyni'dir. İran'da İslam devletini kurduktan sonra, Kuran ayetlerine ve hadislere dayanarak, şehitlik kültürünü oluşturan Humeyni, böylece intihar eylemlerini dinen meşrulaştırdı ve bu eylemlere, "insan dalgası saldırısı" adını verdi. Humeyni, 13 yaşındaki Famideh'in, bir tankı durdurmak için bu tür saldırıda bulunmasını örnek göstererek, kitaplarda, duvarlarda, posterlerde ve pullarda bu eylemi yansıttı, diğer çocukları benzer eylemi gerçekleştirmek için teşvik etti.[464]

1983 yılından önce, intihar eylemlerine yönelik ahlaki çekinceleri bulunan Lübnan Hizbullah'ı lideri Fadlallah, daha sonra bu eylemlere onay veren bir fetva yayınladı. Böylece Lübnan'da intihar eylemleri baş gösterdi.[465] Diğer din âlimlerinin onay vermesiyle de, bu eylemler, Filistin'e de yayıldı.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, el-Kaide lideri Eymen el-Zevahiri, intihar ile şehitlik eylemi arasında "niyet farkının" bulunduğunu söyleyerek, her iki kavramı birbirine çok yaklaştırdı. Depresyon ya da umutsuzluk gibi nedenlerden dolayı yapılan eylem, intihar; İslam'a hizmet etmek veya Allah'ın rızasını kazanmak için yapılan eylem ise, şehitlik olarak nitelendirildi. Böylece intihar eylemleri, küresel boyut kazandı.[466] Önceleri Suudi İslam âlimleri, intihar eylemlerini, şehitlik eylemi olarak meşrulaştırmayı ret ettiler. Ancak Ağustos 2001 yılında,

---

462 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 10; Jerrold M. Post, *The socio-cultural underpinnings of terrorist psychology: 'when hatred is bred in the bone'*, s. 63.

463 Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 228.

464 A. J. Caschetta, *Does Islam Have a Role in Suicide Bombings?*, s. 2.

465 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 22.

466 A. J. Caschetta, *Does Islam Have a Role in Suicide Bombings?*, s. 3-4; Randy Borum, *Psychology of Terrorism*, s. 33-34.

Suudi Arabistan Yüksek İslam Konseyi, fetva yayınlayarak, Filistinli kadınların da intihar bombacısı olmasını onayladı.[467]

İntihar eylemlerine ilişkin fetva veren bazı din âlimlerinin görüşleri şunlardır:

Muhammed Zuhayli (Şam Üniversitesi Şeriat Fakültesi):

> Harb ilan edilirse, düşman İslam beldelerine saldırırsa ve silahbaşı çağrısı yapılırsa cihad vacip olur.
>
> Yahudilere karşı can ve mal ile tüm cihad çeşitlerini, eski ve yeni bütün savaş eylemlerini kullanmak meşrudur. Ferdi bile olsa onlarla savaşmak, intihar etme değildir. Bilakis hedef; düşmana zarar verme ve kalplerine korku, endişe ve panik salma olduğu müddetçe onlarla savaşmak Allah yolunda şehit olma kapılarındandır.[468]

Ramazan el-Buti (Şam Üniversitesi Şeriat Fakültesi):

> İstişhadi eylemi gerçekleştiren kişinin kasdı ölmek değil de, düşmana zarar vermek olduğu zaman bu eylemler yüzde yüz meşrudur. Eğer kasdı sırf ölmek içinse o zaman intihar etmiş sayılır ve şehid sayılmaz.[469]

Yusuf Karadavi (Dünya Müslüman Âlimler Birliği Başkanı):

> Bu eylemler, Allah yolunda cihad çeşitlerinin en büyüklerinden sayılır.
>
> İstişhadi eylemler, kahramanca yapılan şehadet operasyonlarıdır... İntihar eden kişi, kendi nefsi için kendini öldürür. İstişhadi eylem yapan kişi ise dini ve ümmeti için kendini öldürür. İntihar eden kişi, kendi nefsinden ve Allah'ın rahmetinden umutsuzdur. Mücahid kişi ise tamamen Allah'ın rahmetini umandır... Mücahid kişi ise müstekbir ceberutlara karşı koymak için bu yeni silah ile Allah düşmanlarıyla savaşır.

---

467 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 12.

468 Nevvaf Tekruri, *İslam Fıkhına göre İstişhad*, (ter.) Hasan Kutulman, İstanbul: Dua Yayıncılık, Ağustos 2007, s. 79-80.

469 Nevvaf Tekruri, *İslam Fıkhına göre İstişhad*, s. 81.

O kahramanların eylemleri, kendi eliyle kendini tehlikeye atmak değildir. Cihadda övülen ve meşru olan, herkesin yapamayacağı tehlikeli eylemlerdir. Bu eylemlerde düşmana zarar verme, onlardan bazılarını öldürme, geriye kalanların kalplerine korku salma ve Müslümanları cesaretlendirme kasd edilir.[470]

Ezher Şeyhi Muhammed Seyyid Tantavi:

Zulüm, infilahı doğurur. Zulüm dayanılmaz hale geldiğinde insan kendini kurban eder.

Toprak işgal edildiğinde ve zulüm arttığında öfke yayılır, canını korumak için kendini patlatmalar ortaya çıkar. Bu çeşit eylemler, din, ümmet ve vatanın savunması için yapılırsa o zaman baş göz üstüne.

Bu halete "onlar teröristtir" diyen kimse Allah yolundaki cihada karşı çıkıyor demektir. Orada düşmanlık devam ettiği müddetçe bizim de misliyle karşılık vermemiz gerekiyor.

Bu şartlarda, kendini patlatan kimse, intihar etmiş değildir. Bilakis o, Allah yolunda kanını ve canını veren şehittir.[471]

Filistinli dini uzmanlarda, intihar eylemlerini meşru görmektedir. Bu âlimlere göre, öncelikle bu eylemler, düşmanı ortadan kaldırmakta, düşmanın kalbine korku salmakta, düşmanı provoke etmekte ve Filistin'den ayrılmayı düşünmeye sevk etmektedir. İkincisi, bu eylemler, Filistin toprağına daha fazla Yahudi yerleşimcilerin gelmesini engellemesi beklenmektedir ve İsrail hükümeti, bu eylemlerden ötürü ekonomik/mali kayıplar ile meşgul olmaktadır.[472]

---

470 Nevvaf Tekruri, *İslam Fıkhına göre İstişhad*, s. 84-86; Hisham H. Ahmed, "Palestinian Resistance and 'Suicide Bombing': Causes and Consequences", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 91.

471 Nevvaf Tekruri, *İslam Fıkhına göre İstişhad*, s. 97-98.

472 Hisham H. Ahmed, *Palestinian Resistance and 'Suicide Bombing': Causes and Consequences*, s. 94-95.

Süleymaniye Vakfı Başkanı Abdülaziz Bayındır ise, şehitlik eylemlerini, İslami olarak kabul etmemektedir. "İntiharla düşmana karşılık verilemeyeceğini" belirten Bayındır, Kuranın "buna izin vermediğini" söylemektedir.[473]

[473] Bakınız: http://www.ilahiyathaber.com/haber.php?haber_id=1005.

Radikal Örgütlerin Sanal Âlemden Faydalanma Nedenleri

Radikal örgütlerin en önemli aracı haline gelen[474] internet, küresel terörizmin yeni bir boyutu olarak ortaya çıkmaktadır.[475] İnternet ortamındaki terörist ağlar, radikal örgüte, yeni bir (sanal) örgütsel yapı sunmaktadır. Bu ağlarda, hiyerarşik bir yapı mevcut değildir. Bu ağlar, belli bir coğrafi bölgeye odaklanmamaktadır. Bu ağların liderleri veya diğer bir ifadeyle kimler tarafından yönlendirildiği bilinmemektedir.[476] Bir araştırmaya göre, 5binin üzerinde "cihadçı siteler" bulunmaktadır.[477] Üç tane popüler silahlı Selefi forumun (Muslim.net - 693bin; Sahab.net - 249bin; Tafdeed.co.uk - 125bin) toplam takipçisi, 1 milyon kişi civarındadır.[478] Batılı ülkeler, bu duruma "siber terör"; radikal örgütler de, "siber cihad" adını vermektedirler.

İnternet, örgütün mesajlarını, fetvalarını, saldırılara yönelik görüşlerini, Amerikan kamuoyuna yönelik uyarılarını, gelecekteki katılımcıların eğitimini, savaşçılara yönelik talimatları, örgüt sempatizanlarının dava etrafında birleştirilmesini ve haberlerin,

---

474 Jacob Sheikh, ""I Just Said It. The State.": Examining the Motivations for Danish Foreign Fighting in Syria", *Perspectives on Terrorism*, Cilt 10, Sayı 6, Aralık 2016, s. 59-66.

475 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 12; John Horgan, "The Social and Psychological Characteristics of Terrorism and Terrorists", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 44.

476 Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, s. 82.

477 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 19.

478 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 387.

bilginin, makalelerin dünya kamuoyuna yayılmasını sağlamak gibi konularda, terör örgütlerine sınırsız ve kolay imkânlar sunmaktadır.[479]

Sempatizanlarına internet üzerinden askeri eğitim veren örgüt, bu kişilere, bulundukları ülkelerde bir hücreyi nasıl organize edebileceklerini ve saldırıları nasıl gerçekleştirebileceklerini anlatmaktadır. Bu eğitim sırasında, örgüt elemanları, silah yapımını öğrenmektedir.[480] Örgütün Batı'ya yönelik psikolojik savaşında da yardımcı olmaktadır.[481] Gerçekleştirdikleri terör eylemlerini videolar aracılığıyla dünyaya yayan örgüt, böylece şiddet imajını paylaşmakta,

---

[479] Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 19; Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 38; Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, "Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda", *Terrorism and Political Violence*, Sayı 18, 2006, s. 405; Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 15; Anne Speckhard, *De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism*, s. 251-277; Albert Jongman, "Chapter 10 – Radicalisation and Deradicalistion: Dutch Experiences", Anne Speckhard (der.), *Psychosocial, Organizational and Cultural Aspects of Terrorism*, Final Report of the NATO Human Factors and Medicine Research Task Group 140, RTO Technical Report TR-HFM-140, AC/323 (HFM-140)TP/395, s. 10-13.

[480] Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 38; Karla J. Cunningham, "Countering Female Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 30, Sayı 2, 2007, s. 117; *A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century*, US Army TRADOC TRADOC G2 Handbook No. 1, US Army Training and Doctrine Command TRADOC G2, TRADOC Intelligence Support Activity – Threats, Fort Leavenworth, Kansas, https://fas.org/irp/threat/ terrorism/guide.pdf, 15 Ağustos 2007, s. 9.

[481] Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 38.

acımasızlığını göstermekte ve düşmanları üzerine korku yaymaktadır.[482]

Örgüt, internet sayesinde, sempatizanları ve mensupları arasında karşılıklı etkileşimi sağlamakta ve birbirlerine birçok alanda tavsiye de bulunmalarına olanak sunmaktadır. Böylece bu kişiler arasında, sosyalleşme imkânı sağlamakta, kardeşlik bağını güçlendirmekte ve onların gerçekliğini inşa etmektedir.[483]

Bir yandan yeni elemanlar kazanmak için internet ortamında kendi ideolojisini, hedeflerini ve stratejilerini yayan örgüt, bu sayede sempatizanları/ilgi duyanları radikalleştirmektedir.[484] Diğer yandan çoğu Avrupalı Müslümanlar, internet üzerinden mevcut sorunlara daha duyarlı hale gelmektedir. Bu nedenle örgütün sitelerine girerek, örgütün mesajlarını, ideolojisini öğrenmekte, internet ortamındaki tartışma platformlarında diğer sempatizanlar ile görüşmekte, tartışmakta ve ortak bir kimlik inşa etmektedir. Kısacası kendi kendilerine radikalleşebilmektedir. Fakat çatışma bölgelerine

---

482 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 399, 407; Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, *Talking to Terrorists*, s. 126-156; Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 12.

483 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 405-406; Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 39; Rik Coolsaet (der.), *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge: European and American Experiences*, s. 17; Jacob Sheikh, *"I Just Said It. The State.": Examining the Motivations for Danish Foreign Fighting in Syria*, s. 59-66.

484 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 39; Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 9; Jacob Sheikh, *"I Just Said It. The State.": Examining the Motivations for Danish Foreign Fighting in Syria*, s. 59-66; Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 386.

katılmaları için doğrudan teröristler ile görüşmeleri gerekmektedir.[485] İnternet ortamında kendi imajını inşa etmeye ve sürdürmeye çalışarak, kendi itibarını koruyan örgüt, ideolojik mesajlarını sürdürme ve pekiştirme konusunda internetten faydalanmaktadır.[486]

Örgütün sempatizanları da, internet üzerinden mesajlaşarak, diğer ülkeler ve medya kuruluşları ile medya üzerinden mücadele etmektedir.[487]

Kendi mensupları için geçerli bir özel mesajlaşma sistemi kullanan örgüt, saldırı talimatlarını bu sayede vermekte ve örgüt üyelerinin birbirlerinden tavsiye almalarına imkân tanımaktadır.[488] İnternet üzerinden mali yardım alan ve yasadışı ticaret yapan örgüt, istihbarat toplama ve yayma amacıyla da internetten faydalanmaktadır.[489]

Radikal Örgütlerin İnternetten Faydalanma Dönemleri

Radikal örgütler, 1990lardan itibaren, yoğun bir şekilde internet ortamından kendi "davaları" için faydalanmaktadır.[490] Radikal

---

485 Arie W. Kruglanski ve Shira Fishman, *Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis*, s. 19.

486 House of Commons Home Affairs Committee, "Roots of Violent Radicalisation", *19th Report of Session 2010-2012, Vol I: Report, together with formal minutes, oral and written evidence*, 31 Ocak 2012, s. 16; Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 38.

487 Jacob Sheikh, *"I Just Said It. The State.": Examining the Motivations for Danish Foreign Fighting in Syria*, s. 59-66.

488 Güneş Murat Tezcür, "Foreign fighters from Turkey", presented at *the Contemporary Turkish Politics Workshop at Rice University's Baker Institute*,14 Ekim 2016, s. 41.

489 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s.397.

490 Emin Salihi ve Yenal Göksu, "DEAŞ'ın Medya Stratejisi", *SETA*, İstanbul, 2018, s. 38. Gabriel Weimann, 1990lı yıllarda internet üzerinden terör ile ilgili 12 olay tespit etmiştir. Ağustos 2005 tarihinde ise, bu sayının, 4,500'e çıktığını belirlemiştir. Bakınız: Manuel R. Torres, Javier

örgütlerin internetten faydalanma süreci, üç farklı döneme ayrılmaktadır:

1) Geleneksel Yöntemler, Kişiselcilik ve Belli Belirsiz Bilgiler (1994 - 11 Eylül 2001)

Bu dönemde, propaganda ile bağlantılı eylemler, diğer örgütlerin kullandığı yöntemleri içeriyordu: Örgütün taleplerini içeren yazılı ve görsel dokümanların çoğaltılması, silahların gösterilmesi, silahlı saldırılardan görüntüler ve örgütün liderlerinin ideolojik söylemleri. Bu dokümanlar ise, genellikle örgüt mensupları için hazırlanıyordu.[491] Bu nedenle, bu yayınlar, örgüt sempatizanlarının dışındakilere pek ulaşmıyordu.

İlk dönemde, el-Kaide, az sayıda propaganda malzemesi üretmiştir. Silahlı İslami grup, Mısır İslami Cihad ve Fas İslami Savaşçı Grubu gibi örgütler, daha aktif bir şekilde bu propaganda yöntemini kullandılar.[492]

Örneğin, 1990larda, el-Ansar isimli dergi basılmıştı. Bu dergi, elden ele dağıtılıyordu ve yayın kalitesi çok düşüktü. Fotokopi bülteni veya herhangi bir montajlama veya editörlük yapılmadan video kasetleri dağıtılıyordu.[493]

El-Kaide lideri Bin Ladin, Arap ve Batılı gazetecilere röportajlar vererek, örgütün mesajını yaymaya gayret ediyordu. Bu sayede TV röportajlarından, mali yardımlar, yeni elemanlar, prestiji artırma ve

---

Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 400.

491 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 410.

492 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 410.

493 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 411.

daha büyük psikolojik etkide bulunma gibi amaçlar için faydalanabileceğini düşünüyordu.[494]

Yine de yavaş yavaş internetin imkânlarından da faydalanmaya başladılar. Özellikle örgütün terör eylemlerini, videolar üzerinden, internette dolaşıma soktular. Böylece popülarite kazanıp, yeni elemanların örgüte katılımını teşvik etmeye çalıştılar.[495]

2) Terörün Kazanımları (11 Eylül 2001 - Bahar 2003)

11 Eylül saldırılarından sonra, el-Kaide ve Usame bin Laden, uluslararası medyanın ilgi odağı haline geldiler. El-Kaide, tüm Müslümanlara ideolojisini aktarma ve düşmanlarını tehdit etme konularında kendi mesajlarını yaymak için mevcut durumdan faydalanmaya çalıştı.[496]

Artan şekilde internet kullanımının ve küresel medyadaki faydalanmanın yanı sıra, el-Kaide, farklı formatlarda kişisel ve el altından propaganda materyallerinin dağıtımını teşvik etti. 2003 yılında, *Cihadın Sesi* ismiyle çevrimiçi magazin yayınlanmaya başlandı.[497]

El-Kaide, bu dönemde, iki propaganda eylemini hareket geçirdi.

a) *Propaganda amacıyla adam kaçırma ve rehineleri öldürme:* Rehinelerin öldürülmesi ve bunların videoya çekilmesi, düşmanı korkutması, kamuoyunun moralini bozmayı ve teröristlerin soğukkanlılığını ve acımasızlığını göstermeyi amaçlıyordu.[498]

---

494 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 412.

495 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 412.

496 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 413.

497 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 414.

498 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 414.

b) *Alneda.com veya Cihadçı internet sitesini yönetme:* El-Kaide, kendisine ait internet sitesine sahip olduğunu ifade etmemiştir. Belli internet sitelerine yarı-resmi statü vermiştir ve bunları, resmi propaganda merkezi olarak kullanmıştır.[499]

Alneda.com, el-Kaide'nin resmi yüzü ve el-Kaide'yi rol model olarak gören her grup için tepki verilen bir sanal alan haline gelmiştir. Bu siteden şu bilgileri edinmek mümkündür: Resmi açıklamalar, cihad hakkında bilgiler ve örgüt hakkında haberler, eylemler için güvenlik tavsiyeleri, video/film arşivleri, fotoğraflar, siber cihad için teknik bilgiler ve konuşma odaları.[500]

3) Propagandanın üretiminde dağılım ve internete öncelik verme (Bahar 2003-2005)

Özellikle Irak'taki savaşla bağlantılı olarak, terör örgütleri, propaganda materyallerini daha bağımsız bir şekilde dağıtmaya başladılar. Bu dönemde el-Kaide'nin ürettiği propaganda materyalleri, metinler, videolar ve ses kayıtlarının karışımından oluşuyordu.[501]

Propaganda materyallerinde, Usame bin Laden'in karizmatik liderlik özelliğinden faydalanılıyordu. Mesajlara ilişkin sorumluluk, bin Laden ile Eymen el-Zevahiri arasında paylaştırılmıştı. 2003 ve 2004 yıllarında yayımlanan bildirilerde, bin Laden, mesajlarında, daha çok el-Kaide'nin büyük stratejisinden bahsediyordu, Batılı insanlara karşı daha yumuşak tonla seslenerek, kendi yönetimlerine destek vermemelerini tavsiye ediyordu. El-Zevahiri ise, daha operasyonel

---

499 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 414.

500 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 417.

501 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 417.

konularda mesajlar veriyor, diğer örgütlerin eylemlerine ve sosyal ve siyasi konulara yönelik görüşlerini ifade ediyordu.[502]

Bu dönemde, Irak'taki gelişmeler, propaganda materyallerinde merkezi yer işgal ediyordu. Çok sayıda materyal üretmelerine rağmen, medyada, sadece saldırılara ilişkin videolar haber değeri taşıyordu.[503]

Propaganda materyallerine doyum ve medyanın dikkatinin azalması üzerine, bu örgütler, ellerindeki tüm materyalleri internet ortamına taşıdılar. Bu da, internete ulaşımı ve internetin kullanımını artırdı.[504]Aynı zamanda, bu örgütler, daha kaliteli teknik imkânlardan faydalanmaya, daha profesyonel video ve ses kayıtlarını yayınlamaya başladılar.[505]

El-Kaide'nin İnternetten Faydalanması

El-Kaide, çok farklı kişilere ulaşabilmek için internetin imkânlarından faydalanmıştır. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, idari görevler, mali yardım, araştırma, eleman kazanma ve saldırılar için lojistik koordinasyonu sağlamak amacıyla cep telefonlarından, metinlerden, anlık mesajlaşmadan, internet sitelerinden, elektronik postadan ve tartışma odalarından yararlanmıştır.[506]

El-Kaide'nin internet kaynaklarına baktığımızda, şunları görmekteyiz:

El-Battar dergisi, paramiliter eğitim konusuna odaklanmıştır. Şehirde terör saldırıları, temel silah eğitimi ve bomba yapımı gibi konular üzerine içerikler sunmaktadır. Ayrıca yazarlar, güvenlik

---

502 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 417.

503 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 417.

504 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 417-418.

505 Manuel R. Torres, Javier Jordan ve Nicola Horsburgh, *Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda*, s. 418.

506 Audrey Kurth Cronin, *How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups*, s. 38.

önlemleri, operasyonel rehber, hücrenin yapısı ve iletişim konularında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Sawt al-Jihad ise, Selefi-cihadçı liderlerin kaleme aldığı Batı-karşıtlığı ve cihadın ideolojik meşruiyeti üzerine makaleler içermektedir. Aynı zamanda, şehitlik ile ilgili hikâyeler, şiirler ve anlatılar gibi konularda içerikler ihtiva etmektedir.[507]

Sawt al-Jihad ve *Mu'askar al-Battar* dergileri, *Majjalat al-Fath, Dhurwat al-Sanam (Irak), Majallay al-Ansar, al-Fursan ve Tora Bora* gibi farklı sayıdaki dergilerin ortaya çıkmasına imkân tanımışlardır. Bu sayede 2000'den önce, çok sayıda internet sitesi faal hale getirilmiştir. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra, el-Kaide'ye yönelik ilginin artması, internet sitelerine yönelik ilgiyi de arttırmıştı. Bu da, yayınların daha kaliteli basılmasına neden olmuştu.[508]

Aynı zamanda, 2003 yılından itibaren, *Hazırlık Ansiklopedisi, Cihad Ansiklopedisi* ve diğer görsel ansiklopediler, internet üzerinden yayımlandı. Ayrıca Cihad üzerine *Süreli Yayınlar* ve *Eserler Ansiklopedisi* de, 2002 - 2003 yıllarında yayımlanmıştır. Ansiklopedi sitesinde, direnişe çağıran Ebu Musab al-Suri'nin yedi sesli dersi ve videosu, Abdullah Azzam'ın eserleri, cihad üzerine yazılmış eserler ve süreli yayınlar, Usame bin Ladin'in açıklamaları, güvenlik önlemleri üzerine dersler, cihada getirilen eleştirilere yönelik cevaplar ve savaş videoları yer almaktadır.[509]

DAEŞ'in İnternet Kullanımı

DAEŞ, el-Kaide gibi, internet ve kitle iletişim araçlarını farklı amaçlar için kullanmıştır. Emin Salihi ve Yenal Göksu, hazırladıkları raporda, DAEŞ'in medya stratejisini derinlemesine incelemişlerdir. Rapor'a göre, DAEŞ, "haftalık bültenleri, farklı dillerde yayımlanan

---

507 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 388.

508 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 388.

509 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 388.

dergileri, haber ajansı, radyosu, video prodüksiyonları ve sosyal medya kanalları ile devasa bir medya kuruluşu" görüntüsü çizmektedir.[510]

Örgütün kurumsal yapısı içerisinde, "Medya Divanı" adıyla bir birim bulunmaktadır. Divan'ın sorumluluğu, "Örgütün medya stratejisi bağlamında propaganda materyallerinin üretilmesi, denetlenmesi ve yayımlanması"dır.[511]

DAEŞ'in medya kuruluşları şunlardır:

a) *El-Hayat Medya*: Örgütün propaganda faaliyetlerini yürütmekte ve eleman kazanmaya yönelik yayınlar yapmaktadır. El-Hayat Medya, beş farklı dergi çıkarmaktadır: *Dabiq* (İngilizce), *Dar al-İslam* (Fransızca), *Al-Manba* (Rusça), *Kostantiniyye* (Türkçe) ve *Rumiyah* (İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Türkçe, Endonezce, Boşnakça, Uygurca, Kürtçe ve Peştunca).[512]

b) *Ajnad Medya*: Neşid adı verilen marşlar yayımlamaktadır. Neşidlerin sözlerinde, genellikle örgüt üyelerinin kahramanlıkları yüceltilmekte ve ölen mensuplara övgüler dizilmektedir.

c) *El-Furkan Medya*: Propaganda videoları hazırlamakta ve örgütün arşiv niteliğindeki eski yıllara ait videolarını yayına sunmaktadır. Liderlerin resmi açıklamalarını da yayımlamaktadır.

d) *El-Amak Haber Ajansı*: Örgütün resmi haber ajansıdır. Çatışma bölgelerinden güncel bilgiler vermektedir.

e) *El-Beyan*: Suriye ve Irak'ta yayın yapan radyosudur. Vilayetlere göre farklı frekansları vardır.

---

510 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 19; Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 15 – 35; Anne Speckhard, "Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism", *Trends Research and Advisory Blog*, Haziran 2015, s. 10.

511 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 20.

512 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 20.

f) *El-Himme Kütüphanesi/Yayınevi*: Davet bilgileri, kitap ve broşürler yayımlamaktadır.[513]

g) *En-Nebe Dergisi*: Arapça yayınlanır. Örgütün faaliyetleri hakkında haftalık rapor vermekte, gerçekleştirilen saldırılar hakkında bilgiler sunmakta ve dini bilgiler içeren makaleleri, haberleri, araştırmaları ve örgüt mensupları ile yapılan mülakatları yayımlamaktadır.[514]

h) *Kostantiniyye Dergisi*: Türkiye'ye yönelik olarak yayımlanan propaganda aracıdır.[515]

i) *Dabiq*: Uluslararası çapta propaganda amacıyla yayımlanmaktadır.[516]

j) *Rumiyah*: Terör eylemlerini teşvik eden bir dergidir.[517]

k) *Propaganda Videoları*: DAEŞ, bir yandan gerçekleştirdiği eylemleri kayıt altına almakta, diğer yandan belirli zamanlarda, video çekmek için de eylem yapmaktadır. Uluslararası kamuoyuna hitap eden videolar, korku ve dehşetin yayılmasında ve terörün mesajının uzak coğrafyalara iletilmesinde önemli rol oynamaktadır.[518] Videolar şu noktaları içermektedir: Örgütün lider kadrosunun yaptığı konuşmalar, örgütün ideolojisini, dünya görüşünü ve dini yorumlayışını aktaran videolar, örgütün kontrolü altındaki bölgelerdeki günlük yaşam, örgütün eylemleri ve infaz videoları.[519]

l) *Türkçe Propaganda*: Türkçe video ve ses kayıtları yayımlayarak, Türk halkına yönelik davet mesajları vermektedir. Himmet Ofisi ise, bir yayınevi gibi çalışarak, kitap, broşür ve animasyon filmleri hazırlamaktadır.

---

513 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 21.

514 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 23-24.

515 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 31-39.

516 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 41-52.

517 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 56-58.

518 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 60.

519 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 61.

Yayınlanan eserler, pdf formatında internet ortamında da dolaşımdadır. Çocuklara yönelik akıllı telefon uygulamaları (dua ve Arapça eğitimi veren Türkçe oyun uygulamaları gibi) da geliştirilmiştir.[520]

m) *Sosyal medya*: DAEŞ, hazırladığı materyali, Youtube, Yandex, Google, Drive, Archive.org ve Dailymotion.com gibi sosyal medya platformlarına yüklemektedir. Buralarda depolanan materyaller, Facebook, Twitter, Telegram, Whatsapp ve Instagram gibi sosyal paylaşım uygulamaları aracılığıyla dolaşıma sokulmaktadır.[521]

İnternetten Verilen Mesajlar

DAEŞ

DAEŞ'in mesajları, hedef kitlesine, ideolojisine ve stratejik hedeflerine göre değişmektedir.

En-Nede dergisinde, örgüt mensuplarına ve sempatizanlarına yönelik mesajlar veriliyordu. Bu bağlamda, dergide şu görüşler ortaya konuluyordu: Öncelikle DAEŞ için kendisinin yönetimi altındaki hilafet topraklarının dışında yaşamını sürdüren herkes (Müslümanlar da dâhil), düşman ve kâfirdir. Çünkü sadece hilafet toprakları, Dar-ul İslam (İslam toprağı) kabul ediliyordu. Bu nedenle hilafet toprakları dışındaki her yer ve herkes ile savaş halinde olunmalıydı. Diğer Müslümanlar da, hilafet topraklarına hicret etmeye ve cihada katılmaya davet ediliyordu. Sivillere yönelik saldırılar, İslami görülüyor ve cihad eylemi olarak tanımlanıyordu. Demokratik seçimlere katılan ve Batılı ülkeler ile işbirliği yapan Müslüman rejimler de, tağut olarak nitelendiriliyordu. Haberlerde, terör eylemleri olumlanıyordu.[522]

Kostanniyye Dergisi ise, doğrudan Türkiye'yi hedef alıyordu ve bu nedenle Türk vatandaşlarına seslenerek, kurulu düzeni bozuk olarak

---

520 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 72-73.

521 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 75.

522 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 26-28.

nitelendiriyor ve İslami rejimi kurmak için cihada katılmalarını istiyordu. Türk vatandaşlarının büyük bir kısmını, "mürted" olarak nitelendiren dergi, demokrasi, meclis, laiklik, ordu, eğitim kurumları, siyasetçiler ve diğer kavramlar/kurumlar dışlanıyordu ve şeytanlaştırılıyordu. Türkiye, "küfür diyarı" olarak nitelendiriliyordu. İdeolojik görüşlerini haberleştiren dergi, sürekli eylem çağrısında bulunuyordu.[523]

Uluslararası propaganda aracı olarak yayımlanan *Dabiq*, Tevhid, menhec, hicret, cihad ve cemaat gibi konulara odaklanıyordu. Siyasi-güncel meseleler üzerine haberler yayınlayan dergi, Batılı kişiler ve kurumlar hakkında bilgiler veriyordu. DAEŞ'in dünyada genel kabul gördüğü vurgulanıyor, cihada katılım çağrısı yapılıyor, el-Kaide gibi örgütleri kendinden ayrıştırıyor ve mücahitlerin "kahramanlıkları" anlatılıyordu.[524]

Rumiyah'ta ise, Batı ülkelerinde yaşayan sempatizanlarına eylem yapma çağrısı yapılıyordu.[525]

DEAŞ, mesajlarında üç noktaya vurgu yapıyordu: Meşruiyet, Seferberlik ve Terörize Etme.

Meşruiyet:

Gücünü pekiştirmek ve diğer insanların kendisine katılmasını sağlamak amacıyla, DAEŞ, iki anlatıyı kullanıyordu: Devlet olma ve gerçek İslam'ı yaşama. Devlet olduğunu göstermek için, DAEŞ, siyah bayrak ve siyah üniforma gibi sembolleri kullanıyordu. Yayınlarında, "devlet erklerini kullanan otorite" olarak kendisini lanse ediyordu ve hilafet topraklarında kendisine bağlılığı göstermeye çalışıyordu. Ucuz sağlık hizmetleri, halka sosyal yardım veya petrol dağıtımı ve Kur'an

---

523 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 31-39.

524 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 41-52; Harith Hasan al-Qarawee, "The Media, Methods and Messages of the Islamic State's Communication Strategy", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık 2015, sayfa 101.

525 Emin Salihi ve Yenal Göksu, *DEAŞ'ın Medya Stratejisi*, s. 56-58.

öğretilen eğitim kurumları, propaganda materyallerinde gösteriliyordu.[526]

Ayrıca DAEŞ, hilafet sınırları içerisinde, Müslümanların, uzun yıllardır kaybettikleri gerçek İslam'ı bulduklarını ve yaşamaya başladıklarını anlatmaya gayret ediyordu. Bu kapsamda, Hilafette, sadece Allah'ın, egemenliğin hâkimi olduğunu ve bu bağlamda Şeriat haricindeki tüm yasaların kaldırıldığını ifade ediyordu.[527]

Seferberlik:

Burada, cihad fikri üzerinde duruluyordu ve Müslümanlar, İslam Devleti için savaşmaya hazır olmaları gerektiği söyleniyordu. Örgütü öven marşlar yayımlanıyordu. Bu esnada, kararlılık ve şehitlik özlemine vurgu yapılıyordu. Böylece daha fazla örgüte eleman kazandırmaya çalışılıyordu. Ayrıca yayınlarında, örgütün muzaffer ve yenilmez olduğu vurgusu yapılıyordu. İslam Devleti'ne katılanların, Müslümanların, kendi haysiyetlerini ve üstünlüklerini yeniden kazanmalarına yardımcı olduğu vurgulanıyordu. Uluslararası koalisyon hava saldırılarına başlayınca, yayınlarında, kurban edilme anlatısı üzerinde durmaya başladılar.[528]

Terörize Etme:

Videolarında ve yayınladığı fotoğraflarda, DAEŞ'in aşırı şiddet unsuru kullanmasına yer veriliyordu ve böylece düşmanın psikolojik olarak endişeye sevk edilmesi amaçlanıyordu. Bu eylemleri de, Hadisler üzerinden meşrulaştırmaya çalışıyordu.[529]

---

[526] Harith Hasan al-Qarawee, *The Media, Methods and Messages of the Islamic State's Communication Strategy*, s. 100-111.

[527] Harith Hasan al-Qarawee, *The Media, Methods and Messages of the Islamic State's Communication Strategy*, s. 101-102; Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 7-8.

[528] Harith Hasan al-Qarawee, *The Media, Methods and Messages of the Islamic State's Communication Strategy*, s. 102-104.

[529] Harith Hasan al-Qarawee, *The Media, Methods and Messages of the Islamic State's Communication Strategy*, s. 104.

El-Kaide

DAEŞ'in aksine, el-Kaide, öncelikli olarak Hilafet kurma hedefi gütmediği için, mesajlarında daha çok "uzak düşman" olarak nitelediği ABD'yi ve diğer Batılı ülkeleri hedef almaktadır. Dünya genelinde Müslümanların cihada katılmasını isteyen el-Kaide, insanların, bulundukları ülkede eylem yapmaları için yayınlarında bilgiler sunmaktadır. Bu sayede Batı kamuoyuna, kendi ülkelerinin politikalarından ötürü güven içerisinde olmadıklarını anlatmaya çalışmaktadır.[530]

Gerçekleştirilen terör eylemlerini de, Batı ülkelerinin saldırgan politikalarının doğal bir sonucu olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, Boston Maratonundaki bombalama eylemini, dünya genelinde, öldürülen, yaralanan, işkence edilen veya tutuklanan milyonlarca Müslümanın durumunun doğrudan sonucu olduğu belirtilmiştir.[531]

Cihadın farz olduğu ve bireysel olarak her Müslümanın sorumluluğunun bulunduğu vurgulanmakta ve İslam, tüm dünyaya hâkim olana kadar, bu mücadelenin süreceği ifade edilmektedir. El-Kaide'ye destek vermeyen Müslümanlar ise, İslam'ı korumak yerine, kendi çıkarlarını düşünen kişiler olarak nitelendirilmektedir. El-Kaide, Müslüman olmayanlar ile uzlaşmanın mümkün olmadığını düşünmektedir.[532]

---

530 Celine Marie I. Novenario, "Differentiating Al Qaeda and the Islamic State Through Strategies Publicized in Jihadist Magazines", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 39, Sayı 11, 2016, s. 955, 959.

531 Celine Marie I. Novenario, *Differentiating Al Qaeda and the Islamic State Through Strategies Publicized in Jihadist Magazines*, s. 959.

532 Celine Marie I. Novenario, *Differentiating Al Qaeda and the Islamic State Through Strategies Publicized in Jihadist Magazines*, s. 961; Haroro J. Ingram, "An Analysis of Inspire and Dabiq: Lessons from AQAP and Islamic State's Propaganda War", *Studies in Conflicts and Terrorism,* Cilt 40, Sayı 5, 2017, s. 357-375.

Haberlerdeki/Yayınlardaki Anlatılar/Öyküler

DAEŞ'in yayınlarını inceleyen Halverson, 11 temel anlatının/öykünün kullanıldığını tespit etmiştir.

1. Allah'ın iradesini uygulamayı ret eden Mısırlı Firavun (Kibirli Tiran),
2. Cahiliye (Allah'ın iradesini ret eden, adaletsiz ve ahlaksız toplum veya devlet),
3. Bedir Savaşı (Az sayıda, yeterli teçhizatı olmayan Müslüman ordunun, daha büyük, teçhizat açısından daha üstün bir orduyu yendiği savaş),
4. İkiyüzlüler (Görüntüde Müslüman olduğunu söylüyor, ama gizlice İslam devletini yıkmaya çalışıyor.),
5. Hayber Savaşı (Peygamberimiz dönemindeki İslam devletiyle imzaladığı antlaşmayı ihlal eden Müslüman olmayan azınlık hakkında),
6. Kerbela Savaşı (Yolsuzlaşmış rejimin kötülüğünü ve bu rejim altında yaşamak yerine ölmeyi tercih etmenin şeref olmasını yansıtıyor),
7. Mehdi (Ahirete yakın zamanda ortaya çıkacak ve İslam'ı yeniden dünyada hâkim hale getirecek lider),
8. Haçlılar (Müslüman topraklarını işgal eden kâfir işgalciler. Bunlar mutlaka yenilgiye uğratılmalı/püskürtülmelidir.),
9. 1924 tarihinde Halifeliğin kaldırılması,
10. Nakba veya İsrail devletinin kurulduğu gün (ki bu gün, Filistinliler ve Müslüman Dünya için bir felakettir. İsrail devleti ortadan kaldırılmalıdır).
11. Cennetteki 72 Huri.[533]

Bu anlatıların bir kısmının detaylarına bakınca, özellikle *Haçlılar anlatısı*, Irak, Suriye, Afganistan ve diğer İslam ülkelerindeki Batılı ülkelerin askerlerinin varlığını vurgulamak için kullanılmaktadır.

[533] Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 6.

El-Kaide de, benzer anlatıyı kullanmaktadır. Batılı işgalcilere karşı direnilmesi gerektiğini vurgulayan DAEŞ ve el-Kaide, aslında İslam dünyasının işgal altında olduğunu belirtmektedir. Batılı güçler, Müslüman ülkelerde, İslami değerleri ortadan kaldırmak ve yerine Batılı fikirleri, değerleri ve kurumları inşa etmek istemektedir.[534]

Ayrıca *Haçlılar anlatısı* ile DAEŞ, mücadeleyi, İslam ve Batılılar veya gerçek İslami değerler/düzen ile diğerleri arasında göstermektedir. Batılılar ile yürütülen mücadeleyi destekleyen Müslüman ülkeleri de, işbirlikçi veya ikiyüzlü rejimler olarak nitelendirmektedir.[535]

Cahiliye anlatısında, Seyyid Kutup'un ürettiği kavram kullanılmaktadır. Seyyid Kutup'un ifade ettiği gibi, cahiliye rejimlerinin yıkılması, yerine İslam devletinin kurulması zorunluluğundan bahsedilmekte ve Şeriat dışında veya Şeri hükümler ile birlikte dünyevi kanunları uygulayan tüm rejimlere cihad ilan edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. DAEŞ'te, zaten bu görevi ifa etmek için yoğun çaba sarf etmektedir.[536]

Ortadoğu'da çatışmaların, yıkımın sebebi olarak, Batılıları gösteren DAEŞ, Sykes-Picot Antlaşmasının yürürlükten kaldırılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

İkiyüzlülük Anlatısını ise, kendisine karşı çıkan ve/veya destek vermeyen İslam ülkeleri için kullanmaktadır. Onları, Batılı ülkelerin işbirlikçisi olarak nitelendirerek, düşman statüsüne koymaktadır.[537]

---

534 Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 9.

535 Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 10.

536 Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 10.

537 Samantha Mahood ve Halim Rane, *Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda*, s. 11.

KADIN'IN TERÖR ÖRGÜTLERİNDEKİ ROLLERİ

Tarihsel Açıdan Kadınların Terör Örgütlerine Katılımı

Geleneksel olarak kadınlar, toplum tarafından şiddetin mağdurları olarak algılanmaktadır. Ancak gerçekte kadınlar, terör eylemlerinde ve siyasi şiddette aktif rol oynamaktadırlar.[538]

Terör örgütlerine, kadınlar, 1965lerden itibaren katılmışlardır. Hatta kadınlar, artan bir oranda terör eylemlerine fiilen iştirak etmişlerdir. Özellikle terörist gruplar, mütevazılığı, cinselliği, ağır yükler taşıyabilmesi ve kolayca seyahat edebilmesi gibi[539] sebeplerden ötürü, kadınların katılımına izin vermişlerdir.

Kadınların iştirak ettiği örgütsel bazlı saldırılar ise oldukça yıkıcı saldırılardır.[540] Özellikle 1965 - 1986 döneminde, kadınlar, daha geri planda rol alırken; 1986'dan itibaren daha yıkıcı saldırılarda görevler üstlenmişlerdir. Başlangıçta dini-söyleme dayalı terör örgütleri, kadınların katılımına itiraz etmişlerdir. Çünkü İslami gelenek, kadını, kamusal ve siyasal alandan dışlamaktadır. O nedenle kadının asli görevinin, radikal örgütlerden ziyade, ailede olduğu kabul edilmektedir. Fakat laik Filistinli gruplar ise, kadınların, özellikle intihar eylemlerine katılımını onaylamıştır. Bu sayede, kadınlarında

---

538 Devogah Margolin, "A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?", *Studies in Conflict and Terrorism*, 2016, Cilt 39, Sayı 10, s. 913.

539 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 7.

540 O dönemde, örgütsel bazlı gerçekleştirilen saldırıların oranı, yüzde 40,2; bireysel girişimler ile gerçekleştirilen saldırıların oranı ise, yüzde 56 idi. 1986 yılından itibaren, 97 saldırının sadece 29'una kadınlar iştirak etmişti. 29 saldırının 21'i de, yüksek yıkıcı saldırılar idi. Diğer bir ifadeyle kadınlar saldırıların yüzde 70'ine iştirak etmişti. Detaylı bilgi için bakınız: Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*,s. 920-922.

davaya sahip çıktıklarını göstermek istemişlerdir.[541] Laik Filistinli grupları takip eden dini-söyleme dayalı terör örgütleri, 1988'den itibaren, kadınların, kendi bünyelerinde aktif görev üstlenmesine olanak tanımışlardır.[542] Yine de sosyal yapı, kadınların katılımına izin vermediği durumlarda, kadınları bünyelerine dâhil etmekten kaçınmışlardır.[543]

Terör örgütleri, zamanla kadın teröristlerin, erkek teröristlere nazaran daha etkili ve daha öldürücü eylemler ortaya koyduğunu anlamışlardır.[544] O nedenle zamanla kadınların terör örgütlerinde sayısal oranı ve üstlendikleri görevler artmıştır. Başlangıçta kadınların terör örgütlerindeki oranı, yüzde 20'nin altında idi.[545] Günümüzde yüzde 20'ların üzerine çıkmıştır.[546] Özellikle kadın intihar eylemcileri, bireysel ve/veya takım halinde saldırılardan daha fazla yıkıma sebep olmuştur.[547]

Pape'nin incelemesine göre, kadın teröristlerin yaş ortalamaları, erkeklerden fazladır. 48 kadın intihar eylemcisini inceleyen Pape, kadınların yüzde 50'den fazlasının, 24 veya daha yaşlı olduğunu tespit

---

541 Karla J. Cunningham, "Countering Female Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 30, Sayı 2, 2007, s. 120-121; Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 915; Lindsey A. O'Rourke, "What's Special About Female Suicide Terrorism?", *Security Studies*. Sayı 18, 2009, s. 695, 705.

542 Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 913.

543 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 6.

544 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 686-688.

545 Leornard Weinberg ve William Lee Eubank, *Italian Women Terrorists*, s. 243.

546 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 3.

547 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 689.

etmiştir. Erkeklerin yüzde 60'dan fazlası ise, 19 ila 23 yaş arasındadır.[548]

Kadınların Terör Örgütlerine Katılma Nedenleri

Kadınlar, terör örgütlerine çeşitli sebeplerden ötürü katılmaktadır. Her ne kadar kadınlar, erkekler gibi, benzer siyasi ve ekonomik nedenlerden ötürü terör örgütlerine iştirak etseler de, erkeklerden farklı olarak, kendi cinsiyetlerinden ötürü farklı sebeplere de sahiptir. Bazı araştırmacılar, kadınlar ile erkeklerin, benzer radikalleşme süreçlerinden geçtiğini belirtmektedir. Başka araştırmacılar ise, kadınların radikalleşme süreçlerinin, erkeklere nazaran farklılıklar gösterdiğini söylemektedir.[549]

Kadınların terör örgütüne katılım nedenlerini, üç farklı gruba ayırabiliriz: 1) çevresel, 2) örgütsel ve 3) kişisel.

Çevresel Nedenler:

Çevresel nedenler arasında, öncelikle toplumda yaşanan sosyal sıkıntılar, siyasi sorunlar, toplumsal/bölgesel/uluslararası baskılar, yaşanılan ortamda görülen çatışmalar/şiddet, çatışma bölgesinde yer değiştirmeler/iç göçler, ayrımcılığa uğrama, marjinalleştirilme, işgal altında yaşamama isteği, aşağılanmış şekilde yaşamak istememe, çatışma bölgelerinde gözlemlenen insanlık dışı durumlar, diğer devletlerin politikalarına karşı duyulan nefret veya Müslümanların yaşadıklarından ötürü duyulan öfke gibi nedenler, insanlara, toplumsal gelişmelere karşı duyarlılık kazandırmakta, siyasi gösterilere katılmayı

---

548 Mohsina Sakharkar, *Chapter 1: What is Terrorism? Terrorism: Origin of the Word*, s. 23.

549 Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 914-915.

teşvik etmekte ve zamanla siyasal şiddete iştirak etmelerine olanak tanımaktadır.[550]

Diğer taraftan, kadınların/bireylerin, belli sosyal ağlara dâhil olmaları, radikalleşme süreçlerini başlatabilir. Özellikle toplum genelinde, yaşananlar karşısında, terör örgütlerinin eylemlerine destek veriliyorsa, bu sosyal kültür, bireylerin terör örgütüne meyil etmelerine yardımcı olmaktadır.[551] Aynı zamanda, aile mensuplarının, arkadaşların ve/veya tanıdıkların, terör örgütleriyle bağlantılı olmaları da, kişilerin örgüte dâhil olmalarına imkân sunmaktadır.[552]

Örgütsel Nedenler:

Örgütsel nedenlerin en başında, örgütün ideolojisi gelmektedir.[553] Örgütün ideolojisi, kadın teröriste, olayları yorumlama kabiliyeti kazandırır ve ne yapması gerektiğini söyler. Örgütün ideolojisini benimsemeye başlayan teröristte ise, zamanla grup kimliği, grup dayanışması ve örgütün hedeflerine bağlılık gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu bağlılıkta, örgüte aktif katılımı teşvik etmektedir.[554]

Diğer taraftan, örgütün benimsediği ve toplumunda onayladığı dini ve milliyetçi fanatizm de, kadının örgüte katılımını sağlayabilmektedir. Bu dini ve/veya milliyetçi fanatizmden etkilenen kadın/kişi, örgütün ideolojisini de kolayca benimseyebilmektedir.[555]

---

550 Karla J. Cunningham, *Cross-Regional Trends in Female Terrorism*, *Studies in Conflict and Terrorism*, s. 172; Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, s. 13.

551 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 706-707.

552 Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, s. 14-15.

553 Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 914; Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 684.

554 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 704-706.

555 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 701.

Kişisel Nedenler:

Kadın teröristlerin, örgüte katılımına ilişkin kişisel nedenlerin başında, aile ferdini kaybetmek gelmektedir.[556] Bu kayıptan dolayı, belli bir travma yaşayan kadın terörist, intikam alma hissiyle hareket etmektedir. Bu travmatik durumu, örgüt, iki amaç için kullanmaktadır. Birincisi, kadınların örgüte katılımlarını sağlamak amacıyla bir neden olarak ifade etmektedir. İkincisi, kadınları kurbanlaştırmakta ve bu durumda intikamını alması ve topluma olan bağlılığını göstermesi için intihar eyleminde bulunmasını teşvik etmektedir.[557] Bu örgütler, ayrıca intihar eylemi yapması halinde, "cennette kocasıyla yeniden bir araya geleceğini ve 72 huriye de 'hanımlık' (yöneticilik) yapacağını" söylemektedir.[558] Aynı şekilde bazı kadın teröristler, hapishanede işkence görenlere karşı duyulan üzüntü, insanların yaralanması ve/veya öldürülmesi gibi nedenlerden ötürü, belli bir travma yaşamaktadır ve bu travma sonucunda örgüte katılma kararı alabilmektedir.[559]

Kadınlara özgü nedenlere baktığımızda, özellikle tecavüze uğrama, çocuk sahibi olamama/kısırlık, cinsel şiddete maruz kalma, bekârlık ve boşanma hali gibi nedenler karşımıza çıkmaktadır.[560] Özellikle dini değerlere bağlılık gösteren toplumlarda, kadının temel görevi, bir aileye sahip olmak, eşine hizmet etmek ve çocuk yetiştirmektir. Ancak çocuk sahibi olamama, bekârlık ve dulluk gibi

---

556 Örneğin, kadın intihar eylemcilerinin yaklaşık üçte ikisi, bir yakınını kaybetmiştir. Erkeklerde ise bu oran, sadece yüzde 2.8 idi. Çeçenistan'da ise kadın eylemcilerin oranı yüzde 88 idi. Detaylı bilgi için bakınız: Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 710-711.

557 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 710-711; Karla J. Cunningham, *Cross-Regional Trends in Female Terrorism*, s. 184-185.

558 Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 919-920.

559 Jitka Maleckova, "Impoverished terrorists: stereotype or reality?", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 38.

560 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*,s. 707-709.

sebepler, yukarıdaki ilkeden ötürü sosyal bir leke ve utanç olarak görülmektedir. Çünkü kadın, asli görevini yerine getirememektedir ve bu durum toplumda kadının itibarını/şerefini tehdit etmektedir. Kadın için artık toplumda "yüzünün akıyla" yaşamanı sürdürmesi mümkün değildir.[561]

Kadına yönelik cinsel şiddet ve tecavüz konularında, karşımıza bekâret ve iffet/namus gibi önemli toplumsal kavramlar çıkmaktadır. Cinsel şiddete ve tecavüze uğrayan kadın, travmatik bir olay yaşamıştır, ama asıl önemli olan nokta, kadının sosyal açıdan şerefinin/haysiyetinin lekelenmesidir. Artık kadının, kendi asli görevlerini yerine getirmesi mümkün değildir.[562] Her iki durumda da, terör örgütüne katılım, kadın açısından en makul seçenek olarak görülmektedir.

Bazı kadınlar ise, cinsiyetçi eşitliği gösterebilmek amacıyla terör örgütlerine katılmaktadır. Böylece kadın terörist, bu işin sorumluluğunu paylaştığını ve topluma karşı sorumluluklarını bu şekilde de yerine getirebileceğini göstermek istemektedir.[563]

Kişisel nedenler arasında şunları da sıralayabiliriz: Macera yaşama, kişisel açıdan önemli bir yerde olma isteği, bir yaşama amacı kazanma, yaşanan hayal kırıklıkları, kahraman olma isteği, kasvetli/mutsuz evden kaçma ve bir yere aidiyet hissetme.[564]

Her ne kadar yapılan araştırmalar, teröristlerin psikolojik rahatsızlıklarının olmadığını gösterse de, yine de bazı teröristlerin,

---

561 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 711-712.

562 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 8; Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 712-714.

563 Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 916; Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 682-283.

564 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 4, 8.

depresyon, intihar eğilimi ve toplumdan uzaklaşma gibi belli psikolojik rahatsızlıkları da bulunmaktadır.[565]

Kadınların Terör Örgütlerindeki Rolleri

Önceden de ifade edildiği üzere, başlangıçta kadınların terör örgütlerine katılımına karşı çıkılmıştır. Çünkü kadınlar, erkeklere göre hem psikolojik hem de fiziksel açıdan yetersiz görülüyordu. Hatta kadınların çok konuştuğu ve bu nedenle eylemi tehlikeye atabildiği bile ifade ediliyordu.[566] Ancak zamanla, erkeklerin yanı sıra, kadınlara ihtiyaç duyulması ve özellikle seküler örgütlerin, "davaya kadınlar da sahip çıkıyor" diyebilmek adına kadınları çok az sayıda olsa da dâhil etmesi üzerine, kadınlar, terör örgütlerine katılmaya başladılar.

Ayrıca kadınların, erkeklere nazaran avantajları da görüldü. İntihar eylemlerini kolayca gerçekleştirebiliyordu. Böylece sürpriz saldırılar yapabiliyordu. Çünkü üzerleri yeteri şekilde aran(a)mıyordu, kadın mağdur olarak görülüyordu, kolayca karşı taraftan güven alabiliyordu. Kadının terör örgütlerinde fazlasıyla görünmeleri, daha fazla kadının örgüte katılımını teşvik etti.[567] Zamanla kadın, örgütte şu görevleri yapar hale geldi: Hava korsanlığı, eğitmen, güvenlik elemanı/savaşçı, şeriat uygulayıcısı, casus, suikastçı, bomba yapımcısı, eleman kazanan, sabotajcı, eş, mesaj, silah ve/veya para taşıyan, bağışçı, propagandacı, çevirmen, internet uzmanı ve intihar eylemcisi gibi.[568] Kadınların bu başarısı üzerine, örgütler, sadece kadınları kazanmaya yönelik propaganda söylemleri bile geliştirdiler.[569]

---

565 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 704.

566 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 7.

567 Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 7.

568 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 7.

569 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 684.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, laik/seküler örgütler, kadınların katılımını, İslami örgütlere nazaran daha önceden onay vermişlerdi. Kadınların örgütün davasına desteğini göstermek için kadına ihtiyaç olduğunu vurguluyorlardı.[570] Zamanla dini-söyleme dayalı örgütlerde kadının katılımına onay verdi. Başlangıçta Hamas, kadının destek birimlerinde rol almasını onayladı.[571] El-Kaide ve DAEŞ, kadının rolünü, evlenerek ve aile kurarak, mücahitlere destek olmak olarak açıkladı.[572] Çeçen kadınlar ise, yardımcı (aşçılık, temizlik, hemşirelik ve istihbarat gibi) ve geleneksel roller oynuyorlardı. Zamanla kadınlar, bu örgütlerde, intihar eylemcisi oldular, savaşçı konumuna geldiler. Mayın patlatmayı, el bombası kullanmayı öğrendiler. Keskin nişancı oldular.[573]

Yine de, kadınların, dini gruplardaki rolleri şunlardır: Kadınları eğitmek, kadın örgütlerini ve gruplarını yönlendirmek, İslami yaz okullarına katılmak, internet dergilerini hazırlamak, mahkûmlara ve okullara dini kitaplar dağıtmak, dini sivil toplum kuruluşları kurmak ve yasadışı eylemlere katılmak.[574]

Dini-söyleme dayalı terör örgütleri, örgüt elemanları arasında bağlılığı artırmak, aşiretlerin/kabilelerin/ailelerin desteğini almak için evliliklere önem vermişlerdir. Birbirlerinin kız kardeşleriyle evlenen teröristler arasında güçlü aile bağları oluşmuştur.[575] Diğer taraftan, evlilik yoluyla, teröristler, yabancı ülkelerden vatandaşlık kazandılar,

---

570 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 697.

571 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 696.

572 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 9.

573 Anne Speckhard and Khapta Akhmedova, *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*, s. 11; Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 119-120.

574 Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 121.

575 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 5; Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 121.

kolayca seyahat veya yaşam hakkı elde ettiler.[576] Ayrıca bekâr kadınlar, intihar eylemi ve adam kaçırma gibi terör eylemlerinde, erkek teröristlere eşlik ederek, evli çift görüntüsü verdiler. Çünkü evli çiftlerin güvenlik güçlerince kontrol edilmesi daha az ihtimaldir.[577]

Terör örgütleri, terörizmin büyük oranda psikolojik bir silah olduğunu bilmektedir. Kadın teröristlerin, örgüte katılıp, eylemlere iştirak etmeleriyle birlikte, medyanın bu eylemlere ilgisi daha da arttı. Bu da, eylemlerin medyada daha fazla görünmesini sağladı ve daha fazla kitleler bu eylemlerden haberdar olmaya başladı. Bu nedenlerden ötürü, kadınların terör eylemlerine katılımları daha fazla teşvik edildi.[578]

Kadın teröristlerin en çok dikkat çeken rolü, intihar eylemleridir. İntihar eylemlerine kadınların katılımını ilk teşvik eden örgütler, genel kanının aksine, laik/seküler gruplardır. Dini-söyleme dayalı terör örgütleri, başlangıçta kadın intihar eylemcilerine karşı çıkmıştır. Bu örgütlere göre, yukarıda da ifade edildiği üzere, kadınlar, zayıf kişiliklere sahipti, çünkü kadınlar, erkeklerin fiziksel ve psikolojik direncine sahip değildi.[579] Ancak erkek teröristlerin eylemlerinin, güvenlik güçlerince daha fazla engellenmesi nedeniyle, bu sefer kadın teröristler devreye sokuldu.[580]

İlk olarak, 1980lerde Güney Lübnan'da kadın intihar eylemcileri kullanıldı. 1990nın sonlarında PKK terör örgütü, bu yönteme başvurdu. 2002'de son intihar eylemi, Hizbullah adına yapıldı. Aynı yıl,

---

576 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 5.

577 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 5; Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, s. 18.

578 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 5.

579 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 695-696.

580 Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 691.

Filistin'de intihar eylemleri başladı.[581] Aynı zamanda Çeçen gruplarda, kadın intihar eylemcilerini kullandı.[582] Moskova Tiyatrosu ile Beslan'daki okul eylemini düzenleyenlerin arasında, kadınlar da vardı.[583] 2003'ten bu yana da, Irak'ta intihar eylemleri yapılmaktaydı.[584]

Kadın intihar eylemlerinin amaçları, daha ölümcül saldırılar yapmak[585], artan sayıda suikastlar düzenlemek ve kamuoyunun dikkatini daha fazla çekebilmektir.[586]

---

581 Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 116. Hamas lideri Şeyh Yasin, 2000'de kadınların "şehitlik" eylemlerine katılımını sorumlu görürken; 2002'de kadınlarında cihada katılması gerektiğini söyledi. Yasin bu konuda şunları söyledi: "Kutsal yol, erkekler ve kadınlar dâhil tüm Müslümanlar için zorunludur. Bu operasyon kanıtlamaktadır ki düşmanlar bizim topraklarımızdan atılana kadar bu direniş sürecektir." Bakınız: Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*,s. 697; Devogah Margolin, *A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?*, s. 925; Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 117-118; Debra D. Zedalis, *Female Suicide Bombers*, s. 7.

582 Çeçenistan'da intihar eylemlerinin yüzde 66'sını, kadınlar gerçekleştirdi. Bakınız: Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 693.

583 Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 118.

584 Karla J. Cunningham, *Countering Female Terrorism*, s. 121. El-Kaide, 2004 Ağustos sayısında, el-Hansa'da şunları söylemekteydi: "Kadın, ailede annedir, eştir, kız kardeştir ve evin kızıdır. Toplumda kadın, eğitmendir, propagandacıdır ve İslami anlatandır/vaaz edendir ve kadın cihatçıdır. Cihad kişisel yükümlülük haline geldiği zaman, kadında, erkekler gibi (cihada) çağrılmakta ve kocasından veya herhangi bir vasisinden izin alması gerekmez çünkü o sorumlu tutulmuştur". Bakınız: Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 698.

585 Kıyafetlerinden ötürü çok sayıda patlayıcıyı üzerinde taşıyabiliyordu ve kolayca iyi korunan polis karakollarına girip eylem yapabiliyorlar. Bakınız: Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*, s. 689.

58o Lindsey A. O'Rourke, *What's Special About Female Suicide Terrorism?*,s. 692.

Kadınların bir diğer görevi de, lojistik eleman olarak kullanılmalarıdır. Bu görev kapsamında, tedarik, bakım, askeri teçhizatın ve mühimmatın taşınması, diğer teröristlere yol gösterme, mesaj taşıma, teröristlere para ve silah götürme ve eylemlerin planlarını aktarma gibi görevleri yerine getirebilmektedir.[587] Özellikle kadınlar, kontrol noktalarında, yeteri kadar kontrol edilmemeleri nedeniyle, bu görevleri erkeklere göre kolayca yerine getirebilmektedir.[588]

Yedek güçler olarak görülen kadınlar, ayrıca eleman kazanma konusunda da örgüte yardımcı olmaktadır. Kişilerin örgüte katılımını teşvik edebilir. Örgütün amaçlarını ve ideolojisini yayabilir.[589]

Son olarak, kadınların çok azı, örgütte lider konumda görev üstlenmektedir.[590]

---

587 Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, s. 21-23; Leornard Weinberg ve William Lee Eubank, *Italian Women Terrorists*, s. 143.

588 Anne Speckhard, *Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism*, s. 5; Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*, s. 71; Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, s. 2; Karla J. Cunningham, *Cross-Regional Trends in Female Terrorism*, s. 172.

589 Kim Cragin ve Sara A. Daly, *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, s. 3, 6.

590 Mohsina Sakharkar, *Chapter 1: What is Terrorism? Terrorism: Origin of the Word*, s. 23.

YABANCI SAVAŞÇILAR

Son dönemde, dini-söyleme dayalı terör örgütleri mensupları, bir ülkedeki terör eylemlerine katılırken veya başka bir ülkede yaşarken, radikalleşme sürecinin bir sonucu olarak, diğer bir ülkedeki terör örgütlerine destek vermek için o ülkeye gitmekte ve fiilen bu örgütlere destek vermektedir.

İstatistiki verilere bakarsak, 2011 - 2015 yılları arasında, 1,175 yabancı savaşçı (terörist), Suriye rejimine karşı savaşan örgütlere destek vermek amacıyla Suriye veya Irak'a gitmiştir.[591] Reuven Paz, Ekim 2004 - Mart 2005 tarihleri arasında Irak'ta öldürülen 154 Arap terörist savaşçının milliyetlerini tespit etmiştir. Paz'a göre, ölenlerin yüzde 61'i, Suudi Arabistan vatandaşıdır. Evan F. Kohlmann, 235 intihar eylemcisinin listesine bakmış ve bunların yüzde 50'den fazlasının, Suudi Arabistan kökenli olduğunu tespit etmiştir.[592]

Jytte Klausen, Suriye ve Irak'taki terör örgütlerine 100 ülkeden yaklaşık 40bin yabancı savaşçının katıldığını tespit etmiştir. Bunlardan, 4,500 ila 6bini, Batı Avrupa ülkelerinden göç edenlerdir.[593] Claudio Neri, çalışmasında, 1978 ile 1992 yılları arasında, Afgan mücahitlerini

---

591 Arie Perliger ve Daniel Milton, "From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria", 11 Kasım 2016, *Combating Terrorism Center at West Point*, https://ctc.usma.edu/from-cradle-to-grave-the-lifecycle-of-foreign-fighters-in-iraq-and-syria/, s. 10.

592 Peter Bergen, *The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations*, s. 9.

593 Jytte Klausen, *The Myth of Homegrown Terrorism*, s. 50.

desteklemek amacıyla, 5bin ila 20bin arasında yabancı gönüllünün bu ülkeye gittiğini gözlemlemiştir.[594]

Soufan Grup ise, hazırladığı raporunda, Suriye'deki yabancı savaşçılar hakkında daha detaylı bilgi vermektedir. 2011 - 2015 yıllarını kapsayan çalışmada, Soufan Grup, 27bin ila 31bin yabancı savaşçının, Suriye'ye seyahat ettiğini tahmin etmektedir. Bunların yaklaşık 3bin ila 4bini, Esad rejimine yardım etmek için İran, Irak ve Lübnan'dan gelenlerdir ve bu kişiler, İran yönetiminden maddi destek almaktadır.[595]

Çalışmaya göre, Suriye'ye 86 ülkeden yabancı savaşçılar gelmiştir, ancak çoğunluğu, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerindendir. Sayısal dağılımı da şöyledir: Tunus (6binden fazla), Suudi Arabistan (2,500), Ürdün (2bin ila 2,500), Fas (1,500), Lübnan (800), Türkiye (2bin) ve Mısır (600 ila bin).[596] Batılı ülkelerden gelenlerin dağılımı da şöyledir: Fransa (1,800), İngiltere ve Almanya (760) ve Belçika (470).[597]

Yabancı Savaşçılar Kimlerdir?

Literatürde, yabancı savaşçı kavramı, şu şekilde tanımlanmaktadır: "Kendi ülkelerinden ayrılan veya ayrılmak için girişimde bulunan ve yerel devlet-içi terör örgütünün saflarına katılarak gerçek çatışmaya dâhil olan bireylerdir."[598] Thomas Hegghammer, yabancı savaşçılara herhangi bir ücretin ödenmediğini özellikle vurgulamaktadır.[599]

---

[594] Claudio Neri, "Foreign Fighters: An Identikit of Volenteers in Syria and Iraq", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge, 2005, s. 62.

[595] Claudio Neri, *Foreign Fighters: An Identikit of Volenteers in Syria and Iraq*, s. 62.

[596] Claudio Neri, *Foreign Fighters: An Identikit of Volenteers in Syria and Iraq*, s. 63.

[597] Claudio Neri, *Foreign Fighters: An Identikit of Volenteers in Syria and Iraq*, s. 64.

[598] Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 3.

[599] Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 5.

Yukarıdaki tanım, yabancı savaşçıları, aşağıdaki gruplardan ayrı tutmaktadır:

1. DAEŞ topraklarında yaşamak için Irak veya Suriye'ye göç eden, ama fiilen çatışmaya katılmayanları ve
2. Çatışma bölgelerinde yabancı savaşçılara yardımcı olmak üzere bölgeye gelen, ama fiilen çatışmaya iştirak etmeyenleri.[600]

David Malet ise, transnasyonel isyancılar, gerilla eğitimi alan yabancı savaşçılar (foreign-trained fighters), yabancı teröristler ve yabancı savaşçılar ayrımı yapmaktadır. Malet, bu kavramları şu şekilde tanımlamaktadır:

1) *Transnasyonel İsyancılar (teröristler)*: İç çatışmanın ve ulus-devletin sınırlarının ötesine, eylemlerini genişleten grubun üyeleridir.
2) *Gerilla eğitimi alan yabancı savaşçılar*: Bir isyana katılmak veya paramiliter eğitim almak amacıyla yurtdışına seyahat eden ve daha sonra kendi ülkesindeki iç savaşa veya terör eylemlerine katılan kişilerdir.
3) *Yabancı teröristler*: Başka bir ülkeye, bir terör eylemi gerçekleştirmek için seyahat eden bireylerdir.
4) *Yabancı savaşçılar*: Başka bir ülkeye, o ülkedeki terör örgütlerine/isyancı gruplara katılmak amacıyla gidenlerdir.[601]

Yabancı Savaşçıların Örgüte Katılım Nedenleri

Yabancıların, başka bir ülkedeki terör örgütlerine katılımlarının temel nedeni, ağırlıklı olarak "(dini) ideoloji"dir. Bazı akademisyenler,

---

600 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 5.

601 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 5.

bu kişilerin, terör örgütlerine katılmalarının nedeni olarak, sosyo-ekonomik koşulları göstermektedir. Bu uzmanlara göre, bireylerin silahlı terör örgütlerine katılmaları ile bu bireylerin sosyo-ekonomik durumları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Çünkü bu örgütlere, daha çok fakir, eğitimsiz ve mevcut koşullarını iyileştirmek isteyen bireyler katılmaktadır. Ancak Krueger ve Maleckova, önceden de ifade edildiği üzere, sosyo-ekonomik koşullar ile terör örgütüne katılım konusunda tam bir bağ bulamamışlardır. Diğer bir ifadeyle, bu faktörler, diğer faktörler (ideolojik, siyasi, kültürel vb.) ile birlikte etkili olabilmektedir.[602]

Burada bir bireyin terör örgütüne katılmak istemesinde hayati rol oynayan unsur, ideoloji ve kimliktir. Örgütün ideolojik ilkelerine önceden ve güçlü bir şekilde yatkınlık, grubun ideolojisinin temel değerlerine ve ilkelerine benzeyen değerlerin ve ilkelerin benimsenmesi ve/veya etkili doktrinleşme gibi unsurlar, bireyin terör örgütüne katılımında belirleyici rol oynayabilmektedir. Bu ideolojik bakış açısı, bireyin, kendi tecrübeleri ile grubun değerleri arasında duygusal bağ kurmasına ve örgütün kimliği ile bütünleşmesine yardımcı olmaktadır. Daha somut olarak, Hegghammer, el-Kaide gibi örgütlerin ideolojisinin, 1970lerden itibaren gelişen "İslam Birliği kimliği hareketinin" bir ürünü olduğunu söylemektedir.[603]

Yabancı savaşçıları inceleyen İsveçli uzman Nilson, bu savaşçıların örgüte katılımlarında, küresel cihadçı doktrini benimsemelerinin önemli rol oynadığını belirtmektedir. Holman ve Moore, 2003 - 2005 yılları arasında, Suriye'ye gelen Belçikalı ve Fransız yabancı savaşçılar ile Kuzey Kafkasya'dan gelen savaşçıları incelemişlerdir. Holman ve Moore'a göre, bu kişiler, İslam Birliği'ne yönelik duyguları destekleyen çeşitli sosyal veya akrabalık bağları aracılığıyla örgütlere katılmışlardır.[604]

---

602 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 15.

603 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 7.

604 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 8.

Shapiro ve Byman ise, araştırmalarında, yabancı savaşçıların birçoğunun, ideolojik ilkelerden yeteri kadar haberdar olmadığını keşfetmişlerdir. Bu kişiler, kendilerine ait özel koşullardan ve macera-arama gibi heveslerden ötürü bu örgütlere katılmışlardır. Bazı çalışmalarda, yabancı savaşçıların, aylık ücret alabilmek için örgüte katıldıklarını tespit etmişlerdir.[605]

DAEŞ'te yer alan yabancı savaşçılar üzerine yapılan çalışmada, karşımıza aşağıdaki bulgular çıkmaktadır.

Öncelikle DAEŞ'e katılan yabancı savaşçılardan, Ortadoğu kökenli olanlar, daha önce başka yerlerde çatışmalara katıldıkları için, Batılı ülkelerden gelenlere göre daha fazla askeri/gerilla bilgiye/bilgisine sahiptir. Yabancı savaşçıların yaş ortalaması, 24'tür. Bu savaşçıların büyük bir kısmı, kendi ülkelerinde bir alt-kültür gruba mensuptur. Bu kişilerin dini bilgilerine baktığımızda ilginç bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Savaşçıların yüzde 28'i, kendilerini, "gerçek İslam'ı yeniden keşfeden kişiler" olarak tanımlamaktadır. Bu kişilerin yüzde 32'si, İslam'ı, yeni benimseyen diğer dinlerin mensuplarıdır. Yabancı savaşçıların yüzde 15'inden daha azı, resmi dini eğitim almıştır. Yüzde 70 gibi büyük bir kısmı ise, yeterli dini bilgiye sahip değildir.[606]

Aslında bu istatistiki veriler, DAEŞ gibi terör örgütleri için uygun koşulun olduğunu göstermektedir. Çünkü DAEŞ gibi örgütler, İslam dini hakkında sınırlı bilgiye sahip kişiler ile iletişim kurmayı tercih etmektedir. Eleman kazanma aşamasında, bu örgütler, yabancı savaşçılara, Müslümanların, Batılıların işgali ve sömürüsü altında yaşadıklarını ve birçok ekonomik imkânlardan mahrum bırakıldıklarını söylemektedir. Böylece örgütün görüşlerini eleştirme kapasitesi olmayan bireyler, bu söylemler sayesinde kolayca örgütün ideolojisini benimseyebilmektedir.[607]

---

605 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 8.

606 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 23-25.

607 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 25.

Eleman Kazanma/Radikalleşme Süreçleri

Yabancı savaşçıların radikalleşme süreçlerine baktığımızda, ortak/benzer bir süreçten geçtiklerini söylemek mümkün değildir. Her bir savaşçının (teröristin), kendisine özgü radikalleşme sürecinin olduğu görülmektedir. Bazıları, örgüt mensupları ile doğrudan temas kurarak, örgütün ideolojisini benimsemektedir. Bazıları ise, arkadaş, akraba ve eş-dost kanalıyla, doktrinleşme sürecini yaşamaktadır. Bir kısmı ise, internet üzerinden, kendi kendisine örgütün değerleri hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Yine de, örgüte fiilen katılım noktasında, üçüncü bir kişi ile temas kurmak istemektedirler. Çünkü hayatlarında radikal bir değişim yapma konusunda, bu kişiler, örgüt mensupları ile doğrudan iletişim kurduktan sonra, kararlarını vermektedir.[608]

Doktrinleşme sürecini tamamlayan yabancı savaşçılar, çatışma bölgesine giderek, hem dini hem de askeri eğitimlerine devam etmektedirler. Bu eğitimi tamamlayan savaşçılar/teröristler, örgüt içerisinde, savaşçı, intihar eylemcisi, sosyal medya uzmanı veya destek personel olarak görev almaktadır.[609]

Batılı ülkelerde ise, eleman kazanma konusunda, örgüt elemanları, göçmenlerin ve mültecilerin vb. yoğun bir şekilde yaşadığı varoşlara yönelmektedir. Çünkü bu kişiler, hem toplumdan dışlanmışlardır hem de sosyo-ekonomik açıdan mahrum edilmiş bir hayat sürdürmektedir. Ayrıca bu kişilerin, örgütün ideolojisine yakın anlayışlara sahip olduğu öngörülmektedir.[610]

---

608 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 26.

609 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 37-38.

610 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 29.

Yalnız Kurtlar (Homegrown Terrorist)

Öncelikle Yalnız Kurtlar, yabancı savaşçıların aksine, evli, eğitimli ve daha yaşlıdır. Görece ekonomik mahrumiyet[611] durumu, Yalnız Kurtlar için geçerli bir yaklaşım değildir. Yabancı savaşçılar, sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmek veya kaybettikleri yaşama sevinçlerini/ümitlerini yeniden yeşertmek amacıyla, terör örgütlerine katılabilmektedir. Yalnız Kurtlar ise, yabancı savaşçıların aksine, daha güçlü dini bilgiye ve resmi dini eğitime sahiptir. Yalnız Kurtlar'da, dini kimlik, radikalleşme sürecinde daha belirgin bir rol oynayabilmektedir. Zaten Batılı yabancı savaşçıların radikalleşme süreçlerinde, dini söylemlerden ziyade, siyasi ve kültürel faktörlerin daha büyük rol oynadığı düşünülmektedir. Son olarak, yerel dini liderler, yerel terörist (homegrown) ağlara liderlik edebilmektedir.[612]

Tehdit Oluşturmaları

Yabancı savaşçıların, çatışma bölgelerinden kendi ülkelerine geri dönmeleri, çeşitli açılardan güvenlik sorunları oluşturmaktadır.

Öncelikle, bu kişiler, kendi ülkelerinde, tecrübelerine dayanarak, terör örgütlerinin yeni hücrelerini kurabilir ve terör eylemlerine başlayabilir. İkinci olarak, örgütün görüşlerini yayarak, yeni elemanların kazanılmasına yardımcı olabilir ve terör örgütlerine bu yönde destek verebilir. Ayrıca yerel vatandaşları, kendi ülkelerine düşman görüşler ile donatabilir. Üçüncü olarak, terör örgütleri, ülkelerine geri dönen yabancı savaşçıları, bulundukları ülkelerde veya yakın coğrafyalarda, terör eylemleri gerçekleştirmek için

---

611 Görece Mahrumiyet Teorisi, Ted Robert Gurr tarafından geliştirilmiştir. Bu teoriye göre bireyin siyasi, ekonomik ve kişisel beklentileri ile bu beklentilerin karşılanması arasındaki fark/boşluk, şiddete başvurulmasına neden olmaktadır. Bu fark ne kadar fazla ise, o düzeyde bireyler şiddete meyil edeceklerdir. Bu durum, toplumda önce memnuniyetsizliğe, ardından da saldırganlığa neden olacaktır. Bakınız: Assaf Moghadam, *The Roots of Terrorism*, s. 90.

612 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 33.

kullanabilir/teşvik edebilir/yönlendirebilir. Zaten bulundukları ülkenin vatandaşı olmaları, kültürünü, dilini ve coğrafi özelliklerini bilmeleri, bu tür eylemlerin kolayca gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır.[613]

Bu konuda istatistiki verilere baktığımızda, geri dönenlerin yüzde 96'sı, Suriye veya Irak'ta askeri/gerilla eğitim kampına katılmıştır ve yüzde 88'i de, çatışmalara fiilen iştirak etmiştir. Geriye dönenlerin sadece yüzde 9'u, katıldıkları örgütte, lider konumunda yer almıştır. Yüzde 80'i, silahlı isyancı/terörist olarak ve yüzde 12'si de, geri planda görev almıştır. Geriye dönenlerin büyük bir kısmı (yüzde 89'u), ülkelerine giriş yaparken veya daha sonra tutuklanmıştır. Geriye gelenlerin yüzde 14'ü, ülkelerinde, terör eylemlerine iştirak etmişlerdir. Bazılarının ise, örgüte gelir getirmek amacıyla yasadışı faaliyetlere dâhil oldukları görülmüştür. Çok azının da, yeni terör yapıları kurmak için harekete geçtikleri tespit edilmiştir.[614]

---

613 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 44.

614 Arie Perliger ve Daniel Milton, *From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria*, s. 48-49.

BATI'DA AŞIRICILIK, DİNİ-SÖYLEME DAYALI TERÖRİZM

1970'lerden itibaren, Avrupa ülkeleri ve ABD, Selefi (silahlı) Cihadçı grupların (terör örgütlerinin) yayılım gösterdiği ve etkin hale geldiği bir bölge olmaya başlamıştır. El Kaide ve DAEŞ gibi Selefi (silahlı) Cihadçı gruplar, Avrupa'nın birçok ülkesinde, kendi ideolojilerini yaymaya ve ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerden, mültecilerden ve sığınmacılardan yeni elemanlar devşirmeye çalışmaktadır. Devşirdikleri yeni elemanların birçoğu, Avrupa ülkelerinin vatandaşlarıdır ve bu nedenle ABD başta olmak üzere, diğer ülkelere kolayca seyahat edebilmektedirler.[615]

Aşağıda da ifade edildiği üzere, Müslüman mültecilerin ve göçmenlerin birçoğu, aslında vatansız değildir. Ancak Avrupa ülkelerine daha iyi imkânlar edinmek için gelen bu kişiler, Batılı toplumlarla bütünleşme imkânı bulamadılar, ayrımcılığa ve ötekileştirilmeye maruz kaldılar ve arzu ettikleri yaşam koşullarından mahrum bırakıldılar. Örneğin, Fransa'da yaşayan Cezayirliler ve İngiltere'de yaşayan Pakistanlılar, ikinci sınıf vatandaş muamelesine maruz kalmaktadırlar.[616] Özellikle genç olanlar, bu duruma daha fazla tepki göstermektedir. Bu kişiler, kendilerinin ve diğer Müslümanların Batılı güçler tarafından kurbanlaştırıldığını düşünmektedir. Çünkü Batı, sürekli olarak İslam ile savaş durumundadır.[617] Böylece bu

---

615 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 243.

616 Peter Bergen, *The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations*, s. 12.

617 Farhad Khosrokhavar, "Terrorism in Europe and the Middle East", http://www.ps.au.dk/fileadmin/site_files/filer_statskundskab/subsites/cir/pdf-filer/khosrokhavar.pdf, s. 12.

kişiler, dini-söyleme dayalı terör örgütlerinin etki alanına girmektedir.[618]

Peter Nesser, Avrupa'daki terör eylemlerini üç farklı döneme ayırmış ve terör eylemlerinin, Avrupa ülkelerinin çoğuna yayıldığını tespit etmiştir:

- *Birinci Dönem (1994 – 1996)*: Avrupa coğrafyası, "yerel cihatçı terör grupları için bir alan" olarak görev yapmıştır.
- *İkinci Dönem (1998 - 2003/2004)*: Avrupa bölgesi, "küresel cihadçı terör örgütleri için bir alan" olarak görülmüştür. El-Kaide tarafından eğitilen ve donatılan çeşitli terör ağları, Amerikan, İsrail ve Fransız vatandaşlarına yönelik olarak terör eylemleri gerçekleştirmiştir.
- *Üçüncü Dönem (2003/2004 – 2007)*: ABD'nin terörle mücadele politikasına destek veren Avrupalı ülkeler, el-Kaide bağlantılı terör mensuplarının saldırılarına maruz kalmışlardır. Ancak terör örgütü mensupları, Avrupa ülkelerinde yaşayan kişiler arasından doktrinleştirilen ve radikalleştirilen kişilerden oluşuyordu.[619]

Genel olarak, Batı Avrupa'daki cihadçı terör mensupları, iki farklı gruba ayrılmaktadır: *İçeridekiler* ve *Dışarıdan gelenler*. "Dışarıdan gelenler", mülteciler, öğrenciler, sığınmacılar ve göçmenlerdir. Bu kişiler, özellikle kendi radikal dini görüşlerini yaymak ve silahlı cihad

---

618 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 243-245; Jerrold M. Post, *The Mind of the Terrorist: The Psychology of Terrorism from the IRA to al-Qaeda*, s. 225; Peter Bergen, *The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations*, s. 12-13.

619 Albert Jongman, *Chapter 10 – Radicalisation and Deradicalistion: Dutch Experiences*, s. 10-12.

eylemlerini teşvik etmek ve/veya gerçekleştirmek üzere Avrupa ülkelerine gelmektedir.[620]

"İçeridekiler" ise, toplumdan yabancılaşmış olan ikinci veya üçüncü nesil göçmenlerdir. Varoşlarda yaşayan bu nesil, yeterli sosyal ve ekonomik koşullara sahip değildir.[621]

Avrupa'da radikalleşen göçmen genç nüfus, kendilerini, hem Batı toplumlarından hem de anaakım (geleneksel) İslami kesimlerden ayrı tutmaktadır. Kendilerini, İslam ümmetinin bir parçası olarak gören bu kesim, Avrupa'daki ırkçılığın ve İslam düşmanlığının, bu ülkelerde yaşayan Müslümanları ezdiğini ve baskı altında tuttuğunu ve Batılı sömürgeci güçlerin de, diğer Müslümanlara karşı baskı politikası uyguladığını düşünmektedir.[622]

Selefi Cihadçı ideolojik anlayışı benimseyen bu gençler, kendilerini, ne Avrupalı ne de geldikleri ülkenin vatandaşı olarak görmektedir. Böylece hem bu toplumlara yabancılaşmakta hem de bu toplumlar tarafından ötekileştirilmektedir. Radikal örgütlere üye olarak, bu kişiler, hem yeni kimlik edinmekte, hem kutsal bir görev ifa etme imkânı bulmakta ve hem de Batılı ve Doğulu toplumlardan intikamlarını almaktadır.[623]

Zamanla radikal örgütlere üye olan diğer Avrupalı gençler ise, İslam'ı seçen diğer dinin mensuplarıdır. Bu kişilerin tamamı, aslında radikal örgütlere dâhil olmamaktadır, ancak zamanla küçük bir kısmı,

---

620 Brüksel merkezli Sharia4Belgium grubu ve Paris'teki 19th Arrondissement Group, birçok kişiyi, örgüte kazandırmak için gayret eden oluşumlardan bir kaçıdır.

621 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 247-248; Anne Speckhard ve Khapta Akhmedova, *Talking to Terrorists*, s. 126-156.

622 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 6; Anne Speckhard, *De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism*, s. 251-277.

623 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 8.

bu örgütlerin ideolojisinden etkilenebilmektedir. Bu kişiler, böylece yetiştikleri topluma düşman olmaktadır.[624]

El-Kaide gibi, İslam ülkelerinin yönetimlerini ve elitlerini, yeteri kadar dindar bulmayan Radikal Avrupalı gençler, ABD ve İsrail'i, bütün sıkıntıların nedeni/kaynağı ve bölge ülkelerini de, Batılı ülkelerin kuklası olarak görmektedirler. Bu kişiler, dünya genelinde, İslam Hilafetinin kurulmasını savunmaktadır.[625] Ulus-devlet fikrini ret eden bu kişiler, kendilerini, İslam ümmetinin savunucusu olarak görmektedir.[626]

Bu gençlerin radikalleşmelerinde ırkçılığın ve aşırı sağın rolünden de bahsetmek gerekmektedir. Günümüzde Avrupa toplumlarında ve siyasi elitler arasında artan şekilde İslam düşmanlığı ve aşırı ırkçılık eğilimleri görülmektedir. Bu kişiler, toplumdaki farklı dini grupların, kendi dinlerini ve kültürel değerlerini yaşamalarına izin vermemekte, aksine yasaklayıcı politikalar uygulamaktadır. Bu da, gençler arasında kurbanlaştırılma düşüncesini güçlendirmekte ve yaşadıkları toplumda kendilerine ait bir gelecek bulamamaktadır. Radikal terör örgütleri de, yukarıda ifade edildiği üzere, gençlerin bu ruh hallerinden istifade etmekte ve bu gençleri kendi saflarına çekmek için çabalamaktadır.[627]

Avrupa'daki cihatçı yapılara baktığımızda, bu yapıların birbirlerinden farklılıklar gösterdiğini görmekteyiz. Bazıları, tek bir kişinin etrafında kümelenmekte, bazılarında ise 30'dan fazla kişi yer almaktadır. Bazıları, tek bir ülkede terör eylemlerini sürdürmekte; bazıları da, farklı ülkelerde, eylemlerde bulunabilmektedir. Bu yapıların bazısı, homojen milliyetten kişilerden oluşmakta; bazısı da, farklı milliyetten insanları bünyesine dâhil etmektedir. Bazılarında, akrabalık bağları üyelik için belirleyici rol oynarken; bazılarında ise, arkadaşlık ilişkisi yeterli görülmektedir. Sonuçta, sosyal bağlar

---

624 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 10.

625 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 11.

626 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 12.

627 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 3.

belirleyici rol oynamaktadır.[628] Bu yapıların hedefleri de şunlardır: Siyasetçiler, büyükelçilikler, mali kuruluşlar ve ulaşım araçları.[629] Bu yapıların mensupları, çoğunlukla benzer coğrafyadaki ülkelerden gelmektedir. Ancak farklı sosyo-ekonomik imkânlara sahip kişiler, aynı yapı içerisinde yer alabilmektedir.[630]

Bu yapıların, eylemlerini gerçekleştirirken, doğrudan el-Kaide gibi örgütlerden talimat aldıkları, destek gördükleri yönünde yeterli bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu nedenle bu tür yapılar, günümüzde el-Kaide gibi örgütlerden onaya, mali veya lojistik destek almaya ihtiyaç duymamaktadır.[631]

Avrupalı cihatçıların özelliklerine baktığımızda, öncelikle en az üçte birinin, çift vatandaşlığa sahip olduğu görülmektedir. Cinsiyet açısından, bunların büyük bir kısmı, erkektir. Bunların çok azı, yüksek sosyo-ekonomik sınıftan gelmektedir. Eğitim düzeyleri genelde düşüktür. Bazıları, sonradan Müslüman olmuştur veya bir kısmı, Müslüman olsa da, daha önce dini ritüelleri yeteri kadar yerine getirmemekteydi. Bazıları, önceden uyuşturucu ve alkol kullanmıştır. Bunların çoğunluğu, evli insanlardır. Geçmişte bir suç işledikleri için sabıka kayıtları bulunmaktadır. Ortalama yaşları, 27'dir. Büyük bir kısmı, Avrupa'da ikamet ederken, radikal örgütün görüşlerini benimsemiştir. Bu kişiler, evlerde ve/veya (radikal) camilerde derslere katılarak, örgüt elemanları ile ilişki içerisinde bulunarak veya internet üzerinden örgütün ideolojisini benimsemişlerdir.[632]

---

628 Marc Sageman, *Understanding Terror Networks,* Philadelphia: University of Philadelphia Press, 2004, s. 33-34.

629 Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, s. 31.

630 Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, s. 31-32.

631 Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, s. 14.

632 Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, s. 38-41.

Bazı Örnek Ülkeler

Belçika:

Belçika'da dini-söyleme dayalı terör örgütlerine ait yapılanmaların oluşum süreci, 1997 yılına kadar geriye gitmektedir. Bu yıl, Suriye kökenli Fransız din âlimi Şeyh Ayaçi Bassam, Belçika'ya yerleşmiş, Centre Islamique Belge ve internet sitesi Assabile.com'u kurmuş, silahlı cihadçı söylemlerine ve derslerine başlamıştır. Aynı zamanda Global Islamic Resistance Call isimli merkez, "küfür ehline karşı, Avrupa'da dinler-arası iç savaşın başlatılması" yönünde çağrı yapmıştır.[633]

Aralık 2015'te, Belçika polisi, radikal örgütlere sempati besliyor şüphesiyle, 1,050 kişiyi tutuklamıştır.[634]

İtalya:

İtalya'daki radikal kişiler, belli bir örgütün çatısı altında olmaksızın faaliyetlerini yürütmektedir. Silahlı cihadçı Selefi bilgilerin anlatıldığı camilere de gitmeyen bu kişiler, çoğunlukla internet üzerinden radikal fikirleri benimsemektedir. Aynı zamanda internet üzerinden, radikal örgütün fikirlerini yaymaktadırlar. Çok azı ise, örgütlere fiilen katılmak için ülkeyi terk etmektedir. Bu kişiler, genellikle İtalya'nın kuzeyinde ve Milan ve Bologna gibi büyük şehirlerinde yaşamaktadır.[635]

---

633 Johan Leman, "The History, Motivations, Framing and Processes of Belgian Jihadism: The Molenbeek Case", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık 2015, s. 127.

634 Johan Leman, *The History, Motivations, Framing and Processes of Belgian Jihadism: The Molenbeek Case*, s. 129.

635 Lorenzo Vidino, "Keyboard Jihadism or Violent Militancy: The Phenomenon in Italy", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık 2015, s. 135-138.

İngiltere:

İngiltere'de, radikal grupların üyeleri faaliyet içerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda, ülkedeki Müslüman gençlerin, el-Kaide bağlantılı kuruluşlar ile iletişim içerisinde olduğu düşünülmektedir. Özellikle İngiltere'nin sömürgeci geçmişi, bu tür radikalleşmenin görülmesinde katkıda bulunmaktadır.[636]

İngiltere'de genç Müslüman kesim, İngiliz toplumu ile yeterli düzeyde bütünleşme imkânı bulamamaktadır. Bu durum, gençlerin, radikal gruplar ile bağlantı kurmalarına olanak tanımaktadır. İngiltere'de, Müslüman gençlerin yüzde 70'i, 30 yaşın altındadır ve ortalama yüzde 10'luk bir kesimi ise, işsizdir. 16 ila 24 yaş arası kesimde ise, işsizlik oranı, yüzde 28'i bulmaktadır. Bu da, radikal örgütlerin işini kolaylaştıran diğer bir unsurdur. Zaten gençlerin yüzde 80'ini, terörle savaş politikasının gerçek amacının, İslam ile mücadele olduğunu düşünmektedir.[637]

Fransa:

Fransa, iki açıdan dini-söyleme dayalı terör örgütlerinin hedefi haline gelmektedir. Öncelikle eski sömürgesi olan Cezayir'deki gelişmelerden doğrudan etkilenmektedir. Bu ülkedeki radikal unsurlar, Fransa'da da eylemlerini sürdürmekte ve Fransa'daki Cezayir kökenli göçmenler tarafından desteklenmektedir.[638] Özellikle İslami Kurtuluş Ordusu'na (FIS) karşı Cezayir Ordusuna destek veren Fransa, bu kesimin hedefi haline gelmiştir. Günümüzde Fransa'da, 1,5 milyon civarında Cezayir, 700bin Fas ve 350bin Tunus kökenli vatandaşlar yaşamaktadır. 1990'da bazı terörist yapılar, Fransa'nın fakir varoşlarında kurulmuştur. Bu yapılardan bir kısmının da, el-Kaide ile bağlantısı bulunmaktadır.[639]

---

636 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 2, 4.

637 Peter Bergen, *The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations*, s. 14.

638 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 2.

639 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 2.

Radikal gruplara meyil eden kişiler, diğer örneklerde olduğu gibi, hem ebeveynlerinin ülkelerine hem de Fransa'ya karşı kendilerini yabancı hissetmektedir. Bu kişiler, Fransızlar tarafından nefret edildiklerini düşünmekte ve bu duruma karşı itiraz etmektedirler. Radikal örgütler de, bu kişilere, eylemlerinde meşruiyet kazandırmaktadır.[640]

Diğer taraftan, radikal gruplara katılan Fransız vatandaşları, Bosna, Çeçenistan, Cezayir, Afganistan, Irak ve Suriye'deki çatışmalara katılmışlardır. Fransa'nın Irak, Mali ve Suriye'deki operasyonlara katılması nedeniyle, Fransız hükümeti, radikal örgütlerin hedefi haline gelmiştir.[641]

Hollanda:

Hollanda'da farklı yapılarda radikal gruplar bulunmaktadır. Bazıları, şiddeti benimsememekte ve sadece dini-söyleme dayalı örgütlerin görüşlerini paylaşmaktadır. El-Kaide gibi diğer gruplar, Hollanda'da doğup büyüyen ve toplumdan yabancılaşmış olan gençleri kendi saflarına katmak için gayret etmektedir. Bu gençler, örgütlerin videolarını seyretmekte, şehitlik konusunu internet bloklarında tartışmakta ve İslami derslere, toplantılara ve yaz kamplarına katılmaktadır. [642] Ayrıca Hollanda'da dini okullar ve camiler faal haldedir ve dini televizyon programları seyredilebilmektedir.[643]

---

640 Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 2.

641 Jean-François Daguzan, "Radical Islamic Terrorism in France: A Structural Threat?", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık 2015, s. 118-119.

642 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 247.

643 Erich Marquart ve Christopher Heffelfinger, *Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, s. 245; Farhad Khosrokhavar, *Terrorism in Europe and the Middle East*, s. 4.

TÜRKİYE'DEKİ CİHATÇILAR/TERÖRİSTLER VE TERÖRLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Türkiye'de Dini-Söyleme Dayalı Terör Örgütlerinin Ortaya Çıkması ve Hedefleri

Terörizm ve terör örgütleri, 1960lardan itibaren Türkiye'nin sos yo-politik gündeminin temel konusu haline gelmiştir. Dini-söyleme dayalı terör örgütleri ise, 1979 İran İslam Devriminin ardından ortaya çıkmıştır.

Dini-söyleme dayalı terör örgütlerinin[644] temel felsefesini, İslami yorumlar oluşturmaktadır. Millet/ulus kavramı yerine Ümmet kavramını kullanan bu örgütler, Kuran'ın yegâne doğru rehber olduğunu ve hayatın her aşamasına İslami kuralların hâkim olması gerektiğini savunmaktadır. Bunlar, Türkiye'deki sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik sistemin yıkılmasını ve yerine İslami rejimin kurulmasını amaçlamaktadır. Devrim anlayışını destekleyen bu örgütler, hedeflerine ulaşmak için silahlı mücadeleyi/terör eylemlerini esas almaktadır.[645] Bazıları, Türkiye ile birlikte, Ortadoğu ülkeleri ile diğer İslam ülkelerini bir araya getiren evrensel bir İslam Devletinin (Hilafetin); bazıları ise, sadece Ortadoğu ülkelerinin bir araya geldiği, federal bir İslam Devletinin kurulmasını savunmaktadır.[646]

---

644 Dini terör örgütlerinin bir kısmı şunlardır: Hizbullah, İslami Hareket Örgütü, İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi, İslam Toplumları Birliği, Hilafet Devleti, Anadolu Federal İslam Devleti ve Tevhid-İslam örgütü. Bakınız: Ali Çağlar, "Religion-based Terrorism in Turkey", R. W. Orttung and A. Makarychev, (der.), *National Counter-Terrorism Strategies*, IOS Press, 2006, s. 148.

645 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 148.

646 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 148.

Bu örgütlerin bir kısmında, İran'ın öncülüğünü yaptığı Şii öğreti hâkimdir.[647] Özellikle 1979 İslam Devriminden sonra, bu örgütlerin bir kısmı, İran'ın, tek doğru İslam devleti olduğunu kabul etmekte ve İran'ın devlet sisteminin ve liderliğinin, diğer devletler tarafından da kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır. İran yönetimi de, bu örgütlerin bir kısmına, mali, eğitim ve lojistik destek sağlamaktaydı. Ancak bu örgütler, istedikleri başarıyı elde edemediler.[648]

Bu örgütlerin büyük bir kısmı, daha muhafazakâr eğilime sahip Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden daha fazla destek almaktadır.[649]

Bu örgütlerin örgütsel yapıları da şöyledir: Örgütün en tepe yönetiminde, lider, şeyh ve emir bulunmaktadır. Liderin kontrolü altında bir Şura-Meşveret heyeti yer almaktadır. Ayrıca, fetva komitesi, bölgesel, il ve ilçe yönetimleri bulunmaktadır. İl ve bölge yönetimleri altında, medrese, kurs, dergâh ve halka adıyla farklı birimler yer almaktadır. Son olarak, şu alt birimlerde faaliyet göstermektedir: Sosyal (kamuoyuna hitaben kaleme alınan İslam'ın kurallarını ve fikirlerini tebliğ etmektedir.), iletişim (yeni fikirleri, düşünceleri, amaçları, ilkeleri vb. tanıtmaktadır.), istihbarat ve askeri.[650]

Dini-söyleme dayalı örgütler, destekçilerini ve yeni elemanlarını çoğunlukla camilerden, mescitlerden ve kitapevleri çevrelerinden edinmektedir.[651] Türkiye'deki geleneksel dini sohbet halkaları, bu tür

---

647 İran destekli Hizbullah örgütü, 1993 yılında, iki farklı gruba ayrıldı: Menzil ve İlim kolları. Menzil kolu, silahlı mücadeleyi ret ederek, terör eylemlerini sonlandırdı. İlim kolu ise, silahlı cihadı benimsemeye devam etti ve PKK ile mücadeleye başladı. Bakınız Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 149.

648 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 148.

649 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 148.

650 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 149.

651 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 150. Türkiye'deki örgüt mensuplarının, "okuldan bir ağbi, aile büyüğü, camide tanışılan kişiler, askerde karşılaşılan kişi, hapiste iken tanışılan birisi, mahalleden bir arkadaş" sayesinde örgüt ile tanıştıkları anlaşılmaktadır. Bazıları ise belli bir muhafazakâr dergilerin, grupların içerisinde yer alırken, oradaki

örgütler tarafından yeni eleman devşirmek için kullanılmaktadır. Örgütler, bu tür toplantıları, aşırıcı fikirlerin tartışıldığı yerlere dönüştürmektedir. Özellikle çay ocakları, bu tür toplantılar için faaliyete geçirilmektedir.[652]

Yeni elemanları ikna sürecinde, bu örgütler, şu şekilde propaganda yapmaktadır: "Atatürk, ulusal bir kahraman değildir. Türkiye'de seküler sistemi hâkim kılarak, İslam'a en büyük kötülüğü yapmıştır. Seküler rejim, dinsizlik demektir ve İslam'la asla bağdaşmaz. Mevcut sistem, Ümmet anlayışını yıkmış, insanları etnik kimliklere (uluslara) bölmüştür. Bu nedenle yıkılmalıdır. Mevcut seküler yaşamayı kabul edenler, cehenneme gidecektir."[653]

Bu aşamayı başarıyla geçen örgütler, toplum/grup inşa etme sürecini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Bu aşamada, halkı örgütlemeye ve silahlı cihat için hazırlamaya gayret etmektedirler. Silahlı cihat aşamasında ise, Hizbe-Şeytan olarak niteledikleri mevcut rejimin kurumları ile silahlı mücadeleyi hedeflemektedir.[654]

---

mücadeleyi yetersiz görüp, daha radikal gruplara meyil etmesi neticesinde örgütle tanışmaktadır. Özellikle Ibn-i Teymiyye, Seyyid Kutup, Muhammed bin Abdulvehhab, Fethi Yeken, Mevdudi, Hasan el Benna, Abdullah Azzam gibi düşünürlerin/kişilerin kitaplarını okuduklarını söylemektedirler. Bakınız: Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*. İstanbul: Yakın Plan, Nisan 2016, s. 190-200.

652 Monica Marks, "ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response", *Institute for Strategic Dialogue*, 2016, https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/07/ISDJ4677_Turkey_R1_WEB.pdf, s. 24.
Bu derslerden sonra, el-Kaide propagandacıları, ABD ve İsrail hedeflerine eylem yapılması gerektiğini bahsetmektedir. İslam ümmetinin yeryüzünde ezildiğini söyleyen bu kişiler, bunun sebebinin de, Yahudiler ve Amerikalılar olduğunu, bu zulmü ortadan kaldırmak için bunlar ve bunların işbirlikçileri ile savaşmak gerektiğini savunmaktadır. Bakınız: Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 154.

653 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 150.

654 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 150.

Bu örgütler, kendi ideolojilerini yaymak ve toplumsal destek elde etmek için her türlü kitle iletişim aracını (kaset dağıtımı, cep telefonu, radyo yayınları, internet siteleri, gazeteler ve dergiler, TV kanalları ve duvar yazıları) kullanmaktadır. Mesajlarında, şeref, din, kutsal kitap, ümmet, anavatan, özgürlük, şehitlik ve ulusal kurtuluş gibi kavramlara vurgu yapmaktadır.[655]

Türkiye'nin hukuk sistemini ve siyasi rejimini yıkmayı amaçlayan bu örgütler, genellikle güvenlik güçlerine, binalarına ve arabalarına saldırılar düzenlemekte, valilere, eski askeri personele ve güvenlik güçlerine karşı infazlar gerçekleştirmektedir. Ayrıca alkol satılan lokantalara, eğlence merkezlerine ve dükkânlara da saldırılar düzenlemektedir.[656]

Dini eğitimlerinin yanı sıra, örgütler, elemanlarına askeri eğitimde vermektedir. Bu eğitim esnasında, üyeler şunları öğrenmektedir: Suikast, soygun, sürpriz silahlı saldırı, bomba ve molotof hazırlama, gerilla savaşı, yeraltı faaliyetleri ve istihbarat, önemli kişileri kaçırma, kamuoyunu yanlış yönlendirme, ilk yardım ve genel sağlık eğitimi.[657]

Bu örgütlere katılmak isteyenler, önce teste tabi tutulmaktadır. Bu kişilerin ajan olup olmadığı, uyruğu, mezhebi ve silah eğitimi alıp almadıkları sorulmaktadır. Bir müddet "madafa" adı verilen evlerde bekletilen savaşçılardan askeri eğitim almış olanlar, çatışma bölgesine gönderilmekte; diğerleri, lojistik hizmetlere verilmektedir. Bir kısmı da, önce askeri eğitime alınmakta ve ardından cepheye gönderilmektedir.[658]

Örgütten ayrılmak isteyenler ve/veya örgüte ihanet edenler, Şeriat Mahkemeleri kararıyla ölüm cezasına çarptırılmaktadır. Böylece ayrılmayı düşüncelere de net bir cevap verilmiş olmaktadır.[659]

---

655 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 152.

656 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 153.

657 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 153.

658 Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 60.

659 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 152.

Örgüt Mensuplarının Özellikleri

Bu örgütlere katılanların özelliklerine baktığımızda, örgüt sempatizanlarının, benzer özelliklere sahip olmadıkları görülmektedir. Bu bireylerin, yaş, eğitim, ekonomik ve sosyal durum ile örgüte katılım öncesi dini yaşantı açısından farklılıklar göstermektedir.[660] Örgütün lider kadroları, kentsel alanlardan gelmektedir ve diğer mensuplara nazaran eğitim düzeyleri daha iyidir. Eğitimsiz kişilerin oranı, sadece yüzde 2'dir. Yüzde 10'luk kesim, ilkokul; yüzde 13'lük kesim, ortaokul; yüzde 46'lık kesim, lise ve yüzde 29'luk kesim ise, üniversite mezunudur.[661]

Mesleklerine göre dağılım ise şöyledir: İşsiz (%42), öğrenci (%12), İşçi (%14), kamu görevlisi (%5,5) ve serbest meslek (%26).[662]

Bu örgütler, çoğunlukla 18 yaşın altındaki gençlere yönelmektedir. Çünkü örgütün ideolojisini benimsemeye gençler, yetişkinlere göre daha fazla hazırlıklıdır.[663]

Bu örgütlere katılanların bir kısmı, dini kurallara uygun şekilde yaşamamaktadır. Hatta bazılarının kötü alışkanlıkları da bulunmaktadır.[664]

Örgüt mensuplarının durumlarını inceleyen Süleyman Erdem, şu sonuçlar ile karşılaşmıştır:

1. Aile yaşantıları: Aile yaşantılarının, kişilerin örgüte katılımı konusunda etkisi düşüktür. Pek çoğunun ailesi, Türkiye'deki geleneksel dini yaşantıya sahiptir. Ailelerin ekonomik durumları da, ortalama düzeydedir. Bazıları, aileleri

---

660 Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 171.

661 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 151.

662 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 152.

663 Ali Çağlar, *Religion-based Terrorism in Turkey*, s. 152.

664 Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 182-190.

tarafından örgüte katılım konusunda teşvik edilirken; bazılarında ise, aileler engel olmaya çalışmıştır.[665]

2. Sosyal Yaşantıları: Bireylerin önceki sosyal yaşantılarının hemen hemen hiç etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Farklı sosyal çevrelerden gelen ve öncesinde radikal dini gruplarla hiç bağlantısı olmayan bireylerin, örgüte katıldıkları tespit edilmiştir.[666]
3. Dini Yaşantıları: Bireylerin önceki dini yaşantıları, örgüte katılımda kısmen etkili olmuştur. Belli bir kısmı, dini yaşantıya sahipti. Ancak ciddi düzeyde İslami eğitimleri yine de bulunmamaktadır.[667]

DAEŞ'in Türkiye'ye Yönelik Propagandası

DAEŞ, eleman devşirmek için Türkiye'ye yönelik internet üzerinden yoğun propaganda faaliyetinde bulunmuştur. Propaganda türleri arasında videolar ve dini şarkıların yanı sıra, Türkçe dergiler, Takva haber gibi internet siteleri ve Facebook, Youtube ve Twitter gibi sosyal medya hesapları bulunmaktadır.[668]

Türkçe internet siteleri, açıkça desteklediklerini ifade etmeksizin DAEŞ'in temalarını ön plana çıkaran sayfalar içermektedir. Konstantiniyye ve Dabiq dergilerine de, internet üzerinden kolayca ulaşılmaktadır.[669]

Propaganda materyallerinde, DAEŞ şu noktalar üzerinde durmaktadır:

---

665 Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 173-178.

666 Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 179-182.

667 Süleyman Erdem, *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, s. 182-183.

668 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 17.

669 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 17-18.

1. Esad karşıtlığı: Muhtemel sempatizanları cepheye katılıma teşvik etmek için arzulayıcı ve muhalif anlatıları yaymaktadır. Bu amaçla, Esad rejiminin gerçekleştirdiği vahşetleri anlatan görsellere ağırlık vermektedir. Böylece adil olmayan tirana karşı Müslüman kardeşlerini korumak için diğer Müslümanları Suriye'ye çağırmaktaydı.[670]
2. Apaçık bir kader olarak Hilafet: Müslümanları, Allah'ın emri olan Hilafet topraklarına çağırmakta ve gerçek İslam'ın yaşandığı devleti fiilen desteklemelerini istemekteydi. İstanbul'un bir gün mutlaka İslam devleti tarafından işgal edileceğine de vurgu yapıyordu.[671]
3. PKK Karşıtlığı: PKK Karşıtlığı, DAEŞ'in propaganda söyleminin merkezinde yer almaktaydı. Hatta DAEŞ mensupları, sosyal medyadaki hesaplarında özellikle PKK karşıtlığına Allah kelimesinden daha fazla vurgu yapıyorlardı. PKK ve HDP, İslam'ın ateist düşmanları olarak tanımlanıyordu. Hatta Kürt milliyetçisi olanlar, kâfir ve İslam düşmanı olarak kabul ediliyordu.[672]

2015 yazından itibaren, DAEŞ, Türk devletini, pervasızca ve sürekli olarak eleştirmeye başladı. Türk yönetimini,"tağut rejim" olarak tanımlayan DAEŞ, Türk devletinin içerisinde "hain kâfirlerin" yer aldığını söylüyordu.[673]

---

670 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 18.

671 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 18-19.

672 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 19-20.

673 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 20.

DAEŞ'in Türkiye'ye Yönelik Stratejisi

DAEŞ, Türkiye'ye yönelik dört aşamalı strateji izlemiştir. Birinci aşamada, DAEŞ, Türkiye'ye yönelik herhangi bir söylemsel yönelimde bulunmamıştır. İkinci aşama, 2014 yılında, Musul Başkonsolosluğunun işgali ile başlamıştır. Bu süreçte, DAEŞ, Suriye ve Irak'taki savaşını, Türkiye'nin içerisine taşımıştır. Türkiye'de kitlelerin sempatisini kazanmak için PKK karşıtı bir strateji izlemiştir. Üçüncü aşamada, örgüt, Türkiye'deki yabancılara saldırmıştır. Son aşamada ise, Türkiye'nin uluslararası koalisyona destek vermesi nedeniyle, örgüt, devlet kurumlarına ve siyasetçilere yönelik eylemler planlamıştır.[674]

Türkiye'ye yönelik olarak, DAEŞ, 20 Nisan 2016 tarihi itibariyle, beş intihar saldırısı, bir bombalama, 13 füze saldırısı (sınırın Suriye tarafından Türkiye'ye yapılan saldırılar), sekiz sınır karakollarına yönelik saldırı, dört sivil cinayetler (Türkiye'de yaşayan Suriyeli muhaliflere yönelik suikastlar), üç adam kaçırma eylemi ve bir de diğer türlü eylem gerçekleştirmiştir.[675]

DAEŞ, Türkiye'ye yönelik bütüncül ve merkezi bir saldırı stratejisi uygulamamıştır. Örgüt, propaganda ve basın faaliyetleri yoluyla kazandığı elemanlar aracılığıyla eylemlerini gerçekleştirmiştir. DAEŞ, Türkiye'deki hücreleri aracılığıyla dini ve örgütsel içerikte sohbetler düzenleyerek, kişilerin radikalleşmesini, örgüte katılımını ve potansiyel eylemcilere dönüşmesini teşvik etmiştir.[676]

DAEŞ'in seçmiş olduğu hedefler bakımından farklılıklar görülmektedir. Türkiye'de gerçekleştirdiği bombalı saldırılarda, mekân olarak insanların yoğun yaşadığı kent merkezleri ve miting alanları ile

---

674 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, "Şiddete Varan Aşırıcılık: DAEŞ olgusu ve DAEŞ'e katılımın dinamikleri", *SAM Raporu*, 24 Şubat 2016, s. 8.

675 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, "Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi", *SETA Rapor*, 2016, s. 33.

676 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 34.

turistik yerler, hedefler olarak ta HDP ve benzer çizgiye sahip partiler, radikal sol gruplar ve yabancılar seçilmiştir. Örgüt, saldırılarında, Türkiye'de siyasi, dini ve etnik meseleleri merkeze alan etnik-mezhepsel bir ayrışmaya neden olacak kargaşa ortamını oluşturmayı hedeflemiştir.[677]

DAEŞ'in Türkiye Karşıtı Söylemi

İlk başlarda Türkiye'ye yönelik bir söylemde bulunmayan DAEŞ, Türkiye'nin, uluslararası koalisyona destek vermeye başladığı Temmuz 2015 tarihinden itibaren ötekileştirici bir dil kullanmaya başlamıştır. Rejimlerini, tağut olarak nitelendirdiği Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar gibi DAEŞ karşıtı ülkeleri, ABD tarafından 2007'de Irak'ta kurulan ve DAEŞ karşıtı Sünni aşiret mensuplarından oluşan "Sahvalara" atıf yaparak, Suriye'deki Sahvaların (işbirlikçilerin, hainlerin) destekçisi olarak nitelendirmiştir. Bu söylemiyle, DAEŞ iki amaç gözetmiştir: "Hem tağut olarak nitelendirilen ve aynı zamanda NATO üyesi bir ülkeden (Türkiye) destek alan muhalif grupların (İslami Cephe Grubu gibi) İslamcı genç kitleler arasındaki imajını bozmak/zedelemek, hem de Suriye el Kaidesi olan Nusra Cephesi üzerinden el Kaide ile savaşa yeni bir boyut kazandırmak."[678]

Dabiq isimli dergide, İstanbul'un mutlaka fethedileceğine yönelik hadislere yer veren DAEŞ, "tağut" Türkiye rejiminin, el Kaide'nin müttefiklerini (el Nusra gibi) "mümin kardeşleri" olarak gördüğünü iddia etmekteydi. Türkiye'nin desteklediği Özgür Suriye Ordusu ile Suriye Ulusal Koalisyonunu mürted olarak nitelendiren DAEŞ,

---

677 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 34-35.

678 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 21, 23.

Türkiye'nin, Katar ve Suudi Arabistan ile birlikte "mürted üçlüsünü" oluşturan, "ABD ajanı" bir aktör olduğunu öne sürüyordu.[679]

Osmanlı'nın son döneminde İttihat ve Terakki Partisinin savunduğu Türkçü politikaların, Arap isyanına yol açtığını iddia eden DAEŞ, Birinci Dünya Savaşı esnasında Şerif Hüseyin ile İngilizler arasındaki ilişkiyi, Türkiye ile İslami Cephe arasındaki ilişkiyi tasvir etmek için kullanmıştır.[680]

Örgütün fetva kurulu, Türkiye'nin "mürted" olmasını öne sürerek, Türkiye'den gelen etleri yemenin haram olduğuna hükmetmiştir.[681]

Kürt tağutlarının (HDP-PKK), Kürt halkını iffetsizliğe ve dinsizliğe yönlendirerek, Kürtlere, Türkiye devletinden daha fazla zulmettiğini söyleyerek, etno-dinsel bir söylem üzerinden Kürtlerden destek almayı hedeflemiştir.[682]

TBMM'nin, "Allah'ın kanunları dışında kanun çıkaran" bir kurum olduğunu vurgulayan DAEŞ, Diyanet İşleri Başkanlığının, "kâfir" Atatürk tarafından kurulduğunu, "tağut yolunda ölen mürted Türk askerlerine ve polislerine" şehit diyen, kabirlere dua eden bir "mürted" toplumun inşa edildiğini dile getirmiştir. Türkiye'deki camilerin, "Allah'ın evi" olmaktan ziyade, "devlet daireleri" haline geldiğini öne süren DAEŞ, Türk eğitim sisteminde, şirk dolu bir düzenin

---

679 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 23.

680 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 24.

681 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 26.

682 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 26.

bulunduğunu belirtmiştir. Son olarak, Türk ordusunda görevli olan askerler, "firavunun askerleri" olarak nitelendirilmiştir.[683]

DAEŞ'e Türkiye'den Katılım

Soufan Gruba göre, 2bin ila 2,200 civarında Türk vatandaşı, silahlı cihadçı gruplara katılmak üzere, Irak ve Suriye'ye gitmiştir. Ekim 2015 itibariyle Selefilerin Türkiye'de toplumsal tabanı, 10 ila 20bin kişidir. Türkiye Dışişleri Bakanlığına göre ise, Haziran 2016 tarihi itibariyle 500 civarında Türk vatandaşı, Irak ve Suriye'de öldürülmüştür ve 1100 civarında Türk vatandaşı da, halen daha bu örgütlerde savaşmaktadır. Böylece Türk vatandaşları, Tunus, Suudi Arabistan ve Rusya'nın ardından dördüncü sırada yer almışlardır.[684]

Türk vatandaşları, genel olarak DAEŞ veya el-Nusra örgütüne katılmıştır. Ahrar el-Şam, Türkistan İslam Cemaati gibi örgütlere de katılan az sayıda Türk vatandaşı bulunmaktaydı.[685]

DAEŞ, El-Nusra'ya göre daha fazla sayıda Türk vatandaşını bünyesine katmıştır. Çünkü el-Nusra'ya göre DAEŞ daha az titizlikle eleman seçme süreci izlemiş ve daha az ideolojik açıdan bilinçlenmiş kişileri bünyesine katmakta mahsur görmemiştir. El-Nusra ise, sempatizanların, örgüt mensupları arasından referans göstermesini ve belli düzeyde Arapça bilmesini şart koşmuştur. Bu sempatizanların, ideolojik doktrinleşme süreçlerini Türkiye'de tamamlaması zorunlu hale getirilmiş ve bazı becerilere (sağlık, web tasarımı gibi) sahip olmaları teşvik edilmiştir. DAEŞ'in eleman devşirme süreci ise daha düzensiz ve daha kişiseldir.[686]

---

683 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s.27-29.

684 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 7.

685 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 8.

686 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 9-10.

El-Nusra örgütü, Türkleri, daha üst makamlarda görevlendirirken; DAEŞ ise, daha çok alt düzeyde mevkilere atamıştır. Bazı Türk vatandaşları, farklı zamanlarda, birden fazla örgütlerde yer almışlardır.[687]

Örgüte katılanların çoğunluğu erkektir. Az sayıda kadının da örgütlere katıldığı bilinmektedir. Türkiye'nin her bölgesinden Türkler örgütlere katılmaktadır. Türklerin örgüte katılma nedenlerini de şöyle özetlemek mümkündür: Kişisel yabancılaşma, yerinden edilmenin sosyo-ekonomik zorlukları, web üzerinden propagandaya itibar etme, akraba/arkadaş/aile mensubunun teşviki, siyasi kutuplaşmalar, depresyon, işsizlik, uyuşturucu kullanımı ve evlilik vaadi.[688]

İki neden, Türklerin, Suriye'de DAEŞ, el-Nusra gibi örgütlere katılımını teşvik etmiştir: Suriye'ye kolayca geçebilme imkânının olması ve Suriye'deki Müslümanların durumuna yönelik yapılan propaganda.[689]

Güneş Murat Tezcür'e göre, DAEŞ'in propagandası ve ideolojisi, Türkiye'deki gençleri etkilemektedir. Özellikle dini bilgileri zayıf olan gençler, DAEŞ'in ideolojisine karşı savunmasız kalmaktadır.[690]

Terör Örgütleri ile Mücadele

Türkiye'nin İzlediği Mücadele Stratejisi

Emniyet mensupları, el-Kaide bağlantılı grupların Türkiye içerisindeki etkinliklerini 2011 yılından itibaren izlemekte ve dinlemektedir. 2014'e kadar Türkiye, örgüt mensuplarını izleme ve bir eyleme geçmeden müdahale etmeme politikası izledi. 2014'ten sonra,

---

687 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 10.

688 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 11-17.

689 Güneş Murat Tezcür, *Foreign fighters from Turkey*.

690 Güneş Murat Tezcür, *Foreign fighters from Turkey*.

izleme ve eyleme geçmeden müdahale etme politikası izlemeye başladı.[691]

Örgütler ile mücadele kapsamında, Türkiye, DAEŞ bağlantılı 23 derneği ve 2654 sosyal medya hesabını kapatmıştır. 2011-2017 arası dönemde, 9350 DAEŞ mensubu gözaltına alınmış; 3069'u tutuklanmıştır.[692]

Bu konuda hazırlanan başka bir rapora göre, Türkiye'nin izlediği stratejinin altı sütunu bulunmaktadır:

1. Yabancı Terörist Savaşçılar ile mücadele,
2. Türkiye içerisinde DAEŞ'e destek veren hücre yapılanmalara yönelik emniyet-güvenlik operasyonları,
3. Sınır ötesine yönelik askeri operasyonlar,
4. Terörizmin finansal kaynaklarının engellenmesi için uluslararası işbirliği,
5. Fiziki sınır güvenliği önlemleri ve
6. DAEŞ karşıtı bir söylem ve mesajın devreye sokulması.[693]

Türkiye'nin yabancı terörist savaşçılar ile mücadelesi, öncelikle terör mensuplarının, Türkiye'yi kullanarak, Suriye ve Irak'a geçişini engellemek yönünde olmuştur. Ayrıca Suriye ve Irak'tan diğer ülkelere terör eylemleri gerçekleştirmeye giden terör örgütü mensuplarını sıkı kontrol altında tutma yönünde girişimlerde bulunmuştur. Sınıra duvar inşa ederek ve sınır boyunca fiziki kontrolü sağlayarak bir nebze sınır güvenliğini temin etmeye çalışan Türkiye, havaalanları başta olmak üzere, Türkiye'deki terminallerde Risk Analiz Birimleri kurdu, tehdit listesinde (ülkeye girişi yasaklanan kişileri içerir.) yer alan kişilerin

---

691 İsmail Saymaz, *Türkiye'de IŞİD*, s. 71.

692 İsmail Saymaz, *Türkiye'de IŞİD*, s. 72.

693 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 9.

ülkeye girişini engellemeye çalıştı. Diğer taraftan, Türk güvenlik birimleri, düzenli ve sürekli olarak, DAEŞ ile bağlantılı olduğunu düşündüğü hücre yapılanmalarına yönelik operasyonlar gerçekleştirdi. [694] Fırat Kalkanı gibi sınır ötesi operasyonlar düzenleyerek ve Uluslararası Koalisyona destek vererek, DAEŞ'e yönelik askeri girişimlere fiilen katkıda bulundu. DAEŞ'in kaçakçılık, petrol satışı ve gizli silah alışı gibi eylemlerine de engel olmaya çalışmıştır.[695]

Diyanet İşleri Başkanlığı, hazırladığı raporda, DAEŞ'in ideolojik görüşlerini çürüten dini söylemlerini ve görüşlerini ortaya koymuştur. Cuma namazındaki hutbelerde ise, halk, DAEŞ gibi örgütler konusunda uyarılmış ve bilgilendirilmiştir.[696]

Dışişleri Bakanlığına göre Mücadelenin Mantalitesi

Dışişleri Bakanlığı, yayınladığı raporunda, Türkiye'deki genel kabulün aksine, uluslararası uzmanlar tarafından kabul edilen bir stratejinin uygulanmasını önermektedir.

Rapora göre, bu tür örgütlere yönelik yapılacak mücadelenin temel noktası, şiddete varan ve şiddeti meşrulaştıran radikalleşme sürecinin dinamiklerini ve zihniyetini tahlil etmektir. Örgüt mensupları, kendi hayatlarını, etnik, ideolojik, dini, yahut bunların karışımı bir rasyonaliteye dayanarak tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle ideolojik olarak aşağıdan yukarıya doğru bir yönelimle örgüt mensuplarına kendi

---

694 Güvenlik güçlerinin girişimleri için bakınız: Ahmet Sözen, "Terrorism and the Politics of Anti-Terrorism in Turkey", (der.) R. W. Orttung and A. Makarychev, *National Counter-Terrorism Strategies*, IOS Press, 2006, s. 131-144.

695 Murat Yeşiltaş, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk, *Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi*, s. 52.

696 Monica Marks, *ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response*, s. 26.

ideolojilerini sorgulatmalı ve örgütten zihinsel olarak uzaklaşmaları teşvik edilmelidir.[697]

Örgüt mensuplarına, "gerçek İslam'ın" başka bir şey olduğunu anlatmanın, "etkisiz" bir girişim olduğunu savunan rapor, eski örgüt mensuplarının örgütün ideolojisine yönelik eleştirilerinin daha fazla etkili olduğunu kabul etmektedir. Bu bağlamda, eski militanlar ile halen örgüt mensubu olanlar bir araya getirilmeli ve aralarında fikirsel tartışmaların yaşanmasına izin verilmelidir.[698] Diğer taraftan, rapora göre, bu tür örgütlere yönelik olarak sıradan insanların kolayca kapılmasını engellemek için bireylerin örgütün ideolojisine yönelik olarak eğitilmeleri gerekmektedir. Özellikle örgütün mesajlarına yönelik karşı mesajlar ve görüşler ortaya konulmalı ve bireylere bu görüşler iletilmelidir.[699]

Üçüncü nokta ise, güvenlik birimlerinin, örgüte sempati duyan ve/veya duyabilecek kişilere yönelik tavırları, yapıcı ve bu kişilere karşı nasıl yaklaşmaları gerektiği konusunda da eğitimli olmalıdır.[700]

Sonuç

Güneş Murat Tezcür, son yıllarda Türkiye'de Selefi Cihadi anlayışın, belli bir toplumsal taban edindiğini söylemektedir. Fakat buna rağmen, Türkiye'deki muhafazakâr kesimde, el-Kaide, DAEŞ gibi örgütlerin görüşlerine ve eylemlerine yönelik ciddi eleştiriler görülmektedir.

Tezcür'e göre, Türkiye'deki İslami anlayış, Selefi anlayıştan farklılıklar göstermektedir. Çünkü Türkiye'deki İslami hareketler, daha ılımlı ve faydacı bir söyleme sahiptir ki Batılılaşma ve sekülerleşme ile

---

697 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Şiddete Varan Aşırıcılık: DAEŞ olgusu ve DAEŞ'e katılımın dinamikleri*, s. 9-10.

698 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Şiddete Varan Aşırıcılık: DAEŞ olgusu ve DAEŞ'e katılımın dinamikleri*, s. 10.

699 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Şiddete Varan Aşırıcılık: DAEŞ olgusu ve DAEŞ'e katılımın dinamikleri*, s. 10-11.

700 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, *Şiddete Varan Aşırıcılık: DAEŞ olgusu ve DAEŞ'e katılımın dinamikleri*, s. 11.

uyumludur.[701] Hanefi-Maturidi anlayış, Türkiye'de İslami düşüncenin temel ilkelerinden birisidir ve bu anlayış, daha esnek, kendisini uyarlayabilen, akılcılığa elverişli ve az dışlamacıdır. Türk milliyetçiliği de, Türkiye'deki İslam'ın, diğer İslami anlayışlardan etkilenmesini engellemektedir.[702]

Bazı akademisyenlerde, Türkiye'de İslam'ın ılımlılığı konusunda farklı görüşler ileri sürmektedir. Bu görüşlerden bir tanesi, Nakşibendi ekolünün, Türkiye'deki İslami düşünce üzerindeki olumlu etkisi üzerinedir. Başka bir görüşe göre ise, 1980 sonrası dönemde, Turgut Özal'ın ekonomik liberalleşme politikaları sayesinde İslami kesim daha ılımlı hale gelmiştir.[703]

Yine de, yukarıda da ifade edildiği üzere, Selefi cihadçı anlayış, İslamcı gruplar arasında cazip ve etkili hale gelmektedir. Özellikle Suriye, Irak, Afganistan, Çeçenistan ve Filistin gibi ülkelerde yaşananlar, bu grupları, Selefi Cihadçı anlayışa yaklaştırmaktadır. Fakat bu gruplar, koşulsuz şekilde, DAEŞ, el-Kaide gibi örgütleri desteklememektedir. Özellikle İslami mücadelenin silahlı hale gelmesine karşı çıkmaktadırlar. Her ne kadar DAEŞ ve el-Kaide gibi örgütlerin, yabancı işgali, iç savaşlar, emperyalizm ve baskıcı yönetimlerin sonucu olarak ortaya çıktıklarını kabul etseler de, aşırı ve vahşi şekilde şiddete başvurmalarına ve yüzeysel ve kelimesi kelimesine /lafzi Kuranî yorumlara şiddetle karşı çıkmaktadırlar. O nedenle DAEŞ, el-Kaide gibi örgütler, Türkiye'de yeterli düzeyde destek bulamamaktadır.[704]

---

701 Güneş Murat Tezcür ve Sabri Çiftçi, "Radical Turks: Why Turkish Citizens are joining ISIS", *Foreign Affairs*, 11 Kasım 2014, https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2014-11-11/radical-turks.

702 Güneş Murat Tezcür ve Sabri Çiftçi, *Radical Turks: Why Turkish Citizens are joining ISIS*.

703 Güneş Murat Tezcan, "Turkish Foreign Policy and Homegrown Radicalization in the Post-Arab Uprisings", *Bogazici University - TUSIAD Foreign Policy Forum*, DPF 2015-RR 01, s. 10.

704 Güneş Murat Tezcan, *Turkish Foreign Policy and Homegrown Radicalization in the Post-Arab Uprisings*, s. 11-13.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century (2007). US Army TRADOC TRADOC G2 Handbook No. 1, US Army Training and Doctrine Command TRADOC G2, TRADOC Intelligence Support Activity – Threats, Fort Leavenworth, Kansas, https://fas.org/irp/threat/terrorism/guide.pdf, 15 August .

ABDULVEHHAB, Muhammed b. (2017). *Cahiliye Toplumunun Özellikleri*, Konya: Neda Yayınları.

AHMED, Hisham H. (2005). "Palestinian Resistance and 'Suicide Bombing': Causes and Consequences", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

AL-QARAWEE, Harith Hasan (2015). "The Media, Methods and Messages of the Islamic State's Communication Strategy", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık.

AL-TAMIMI, Aymenn Jawad (2014). "The Dawn of the Islamic State of Iraq and ash-Sham", *Current Trends in Islamist Ideology*, Cilt 16, 27 Ocak.

ASAD, Talal (2012). *İntihar Eylemleri*, (çev.) Fuat Aydın, Ankara: FCR Yayın, Temmuz.

BAKKEN, Nicholas W. (2007). "The Anatomy of Suicide Terrorism: A Durkheimian Analysis", *International Foundation for Protection Officers*, Ağustos.

BERGEN, Peter. "The Evolving Threat from Militant Jihadist Groups; a discussion of underlying causes; some thoughts on the future of terrorism and some policy recommendations", *The Princeton Project on National Security, Working Papers*,

https://www.princeton.edu/~ppns/papers/bergen.pdf.

BİÇER, Ramazan (2015). "IŞİD Düşünce Yapısının Teolojik Arkaplan", *Kelam Araştırmaları*, Cilt 13, Sayı 1, 1-11.

BİÇER, Ramazan ve Mehmet Dalkılıç (2010). "Dini Temalı Terör Hareketlerinin Ana Nedenleri", Murat Sever, Hüseyin Cinoğlu ve Oğuzhan Başıbüyük (der.), *Terörün Sosyal Psikolojisi,* Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

BİLGESAM (2015). "Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği", *Bilge Adamlar Kurulu Raporu*, No 47, Haziran.

BİN LADİN, Usame (2016). *Cihad Menhecine Dair*, 2nci baskı, (çev.) Feridun Dinçer, İstanbul: Küresel Kitap.

BORUM, Randy (2004). *Psychology of Terrorism*, University of South Florida Scholar Commons, Mental Health Law and Policy Faculty Publications.

CASCHETTA, J. (2015). "Does Islam Have a Role in Suicide Bombings?", *Middle East Quarterly*, Yaz, Cilt 22, Sayı 3.

CENGİL, Muammer ve Ali Rıza Aydın (2014). "IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 6, Ekim.

COCKBURN, Patrick (2014). *İslam Devleti'nin Yükselişi: IŞİD ve Yeni Sünni Ayaklanması*, (çev.) Osman Akınbay, İstanbul: Agora Kitaplığı.

COOLSAET, Rik (ed.) (2012). *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge: European and American Experiences*, 2nci baskı, Routledge.

CRAGIN, Kim ve Sara A. Daly (2009). *Women as Terrorists: Mothers, Recruiters, and Martyrs*, Santa Barbara, California: Praeger Security International.

CRONIN, Audrey Kurth (2006). "How al-Qaida Ends: The Decline and Demise of Terrorist Groups", *International Security,* Cilt 31, Sayı 1, Yaz.

CUNNINGHAM, Karla J. (2003). "Cross-Regional Trends in Female Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 26, Sayı 3.

CUNNINGHAM, Karla J. (2007). "Countering Female Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 30, Sayı 2.

ÇAĞLAR, Ali (2006). "Religion-based Terrorism in Turkey", (der.) R. W. Orttung ve A. Makarychev, *National Counter-Terrorism Strategies*, IOS Press.

DAGUZAN, Jean-François (2015). "Radical Islamic Terrorism in France: A Structural Threat?", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık.

DEMİRAĞ, Dilaver (2015). *Kıyamet Çanı: IŞİD ve Son Savaş*, İstanbul: Hayykitap, Mart.

DEMİRCAN, Adnan (2015). *Haricilik Mezhebinin Doğuşu Bağlamında Din-Siyaset İlişkisi*, 2nci baskı, İstanbul: Beyan Yayınları.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ (2016). "Şiddete Varan Aşırıcılık: DAEŞ olgusu ve DAEŞ'e katılımın dinamikleri", *SAM Raporu*, 24 Şubat.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU (2015). "DAİŞ'in Temel Felsefesi ve Dini Referansları Raporu", Ankara.

ECE, Hüseyin K. (2006). *Cihad Bilinci – Mücahede ve İctihad –*, İstanbul: Denge Yayınları, Haziran.

EKER, Hasan (2011). *Şehadet Bilinci*, İstanbul: Düşün Yayıncılık, Mart.

EL-BEDR, Abdurrezzak (2017). *Cihad Hüküm ve Hikmetleri*, (çev.) Hüseyin Cinisli, İstanbul: Tevhid ve Sünnet Yayınevi, Temmuz.

EL-CÜLEYYİL, Abdulaziz b. Nasır (2012). *Kur'an ve Sünnetin Işığında Cihad Eğitimi*, 2nci baskı, (çev.) Ahmet İyibildiren, İstanbul: Guraba Yayıncılık.

EL-IYEYRİ, Yusuf (2017). *Gerilla Savaşı ve Düşmanla Savaşta Kadının Rolü*, 2nci baskı, (çev.) Muhammed Atta, İstanbul: Küresel Kitap.

EL-LİBİ, Ebu Yahya (2015). *Cihad ve Şüphelerle Savaş*, (çev.) Mehdi Canbolat, İstanbul: Küresel Kitap.

EL-LİBİ, Ebu Yahya (2016). *İlim ve Cihad Risaleleri*, (Çev.) Ahmed İhsan ve Murad Gündoğan, İstanbul: Beyaz Minare Kitap, Aralık.

EL-MAKDİSİ, Ebu Muhammed (2015). *Büyük Ortadoğu Projesi,* 2nci baskı, (çev.) Müslim Kılıç, İstanbul: Küresel Kitap.

EL-MEVDUDİ, Ebu'l A'La ve Seyyid Kutup (2018). *Cihad*, (çev.) Harun Özcan, İstanbul: Hilal Yayınları, Mayıs.

EL-ULVAN, Süleyman (2016). *"Kitap ve Sünnet'e Sarılmanın Vücubiyetine Dair" Ümmet'e Uyarı*, (çev. Abdurrahman İslamoğlu), İstanbul: Küresel Kitap.

ERDEM, Süleyman (2016). *Cihatçılar: El Kaide ve IŞİD'e Katılanların Hikâyesi*, İstanbul: Yakın Plan, Nisan.

ERTÜRK, Ahmet (ed.) (2016). *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, İstanbul: Kuramer, Ekim .

ESPOSITO, John L. (2015). "Islam and Political Violence", *Religions*, No 6, 10 Eylül.

ES-SALİM, Muhammed b. Ahmed (2013). *İslam Cihadına Katkıda Bulunmanın 39 Yolu*, 2nci baskı, (çev.) Abdurrahman Küçükkayaoğlu, Konya: Şehadet Kitap, Şubat.

ET-TARTUSİ, Ebubasir (2017). *Haricilik ve Sakınılması Gereken Bazı Özellikleri*, (çev.) Mustafa Öztürk, İstanbul: Guraba Yayıncılık.

EZ-ZEVAHİRİ, Eymen (2015). *Dr. Eymen ez-Zevahiri ile Açık Oturum*, (çev.) Defne Bayrak, İstanbul: Küresel Kitap.

EZ-ZEVAHİRİ, Eymen (2018). *Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler*, (çev.) Bilal Hicazlı ve Melike Ayşe Hicazlı, İstanbul: Küresel Kitap.

GALİB, Hişam bin (2015). "Suudi Selefilik ve Siyasi Otorite", (der.) Beşir Musa Nafi, İzzuddin Abdu'l-Mevla ve El-Hevraj Takiyye, *Arap Dünyasında Selefilik ve Selefi Hareketler; Politik/Cihadi/Davetçi*, (çev.) Nurullah Çakmaktaş, İstanbul: Yarın Yayınları.

GIUNCHI, Elisa (2015). "From the Afghan Resistance to Abbottabad: Thirty Years of Al-Qaedaism", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık.

GLEDITSCH, Nils Petter ve Ida Rudolfsen (2016). "Are Muslim Countries more prone to violence?", *Research and Politics*, Nisan-Haziran.

GOHEL, Sajjan M. (2017). "Deciphering Ayman Al-Zawahiri and Al-Qaeda's Strategic and Ideological Imperatives", *Perspectives on Terrorism*, Cilt 11, Sayı 1, Şubat.

GORDNER, Matt (2017). "'Ungoverned Spaces?' The Islamic State's Challenge to (Post-) Westphalian 'Order'", (der.) Marc Woons ve Sebastian Weier, *Critical Epistemologies of Global Politics*, Bristol, England: e-international relations publishing,

http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/2017/06/Critical-Epistemologies-of-Global-Politics-E-IR.pdf.

GUPTA, Dipak K. (2005). "Exploring Roots of Terrorism", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

HABECK, Mary ve diğerleri (2015). "A Global Strategy for Combating al-Qaeda and the Islamic State", *American Enterprise Institute*, Aralık, https://www.aei.org/wp-content/uploads/2015/12/A-Global-Strategy-for-Combating-al-Qaeda-and-the-Islamic-State-online.pdf.

HARRISON, Mark (2003). "The Logic of Suicide Terrorism", *Royal United Services Institute Security Monitor*, Cilt 2, Sayı 1.

HELFONT, Samuel (2009). "The Sunni Divide: Understanding Politics and Terrorism in the Arab Middle East", *FPRI Center on Terrorism and Counterterrism*, Kasım.

HORGAN, John (2005). "The Social and Psychological Characteristics of Terrorism and Terrorists", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

HORGAN, John G., Max Taylor, Mia Bloom ve Charlie Winter (2016). "From Cubs to Lions: A Six Stage Model of Child Socialization into the Islamic States", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 0, No 0, 1-20.

HOUSE OF COMMONS HOME AFFAIRS COMMITTEE (2012). "Roots of Violent Radicalisation", 19th Report of Session 2010-2012, Cilt I: Report, together with formal minutes, oral and written evidence, 31 Ocak.

http://www.ilahiyathaber.com/haber.php?haber_id=1005

(erişim tarihi: 01 Ağustos 2018).

https://www.dunyadinleri.com/tr-TR/gizli-ilimler/gizli-orgut-ve-cemiyetler/oku_yahudi-suikastcilar-sicarii-gizli-orgutu

(Erişim Tarihi: 1 Ağustos 2018).

HÜSEYİN, Fuad (2014). *Zerkavi: El-Kaide'nin İkinci Kuşağı*, (çev.) Defne Bayrak, İstanbul: Küresel Kitap.

IBN-İ TEYMİYYE (2014). *Cihad Hükümleri ve Bunların Çağdaş Uygulamaları*, (Yay. Haz. Hasan Abdurrahman Vehdan), İsyanbul: Takva Yayınları.

INGRAM, Haroro J. (2017). "An Analysis of Inspire and Dabiq: Lessons from AQAP and Islamic State's Propaganda War", *Studies in Conflicts and Terrorism,* Cilt 40, Sayı 5, 357-375.

İLMİ HEYET (2015). *İslam'da Şehadet Operasyonları*, (çev.) Davet ve Cihad, İstanbul: Küresel Kitap.

JAVAID, Umbreen ve Nighat Noureen (2013). "An Insight into the Philosophical Dynamics of Al-Qaeda", *Journal of Political Studies*, Cilt 20, Sayı 2.

JONGMAN, Albert, "Chapter 10 – Radicalisation and Deradicalistion: Dutch Experiences", Anne Speckhard (der.), *Psychosocial, Organizational and Cultural Aspects of Terrorism*, Final Report of the NATO Human Factors and Medicine Research Task Group 140, RTO Technical Report TR-HFM-140, AC/323 (HFM-140)TP/395, sayfa 10-13.

KAMINSKI, Joseph (2014). "Comparing Goals and Aspirations of National vs. Transnational Islamist Movements", (der.) Timothy Foirson ve Robert Oprisko, *Caliphates and Islamic Global Politics*, Bristol: E-International Relations, Aralık.

KHOSROKHAVAR, Farhad, "Terrorism in Europe and the Middle East", http://www.ps.au.dk/fileadmin/site_files/filer_statskundskab/subsites/cir/pdf-filer/khosrokhavar.pdf.

KINGSLEY, Okoro (2010). "Religion and Terrorism: A Socio-Historical Re-Consideration", *Journal of Alternative Perspectives in Social Sciences*, Cilt 2, Sayı 2.

KLAUSEN, Jytte (2017). "The Myth of Homegrown Terrorism", *Georgetown Security Studies Review, Special Issue: What the New Administration Needs to Know About Terrorism and Counterterrorism*, http://georgetownsecuritystudiesreview.org/wp-content/uploads/2017/02/Klausen-The-Myth-of-Homegrown-Terrorism.pdf,.

KNAPP, Michael G. (2003). "The Concept and Practice of Jihad in Islam", *Parameters*, Bahar,

http://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/Articles/03spring/Knapp.Pdf.

KOCA, Ferhat (2016). *İslam Düşüncesinde Selefilik: Genel Karakteristiği ve Günümüzdeki Motivasyonları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

KRUGLANSKI, Arie W. ve Shira Fishman (2009). "Psychological Factors in Terrorism and Counterterrorism: Individual, Group and Organizational Levels of Analysis", *Social Issues and Policy Review*, Cilt 3, Sayı 1.

KUTUP, Seyyid, Mevdudi ve Hasan el-Benna (2016). *İslam'da Cihad*, (çev.) H. Hüseyin Yılmaz, İstanbul: Özgü Yayıncılık, Kasım.

KÜLÜNKOĞLU, Cemal (2017). *İslam'da Cihad ve Savaş*, İstanbul: Burhan Yayınları.

LAKITSCH, Maximilian (2014). *Islamic State, the Arab Spring, and the Disenchantment with Political Islam*,

https://www.e-ir.info/2014/09/12/islamic-state-the-arab-spring-and-the-disenchantment-with- political-islam/, 12 Eylül.

LEMAN, Johan (2015). "The History, Motivations, Framing and Processes of Belgian Jihadism: The Molenbeek Case", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık.

MACIAA-AMORETTI, Juan A. (2014). "2: Imamate and Caliphate: Islamic Governance Theory in Moroccan Islamist Discourse", (der.) Timothy Foirson ve Robert Oprisko, *Caliphates and Islamic Global Politics*, Bristol: E-International Relations, Aralık.

MAHOOD, Samantha ve Halim Rane (2017). "Islamist narratives in ISIS recruitment propaganda", *The Journal of International Communication*, Cilt 23, Sayı 1.

MALECKOVA, Jitka (2005). "Impoverished terrorists: stereotype or reality?", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

MANCIULLI, Andrea (2015). "Introduction", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık.

MARGOLIN, Devogah (2016). "A Palestinian Woman's Place in Terrorism: Organized Perpetrators or Individual Actors?", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 39, Sayı 10.

MARKS, Monica (2016). "ISIS and Nusra in Turkey: Jihadist Recruitment and Ankara's Response", Institute for Strategic Dialogue, https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2016/07/ISDJ4677_ Turkey_R1 _WEB.pdf.

MARQUART, Erich ve Christopher Heffelfinger (2008). *"Terrorism & Political Islam: Origins, Ideologies, and Methods*, a counter terrorism textbook, 2nci baskı, Combating Terrorism Center, Department of Social Sciences.

MERARI, Ariel (2005). "Social, Organizational and Psychological Factors in Suicide Terrorism", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

MEVDUDİ, Ebu'l A'la (2017). *Cihad Bilinci*, (Yay. Haz. Abdülkadir Coşkun), İstanbul: Ehil Yayıncılık.

MINISTRY OF THE INTERIOR AND KINGDOM RELATIONS (2004). "From Dawa to Jihad: The Various Threats from Radical Islam to the Demographic Legal Order", The Hague, General Intelligence and Security Service, Aralık.

MOGHADAM, Assaf (2006). *The Roots of Terrorism*, New York: Infobase Publishing.

MOGHADAM, Assaf (2008/09). "Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks", *International Security*, Cilt 33, Sayı 3, Kış.

NAFI, Beşir M. (2015). "Selefiliğin Kavram Sorunsalı, Tarihi ve Muhtelif Görünümleri", (der.) Beşir Musa Nafi, İzzuddin Abdu'l-Mevla ve El-Hevraj Takiyye, *Arap Dünyasında Selefilik ve Selefi Hareketler; Politik/Cihadi/Davetçi*, (çev.) Nurullah Çakmaktaş, İstanbul: Yarın Yayınları.

NAFI, Beşir Musa, İzzuddin Abdu'l-Mevla ve El-Hevvas Takiyye (der.) (2016). *Arap Dünyasında Selefilik ve Selefi Hareketler: Politik/Cihadi/Davetçi*, (Çev. Nurullah Çakmaktaş), İstanbul: Yarın Yayınları, Mart.

NAPOLEONI, Loretta (2014). *İslam ve Modern Cihat: İslam Devleti ve Ortadoğu'nun Yeniden Çizilmesi,* (çev.) Fulya Çeçen ve Ahmet Faruk Çeçen, İstanbul: Altın Bilek Yayınları.

NAR, Cemal (2013). *Cihad ve Zafer Şartları*, İstanbul: Özgü Yayıncılık.

NERI, Claudio (2005). "Foreign Fighters: An Identikit of Volenteers in Syria and Iraq", (der.) Tore Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

NESS, Cindy D. (2005). "In the Name of the Cause: Women's Work in Secular and Religious Terrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 28, Sayı 5, 353-373.

NEUMAN, Peter R. (2010). "Prisons and Terrorism: Radicalisation and De-radicalisation in 15 countries", *International Centre* for the *Study* of *Radicalisation* and *Political Violence* (ICSR), King's College, Londra(http://icsr.info/publications/papers/1277699166PrisonsandTerrorism Radicalisationan dDeradicalisationin15Countries.pdf).

NOVENARIO, Celine Marie I. (2016). "Differentiating Al Qaeda and the Islamic State Through Strategies Publicized in Jihadist Magazines", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 39, Sayı 11.

O'ROURKE, Lindsey A. (2009). "What's Special About Female Suicide Terrorism?", *Security Studies*, Sayı 18.

ÖZÇELİK, Sezai (2017). "İslam'da Savaş ve Cihat Kavramları ve Haklı Savaş (Jus ad Bellum/Jus in Bello) Doktrini", *Yeni Türkiye*, Yıl 23, Sayı 98, Kasım - Aralık.

ÖZTÜRK, Mustafa (2016). "Cihad Ayetleri: Tefsir Birikimine, İslam Geleceğine ve Günümüze Yansımaları", (der.) Ahmet Öztürk, *İslam Kaynaklarında, Geleneğinde ve Günümüzde Cihad*, İstanbul: Kuramer, Ekim.

PAPE, Robert A. (2003). "The Strategic Logic of Suicide Terrorism", *American Political Science Review*, Cilt 97, Sayı 3, Ağustos, 1-19.

PERLIGER, Arie ve Daniel Milton (2016). "From Cradle to Grave: The Lifecycle of Foreign Fighters in Iraq and Syria", 11 Kasım, *Combating Terrorism Center at West Point*,

https://ctc.usma.edu/from-cradle-to-grave-the-lifecycle-of-foreign-fighters-in-iraq-and-syria/

PIPES, Daniel (1986). "The Scourge of Suicide Terrorism", *The National Interest*, Yaz, Sayı 4.

POST, Jerrold M. (2005). "The socio-cultural underpinnings of terrorist psychology: 'when hatred is bred in the bone'", (der.) Tore

Bjorgo, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Londra: Routledge.

POST, Jerrold M. (2008). *The Mind of the Terrorist: The psychology of terrorism from the IRA to al-Qaeda*, St. Martin's Griffin, 15 Aralık.

SAGEMAN, Marc (2004). *Understanding Terror Networks*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

SAKHARKAR, Mohsina. "Chapter 1: What is Terrorism? Terrorism: Origin of the Word",

https://www.academia.edu/4820699/What_Is_Terrorism_TERRORISM_ORIGIN_OF_THE_WORD?auto=download.

SALİHİ, Emin ve Yenal Göksu (2018). "DEAŞ'ın Medya Stratejisi", SETA, İstanbul.

SAYMAZ, İsmail (2017). *Türkiye'de IŞİD*, İstanbul, İletişim Yayınları.

SCHEUER, Michael (2015). *Düşmanlarımızın Gözüyle Usame bin Ladin, Radikal İslam ve Amerika'nın Geleceği*, (çev.) Abdullah Tatlı, İstanbul: Küresel Kitap.

SCHEUER, Michael (2016). *Usame Bin Ladin*, (çev.) Abdullah Tatlı, İstanbul: Küresel Kitap.

SCHMID, Alex P. (2013). "Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review", International Center for CounterTerrorism Hague, ICCT Research Paper, Mayıs,

https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation Counter-Radicalisation-March-2013.pdf

(erişim tarihi: 01 Ekim 2017).

SEHIKH, Jacob (2016). ""I Just Said It. The State.": Examining the Motivations for Danish Foreign Fighting in Syria", *Perspectives on Terrorism*, Cilt 10, Sayı 6, Aralık, 59-66.

SHUGHART II, William F. (2006). "An Analytical History of Terrorism, 1945-2000", *Public Choice*, Cilt 128, Sayı 1/2, The Political Economy of Terrorism, Temmuz.

SÖZEN, Ahmet (2006). "Terrorism and the Politics of Anti-Terrorism in Turkey", (der.) R. W. Orttung ve A. Makarychev, *National Counter-Terrorism Strategies*, IOS Press, 131-144.

SPECKHARD, Anne (2007). "De-legitimizing Terrorism: Creative Engagement and Understanding of the Psycho-Social and Political Processes involved in Ideological Support for Terrorism", *Democracy and Security*, Cilt 3, Sayı 3, 251-277.

SPECKHARD, Anne (2015). "Female Terrorists in ISIS, al-Qaeda and the 21st Century Terrorism", *Trends Research and Advisory Blog*, Haziran.

SPECKHARD, Anne ve Khapta Akhmedova (2005). "Talking to Terrorists", *Journal of Psychohistory*, Fall, No 33, 126-156.

SPECKHARD, Anne ve Khapta Akhmedova (2006). "Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists", (ed.) Yaram Schweitzer, *Female Suicide Terrorists*, Tel Aviv: Jaffe Center Publication, 63-80.

SPEKHARD, Anne (2008). "The Emergence of Female Suicide Terrorists", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 31, Sayı 1, 995-1023.

SPRINGER, Devin R., James L. Regens ve David N. Edger (2009). *Islamic Radicalism and Global Jihad*, Washington: Georgetown University Press.

STEINDAL, Marius (2015). *Totalitarian Discourse in the Dabiq Magazine*, Yüksek Lisans Tezi, Norwegian University of Life Sciences.

ŞAHZAD, Seyyid Saleem (2014). *El-Kaide ve Taliban'ın İçinde "Bin Ladin ve 9/11'in Ötesinde"*, (çev.) Abdullah Tatlı, İstanbul: Küresel Kitap.

ŞEKER, Fatih M. (2016). *Osmanlılar ve Vehhabilik*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2nci baskı, Nisan.

Şeyhulislâm İbn Teymiyye'den – Şam Ehline Mektuplar (2014). (tercüme eden: Eşref Yılmaz), İstanbul: Küresel Kitap.

TAŞTEKİN, Fehim (2016). *Karanlık Çöktüğünde IŞİD: Din Adına Şiddetin Dünü ve Bugünü*, İstanbul: Doğan Kitap, Aralık.

TEKRURİ, Nevvaf (2007). *İslam Fıkhına göre İstişhad*, (ter.) Hasan Kutulman, İstanbul: Dua Yayıncılık, Ağustos.

TEZCÜR, Güneş Murat (2015). "Turkish Foreign Policy and Homegrown Radicalization in the Post-Arab Uprisings", *Bogazici University - TUSIAD Foreign Policy Forum*, DPF 2015-RR 01.

TEZCÜR, Güneş Murat (2016). "Foreign fighters from Turkey", the Contemporary Turkish Politics Workshop at Rice University's Baker Institute'de 14 Ekim tarihinde sunulan bildiri.

TEZCÜR, Güneş Murat ve Sabri Çiftçi (2014). "Radical Turks: Why Turkish Citizens are joining ISIS", *Foreign Affairs*, 11 Kasım, https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2014-11-11/radical-turks.

TIBI, Bassam (2008). "Countering Ideological Terrorism", *Defence Against Terrorism Review*, Cilt 1, Sayı 1, Bahar.

TORRES, Manuel R., Javier Jordan ve Nicola Horsburgh (2006). "Analysis and Evolution of the Global Jihadist Movement Propaganda", *Terrorism and Political Violence*, Sayı 18.

VIDINO, Lorenzo (2015). "Keyboard Jihadism or Violent Militancy: The Phenomenon in Italy", (der.) Hedwig Giusto, *Deash and the terrorist threat: from the Middle East to Europe*, Belgium: Foundation for European Progressive Studies, Aralık.

WEINBERG, Leornard ve William Lee Eubank (1987). "Italian Women Terrorists", *Terrorism: An International Journal*, Cilt 9, Sayı 3.

WIKTOROWICZ, Quintan (2006). "Anatomy of the Salafi Movement", *Studies in Conflict and Terrorism*, Cilt 29.

YAMAN, Ahmet (1998). *İslam Hukukunda Uluslararası İlişkiler*, İstanbul: Fecr Yayınları.

YEŞİLTAŞ, Murat, Ömer Behram Özdemir, Rıfat Öncel, Sibel Düz ve Bilgehan Öztürk (2016). "Sınırdaki Düşman: Türkiye'nin DAİŞ ile Mücadelesi", *SETA Rapor*.

YILDIRIM, M. Hamdi (2018). *Cihad İlmihali*, İstanbul: Ravza Yayıncılık, Ocak.

ZEDALIS, Debra D. (2014). "Female Suicide Bombers", *Strategic Studies Institute*, Haziran,

www.carlisle.army.mil/ssi.